

Jalan jalan!

En sosialantropologisk analyse av backpackere i
Nusa Tenggara, Indonesia

Siri Johnsen

Hovedoppgave i sosialantropologi
Institutt for sosialantropologi
Det samfunnsvitenskapelige fakultet
Universitetet i Tromsø
Oktober 1998

MIRACLE CURE FOR ITCHY FEET

Do you feel restless and irritable?

Do you suffer from itchy feet and an overwhelming sense of apathy?

*What you need is a fix that will purify your blood, restore your vitality
and give you renewed strength and interest in life.*

You need to travel!¹

¹ Hentet fra Lonely Planets hjemmeside, Internett

INNHALDSFORTEGNELSE

FORORD	IV
ORDFORKLARINGER	VI
KART	VII
1. INNLEDNING	1
Om ‘backpacker’ og ‘backpacking’	2
Reiseruta	4
Et tilfeldig utvalg backpackere	5
Metodiske merknader	7
Analytiske perspektiv	12
Oppgavens oppbygning	13
2. BAKGRUNN	15
Turisme som forskningsfelt	15
Turisten - en historisk og akademisk bakgrunn	18
Reisevaner og samfunnsendring	18
‘The Grand Tour’	19
‘Tramping’	20
‘Drifter’	21
‘International Long-term budget travelers’	23
Backpacking	24
3. BACKPACKERNES ØKUMENE	28
Ulike reisetyper	29
‘Leaving’	31
Massemedia-nettverket: Radioprogrammet «Ut i verden»	32
Mottakernetttverket - et møte mellom de lokale og backpackerne	37
De andre backpackerne - et møte på Komodo	39
‘Staying’	42
Om å gjøre bruk av ulike nettverk i ‘staying’ fasen	42
Et forsøk på å bryte ut av mottakernetttverket	46
Oppsummering	47

4. TEKSTANALYSE	49
The Lonely Planet	49
Grunnleggerne av boka	50
<i>Indonesia - a travel survival kit</i>	51
Paradokset	52
Anbefalingsbøker	54
Et Indonesiakart på «Backpackers»	55
Informasjon fra «Travellers Cafe»	56
‘Word of mouth’- informasjon	58
Sam og Louise ordner opp	59
Oppsummering	60
5. ANSATSER TIL EN ETNOGRAFISK BESKRIVELSE	61
Strukturen i kulturell kunnskap	63
‘Paradisisk’ eller ‘turistifisert’?	64
‘Rimelig’ eller ‘eksklusivt’?	67
‘Must’ eller ‘off the beaten track’?	70
Sammendrag - Frihet og avhengighet	73
6. LIVET SOM REISE	76
Separasjon - den første fasen	79
Liminalitet - den andre fasen	80
Liminalitet og statussystemer	81
Communitas og samfunn	86
Dannelsen av et eksistensielt communitas?	88
Avgrensning av fenomenet	91
Reintegrasjon - den tredje fasen	95
7. AVSLUTNING	102
LITTERATURHENVISNINGER	106
TABELL OVER BACKPACKERE	FEIL! BOKMERKET ER IKKE DEFINERT.

FORORD

Det blir rart å være ferdig med oppgaven min. Det har vært artig og slitsomt på samme tid. Det er vanskelig å tidfeste når min interesse for reiser oppstod, men det begynte kanskje da mine foreldre sendte meg fra Oslo til Lakselv på sommerferie hos farmor og farfar. Jeg fikk en hvit plastlomme rundt halsen med en liten lapp der det stod at jeg va fem år og reiste alene. De visste vel ikke hva de satte igang da de sendte meg ut på tur... Først vil jeg rette en kjempestor takk til mamma og min bror Steinar. En spesiell takk til bestemorfondet som gjorde at mitt opphold i Indonesia blei ekstra koselig. Takk til resten av min store familie for all mulig hjelp og støtte i forbindelse med hovedfaget. Deler av denne oppgaven er skrevet i huset vårt i Børselv, og i den forbindelse må jeg rette en takk til Ellinor og Arthur Samuelson for at de har holdt åpent hus, når vann og kloakk svikta midt i den verste kuldeperioden vinteren 1998.

En kjempestor takk også til Anne Laukli som har gjort at tida på hovedfag har blitt ei minneverdig tid, både faglig sett og i forhold til livet utenfor lesesalen enten det er snakk om å reise langt vekk eller bare stikke en tur på kino. En stor takk til alle mine venner i Tromsø og verden forøvrig, som har oppmuntret meg til å ferdigstille hovedfagsprosjektet.

Takk til mine veiledere Terje Brantenberg og Sidsel Saugestad for hjelp i ulike faser av hovedfaget. Takk også til Olaf Smedal som fortalte meg om backpackernes reiserute i Nusa Tenggara, Indonesia. Takk til Lotte Brevik for en hyggelig start på feltarbeidet og takk til backpackerne, 'wherever you are', som tok meg med på sine reiser i Nusa Tenggara. Feltarbeidet er forøvrig gjennomført med økonomisk støtte fra *Solofondet, Senter for kvinneforskning og kvinner i forskning og Lise og Arne Hejes fond*.

Og sist, men ikke minst, vil æ takke alle de som har hjulpet meg i skrivefasen og med det praktiske arbeidet i forbindelse med utformingen av oppgaven. Særlig vil jeg rette en takk til Bente Mæhlum, Jens Rudi Nordstrand, Kari Helene Partapuoli og Per Egil

Kummervold. Per Egil fortjener i tillegg en kjempestor takk fordi han 'reddet' oppgaven min, da jeg en fortvila stund trodde at datamaskinen hadde bestemt seg for å beholde den.

En spesiell takk går til Anne Laukli, Line Vråberg, Grethe Karin Sveen og Ole Bjørn Fossbakk for godt samarbeid på Spise- og avhandlingsseminaret. Jeg kommer til å savne både dere og maten! Line fortjener en ekstra takk fordi at hun bestandig stiller opp, uansett hva det gjelder og for at hun har introdusert oss for den franske yoghurt kaka.

Takk til alle andre medstudenter for hyggelige (og lange) pauser i pausekroken og i kantina.

Tromsø 29. oktober 1998

Siri Johnsen

To The Faithful Departed

Dedicated to all those who have gone before us

Dolores O'Riordan, 1996 (The Cranberries)

Denne oppgaven er dedisert til min kjære pappa.

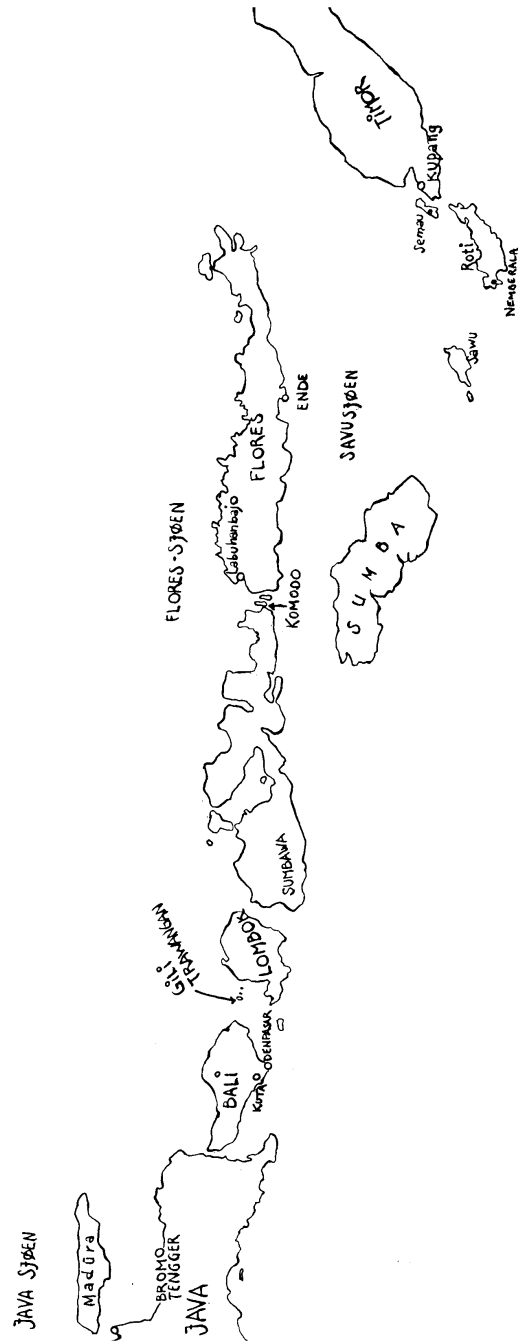
ORDFORKLARINGER

Jalan jalan! (*uttales djalan*) er indonesisk for «Vi spaserer!» (å gå) og frasen brukes daglig av backpackere i Indonesia som svar på det evige spørsmål som indonesere spør: «Hvor skal du?». Det er også et utmerket svar i situasjoner der du blir tilbudt transport. Jalan betyr gate på indonesisk, men når et ord gjentas er det enten flertall, eller det er en type forsterkning av ordet. Samtidig sier det noe om dem som svarer. Backpackerne er på stadig reise, de skal videre, se nye steder.

Her kan du slå opp andre ord etterhvert som du leser oppgaven.

Bahasa indonesisk	Felles språk i Indonesia
Bemo	Lokal transport, vanligvis en minibuss som følger en fast rute og plukker opp passasjerer langs veien.
Homestay	En familie leier ut rom i sitt eget hus
Losmen	Indonesisk hotell, rimelig overnatting
Mandi	Indonesisk bad, et kar med vann med en liten øse som du bruker til dusj
Nusa Tenggara	Også kalt de Små Sundaøyene, blant annet øyene: Bali, Lombok, Gili Trawangan, Sumbawa, Komodo, Sumba, Flores, Kanawa, Timor og Roti.
Rupiah	Indonesisk valuta (i 1996 var 10.000.- Rupiah = ca. 28 kroner)
Skyttelbuss	Turistbuss som går faste ruter, med faste stopp - billetter bør kjøpes på forhånd
Warung	Matbod ved veikanten

KART

Kart over Nusa Tenggara, Indonesia

1. INNLEDNING

«If I had to define my belief in travel it's that if you've been some place and stayed in the local Hilton, you've probably not been there ... Tourists stay in Hiltons, travellers don't....The traveller wants to see the country at ground level, to breathe it, experience it - live it. This usually requires two things the tourist can't provide - more time and less money. If you're going to really travel, it's going to take you longer and on a day-to-day basis cost less. So blend in, enjoy yourself, but most important of all, make it easy for the traveller who are going to follow in your footsteps» (Wheeler, 1992:35).

Sitatet er hentet fra Lonely Planets guidebok *South East Asia on a shoestring*. Mannen bak sitatet heter Tony Wheeler og er grunnlegger av forlaget Lonely Planet Publications. Forlaget henvender seg til uavhengige 'travellers' i hele verden. I denne oppgaven vil jeg omtale disse som **backpackere**. I Indonesia, hvor min empiri er hente fra, har Lonely Planet en meget sterk posisjon. Sørøst-Asia er det området de først begynte å skrive om, og det er blant backpackere i Asia guidebøkene deres har størst utbredelse. I dag er turisme den fjerde største industrien i Indonesia (Hitchcock, 1993).

Backpacking er en måte å reise på som blir stadig mer populær blant mennesker i alle aldre, i den vestlige verden. Som all annen form for turisme har backpacking sitt utgangspunkt i «et fungerende transportsystem, et utviklet pengesystem, politisk stabilitet og visse språkkunnskaper både blant gjester og verter» (Scheuch i Jacobsen og Viken, 1997:33). Flypriser er stadig synkende og gjør at det blir enda rimeligere å reise «jorda-rundt». Å reise eller ikke reise, er for mange et spørsmål om prioritering. Hva er man villig til å bruke penger på, og har man råd til å stikke av fra det hele i en liten periode av livet? Backpacking er en måte å få et avbrekk i hverdagen med muligheter for å oppleve det som er nytt og spennende som du ikke har mulighet for å oppleve hjemme. Oppdagelseslysten og dragningen mot det ukjente fører til at stadig flere bestemmer seg for å realisere sine drømmer.

Et av målene for backpackerne er å se mest mulig til lavest mulig kostnader. De legger igjen penger i vertslandet, men de har et annet forbruksmønster enn andre turister (Se Wilson, 1997 og Jones, 1995). Pengene fordeles til mange flere mottakere, men samlet sett kan det for en person i løpet av seks måneder i Asia dreie

Innledning

seg om et forbruk på 30.000 norske kroner. Det er deler av dette miljøet denne oppgaven skal dreie seg om. Innen de enkelte land oppstår det forskjellige ruter etter hvert som backpackerne strømmer på. Jeg har hovedsakelig konsentrert meg om et område øst for Bali kalt Nusa Tenggara, de små Sundaøyene og spesielt øyene Bali, Gili Trawangan, Komodo, Flores og Roti. Nusa Tenggara ligger øst for Java, med til sammen 566 øyer. 320 av dem er så små at de ikke har navn og førtito er bebodd (Muller, 1995).

Intensjonen med denne oppgaven er å forstå og beskrive ulike former for struktur og meningsdannelse blant backpackere i Nusa Tenggara, Indonesia. Gjennom dette vil jeg si noe om backpackernes læring og erfaring, og hvordan de oppfatter seg selv.

I innledningen vil jeg foreta en begrepsavklaring, beskrive reiseruta/feltet og hvem som rekrutteres til backpacking i Indonesia. Deretter vil jeg komme med metodiske merknader og analytiske perspektiv for oppgaven, før jeg avslutter med oppgavens videre oppbygging.

OM 'BACKPACKER' OG 'BACKPACKING'

Begrepet backpacking stammer fra tidlig i det tjuende århundre. Backpacking ble praktisert i ødemarka, for å komme til steder som enten var utilgjengelig for biler eller umulig å rekke ved hjelp av dagsturer. Det krevde god fysisk kondisjon, mye trening, campingkunnskap og overlevelsesteknikker. Utstyret skulle veie minimalt og være i samsvar med sikkerhet og komfort. Viktige elementer i planleggingen var mat og drikke, type terreng, klima og vær forhold. I nyere tid er backpacking derimot assosiert med reising, særlig for studenter, utenfor ødemarka (Britannica Online, Internett).

I min oppgave har jeg valgt å bruke betegnelsen **backpacker** om turister på langvarig lavbudsjettferie eller arbeidsferie. Backpacker er også det ordet de bruker om seg selv. Ordet refererer til måten de bærer med seg sine eiendeler, i en ryggsekk. **Backpacking** refererer både til backpackernes måte å reise på, vanligvis på rimeligste måte ved hjelp av buss, båt, haiking, tog eller andre offentlige

Innledning

transportmidler og det er en betegnelse som dekker det backpackerne gjør når de er på reise. Et annet alternativ kunne ha vært å bruke en norsk oversettelse av ordet 'traveller', men betegnelsen 'de reisende' brukes om en minoritetsgruppe som tidligere gikk under betegnelsen 'tater'. Dette gjelder også den engelske betegnelsen. Det norske ordet 'ryggsekketurist', innebærer at ordet turist er en del av betegnelsen og det blir dessuten uforholdsmessig langt. Jeg velger derfor å bruke fornorskede versjoner av de engelske betegnelse. Videre velger jeg å ikke differensiere mellom andre typer ferierende, men benevne dem som turister, uten at dette betyr noe annet enn at de ikke er backpackere.

Backpackerne er del av et system der turistindustrien og andre næringer utvikler produkter som er rettet mot dem. Det finnes spesialtilpassede ryggsekker, bokhandler, guidebøker, videofilmer, frasekurs, magasiner, Internett-sider osv. Reisebyråer, som for eksempel Kilroy Reiser, spesialisere seg på reiser for unge mennesker med lavt reisebudsjett. I markedsføringen bruker de Kilroys uavhengighetserklæring som har visse likhetstrekk med Menneskerettighetserklæringen. «Alle har rett til å være borte så lenge de vil» og «Alle har rett til å oppleve verden på sin egen måte» er to av disse artiklene. Artiklene reflekterer backpackernes livsstil. Det er viktig å planlegge sin egen tur, spare penger, forbli fleksibel, unngå stress. Flybillettene er gyldig i opp til ett år og ideen bak dette er maksimum uavhengighet for et minimum av penger.

Backpacking i Indonesia skiller seg fra backpacking i andre land på visse punkter. I Indonesia er det meget få som tar seg jobb. Utlendinger som jobber i Indonesia har som regel fått jobben før de kom dit, for eksempel gjennom en skole i hjemlandet sitt eller gjennom et internasjonalt selskap. Dette kan sees i kontrast til de som reiser rundt i Australia, som bruker mye av tiden på å få seg en illegal/legal jobb fordi de trenger mer penger til å fortsette reisingen sin. Lønnsnivået er også meget forskjellig i de to landene, noe som medvirker til at backpackere heller tar seg en jobb når de kommer til Australia. Indonesia er først og fremst et land backpackere reiser til for å reise rundt å oppleve vulkanske fjell, ulike etniske grupper, se Komododrager, snorkle eller dykke. Imotsetning til enkelte andre områder i Asia er narkotika lite utbredt i Nusa Tenggara, og er derfor ikke av interesse i denne oppgaven.

Innledning

Til forskjell fra Latin-Amerika, der det er en nødvendighet å lære seg noe spansk, reiser backpackerne ikke til Asia for å lære seg de lokale språkene. Derfor blir også kontakten med lokalbefolkninga en annen. Læring av språk er ikke førsteprioritet, selv om det finnes enkelte språkskoler særlig i Ubud på Bali. De fleste backpackerne lærer seg heller et minimumsvokabular på indonesisk, som de klarer seg med. I de fleste tilfellene, særlig på Bali og Lombok, klarer man seg godt med engelsk språk. Disse øyene er mye besøkt av australiere, og det er slett ikke uvanlig å bli tiltalt på australsk engelsk.

REISERUTA

Reiseruta jeg har valgt er meget populær blant backpackere. Reisen starter på Bali. Herfra er det 1 ½ dags reise med ferge, buss og båt til øya Gili Trawangan. Videre er det omtrent tretti timers ferge og bussreiser til Komodo. Dette er en liten øy som er utpekt til nasjonalpark på grunn av sine meget spesielle gigantfirisler: Komododragene. Med ferge går turen videre til Flores. Det mest besøkte stedet på Flores er de fargede innsjøene, Keli Mutu, som ligger to dagers reise fra fergeleiet i Labuhanbajo. Fra Ende kan du ta ferga til Timor og en annen ferge videre til Roti, den sørligste øya i Indonesia. For å komme tilbake til Bali eller videre til Australia reiser du tilbake til Timor og tar fly derfra til Darwin, Australia eller Denpasar, Bali (se kartet side iv).

Dette er en kort beskrivelse av reiseruta. De fleste øyene har kun en hovedvei med relativt gode bussmuligheter. Dette er en av grunnene til at mange av backpackerne ender opp på de samme stedene. Andre veier er ofte «blindgater», som gjør at du må reise tilbake til hovedveien for å fortsette turen. I tillegg til dette er båt- og flyforbindelsene mellom øyene godt utviklet.

Hvorfor reiser så mange backpackere til Indonesia? Indonesia er et veldig rimelig land å reise i. Klimaet er tropisk, det er stor variasjon når det gjelder etniske grupper, religion og språk. Backpackere har muligheten til fjellklatring, dykking, snorkling, surfing, se kulturelle hendelser (danseoppvisninger, kremeringsritualer, tempelbesøk, landsbyturer), oppsøke lokale markeder med mer.

Innledning

Feltarbeidet varte seks måneder fra mai til november 1996. Jeg var til sammen 5 måneder i Indonesia. I tillegg tok jeg to «visa-turer». En visa-tur, er en tur du er nødt til å ta hvis du skal oppholde deg i lengre tid enn turistvisumet tillater. I Indonesia varer turistvisumet i to måneder. Den første turen gikk til The Northern Territory, Australia og der var jeg i 18 dager. Den andre turen gikk til Singapore og der tilbrakte jeg 11 dager. Jeg anså begge disse stedene som transittsteder for backpackere, og ville derfor tilbringe noen ekstra dager på begge stedene.

ET TILFELDIG UTVALG BACKPACKERE

I løpet av seks måneder reiste jeg sammen med trettifem backpackere i alderen 20-50 år. I tillegg traff jeg mange andre backpackere mens jeg reiste. De kom hovedsakelig fra Sør-Afrika, Vest-Europa (særlig Nederland, Tyskland, Skandinavia og Storbritannia), USA, Canada og Australia. Indonesia har vært nederlandsk koloni, så det er derfor naturlig at en del nederlendere oppsøker landet. Australiere kommer hit fordi det er deres naboland. For enkelte australiere er det billigere å reise til Bali enn å reise innenlands i Australia. Noen har også omtalt Bali som australiernes Syden. Det er vel heller ingen hemmelighet at skandinaver tiltrekkes av enkelte steder nært ekvator. Det er ikke uten grunn at en liten øy nordvest for Lombok omtales som en nordeuropeisk koloni, den er full av skandinaver! En av årsakene til at nordmenn kommer til Bali, skyldes at Kilroy Reiser, som selger jorda-rundt-billetter, har tatt med Bali som et av stoppestedene i sin markedsføring.

Noen backpackere velger å bringe med seg effekter fordi de har spesielle hobbyer som de ønsker å utøve når de er på reise. Klas, en svensk backpacker, fortalte at han hadde med seg en fiskestang, fordi han var så glad i å fiske, men at han bare brukte den et par ganger i løpet av sin seks måneder lange reise. Andrew, en australsk backpacker, hadde med seg en gitar, som han hadde skaffet seg for turens skyld.

Ordspråket «**less is more**» gjøre seg sterkt gjeldende. Du ser sjelden en backpacker med egen dressbag, sju par sko og koffert på slep. Dette skiller backpackeren fra andre typer turister. Backpackeren foretrekker å ha all sin oppakning på ryggen. Dette gjør det lettere å bevege seg i tillegg til at man er uavhengig av andres bærehjelp. En

Innledning

gjennomsnittssekk vil foruten pass, penger og andre viktige papirer inneholde følgende eiendeler: et minimum av ekstra klær, sandaler, tursko, en lommekniv, kamera, film, en liten lommelykt, hengelås (til ytterdør eller oppbevaringsskap), pengebelte, dagbok, frasebok, guidebok, pocketbok, solkrem, insektmidler, håndkle, toalettmappe, walkman med tilhørende kassetter og en mindre ryggsekk som kan brukes på kortere dagsturer. I tillegg til disse eiendelene blir sekken fylt opp med suvenirer og lokale kunsthåndverk etterhvert som de reiser.

Oppholdene på hvert sted varte fra 1- 11 dager. Et elleve dager langt besøk ble likevel ansett som alt for lenge, men kunne rettferdiggjøres dersom noe uforutsett hadde hendt. En godkjent grunn var sykdom. En annen god grunn var at du rett og slett var fri for penger og måtte tilbringe de siste 10-14 dagene av turen i ro på et sted fordi du ikke hadde råd til å bevege deg. Dette skal jeg blant annet komme tilbake til i kapittel fem.

De 35 backpackerne jeg har data på er i ordets rette forstand et tilfeldig utvalg, men det gir en god indikasjon på hvem det er som rekrutteres til backpacking. Utvalget består av 18 kvinner og 17 menn (se tabell side 113-114). Gjennomsnittsalderen er 26 år, den yngste er 20 år og den eldste 48 år. Femten backpackere er fra Skandinavia, fem er fra henholdsvis Australia og England og fire fra Nederland. De resterende kom fra Sør-Afrika (2), USA (2), Tyskland (1) og Canada (1). Dette gir en oversikt over hvilke nasjonaliteter som er representert blant backpackerne, selv om utvalget ikke kan sies å være representativt med hensyn til hvordan de ulike nasjonalitetene fordeler seg.

Reisenes varighet spenner fra to uker til to år. De som reiser fra to til åtte uker, har tatt ferie fra jobben eller fri fra studiene. De som reiser i lengre perioder, fra to måneder til to år er enten studenter eller uten fast jobb. Det eneste unntaket fra dette, er en svensk backpacker, Johan, som hadde permisjon fra sin jobb. Når det gjelder yrkestilknytning kan utvalget deles inn i tre kategorier. Elleve av backpackerne er uten fast jobb. Dette vil si at de sa opp jobben, eller tok seg korttidsengasjement, fordi de skulle ut å reise. Tretten stykker er studenter og ni har fast jobb eller fagutdanning.

Innledning

Mine reiser sammen med de enkelte backpackerne varte fra tre til femten dager. 14 av 35 backpackere møtte jeg flere ganger underveis og slo følge med dem i noen dager. Backpackerne fordelte seg i følgende typer reise: «Asia-rundt-tur», «jorda-rundt-tur», «Indonesia-reise» eller «Australia-reise». De som bare reiste rundt i Australia, traff jeg da jeg reiste på min første visa-tur. En backpacker kombinerte å reise i eget land (Australia) med å reise i Indonesia.

Tretten reiser alene, hvorav fem er kvinner. Dette innebærer at de har planlagt turen alene, men gjerne slår følge med andre backpackere underveis på reisen. De som reiser i par eller flere sammen, fordeler seg omtrent likt i de to kategoriene 'venner' og 'kjærester'. Av de som reiser sammen har tre vennepar valgt å splitte opp, og reise alene i løpet av turen. Dette bestemte de når turen gikk mot slutten, fordi de fant ut at de hadde forskjellige preferanser og på denne måten kunne benytte tiden effektivt.

Felles for alle de jeg møtte er at de ikke har barn. Jeg vet at noen velger å ta med barna på reisen, men disse utgjør foreløpig et mindretall av backpackerne. De er også forholdsvis få eldre mennesker som reiser, jeg traff bare en pensjonist, ei nederlandsk dame. Hun hadde tilknytning til Indonesia, fordi hennes mann hadde bodd der. Det er kanskje et tegn i tiden at også bestemødre begynner å reise rundt på denne måten (Se feks Walle, 1997).

METODISKE MERKNADER

I følge Leseth og Johansen kan man se på den antropologiske metode som todelt, der den første tar for seg arbeidsteknikker i felten og den andre dreier seg om analytiske redskaper (Leseth og Johansen, 1998). Jeg skal først ta for meg arbeidsteknikker jeg brukte i felten. Deretter vil jeg komme inn på noen skrivetekniske valg jeg har gjort i oppgaven. Jeg vil komme tilbake til de analytiske redskapene i neste underkapittel.

For å gjøre feltarbeid på backpackere har jeg, som blant annet Døving (Døving, 1993) i sitt studie av Sydenturister, valgt å ta studere dem på deres egne premisser, ved og reise sammen med dem fra sted til sted. Alternativet ville være å bli i ro på et sted å studere relasjonene mellom lokalbefolkninga og turistene som er den

Innledning

tradisjonelle tilnærmingen til turismestudier. Dette har vært gjort av flere før meg, så jeg ville heller prøve meg på en annen variant. Jeg har av den grunn ikke fått langvarige relasjoner til mine informanter. Nye kortvarige relasjoner var en del av min hverdag, men det var også en viktig del av det jeg skulle studere. Relasjoner mellom backpackere kan sammenlignes med relasjoner mellom pasienter på et sykehus, som er «av vesen midlertidig og preget av diskontinuiteter» (Nielsen, 1996:84). Sosiologen Dag Album fikk erfare hvordan dette var da han gjorde feltarbeid blant pasienter.

«Jeg måtte etablere mine forbindelser med dem jeg studerte på nytt og på nytt. Det nyttet ikke å satse på å få gode data gjennom å utvikle fortrolighet over tid, slik det gjør i de fleste organisasjoner og andre sosiale systemer etnografen studerer. Den sosiale relasjonen mellom meg og pasientene var alltid en fersk relasjon. Den stadige utskiftningen gjorde også at deres kollektive viten var kortvarig. Det nyttet ikke å satse på at andre pasienter ville fortelle de andre hvorfor jeg var der. Men jeg som forsker stod ikke i en særstilling når det gjaldt varigheten til relasjonene. Det var sånn for alle. (Album i Nielsen, 1996:84)»

Jeg kjenner meg meget godt igjen i den beskrivelsen som Album gir av sine relasjoner til informantene. Fordi backpackerne var på reisefot hele tiden var det bestandig noen som dro og noen som kom. Mine relasjoner til dem ble derfor av samme type som de hadde til hverandre. Hver gang jeg ble alene igjen på et sted, etter at informantene mine hadde reist ut av landet eller tatt fly til en annen del av Indonesia, måtte jeg begynne forfra. Min oppsøkende virksomhet måtte ta til på nytt slik at jeg kunne komme i kontakt med nye backpackere. I de fleste tilfellene måtte jeg også selv fortelle om min rolle som forsker og hvilke motiver jeg hadde for å reise. Bare unntaksvis kunne jeg stole på at noen andre fortalte om mine gjøremål.

Men hvordan kom jeg så i kontakt med backpackerne? Jeg hadde på forhånd fått anbefalt en reiserute som var populær blant backpackere. Selv hadde jeg ikke reist som backpacker tidligere. Min egen reiseerfaring dreide seg om en språkreise, en interrail tur og seks sydenturer. I tillegg til dette noen bilferier sammen med mine foreldre og lillebror, studieturer og turer for å besøke slekt og venner. Fenomenet backpacking var derfor til en viss grad ukjent, men jeg kjente noen som hadde reist på denne måten. Etter at jeg hadde fortalt her hjemme at jeg skulle studere backpacking, manglet det ikke på tips og hjelp til å skaffe kontakter som hadde reist slik.

Innledning

Mine roller i felten var forsker, førstegangsreisende backpacker, norsk, jente, og student. Dette var alle roller som jeg var klar over når jeg reiste, og som til en viss grad er styrende med hensyn til hvem jeg kom i kontakt med. Den viktigste rollen av disse var nok at jeg var førstegangsreisende backpacker. Samtidig var mitt valg av reiserute et valg som ikke ville være naturlig dersom man ville reise i områder der det ikke reiser andre turister. Sørøst-Asia er en region som tiltrekker seg mange førstegangsreisende backpackere. Rollene er også styrende i skriveprosessen. På grunn av feltarbeidets karakter, at jeg i veldig stor grad har blitt en del av dem jeg studerte, er det også vanskelig å skille mine roller som forsker og backpacker i skriveprosessen. Det er et samspill mellom mine erfaringer som backpacker og mine analyser av det å være backpacker som ligger til grunn for denne oppgaven. Mine egne erfaringer blir særlig tydeliggjort i de deskriptive passasjene.

I tillegg hadde jeg ulike roller underveis på reisen. De første fem ukene reiste jeg sammen med ei jente fra Norge, som heter Lotte, som jeg kjente fra før. I tillegg reiste vi sammen med andre som vi traff underveis. I disse ukene ble jeg oppfattet som en som reiste sammen med ei venninne. Resten av turen reiste jeg alene, og dette krevde en litt annen taktikk med hensyn til å komme i kontakt med andre backpackere. Indonesia er et øyrike, og for å komme videre er backpackerne avhengige av transport. I noen tilfeller var offentlig transport tilgjengelig, mens i andre tilfeller måtte vi chartre en båt eller bil. En viktig del av å være backpacker dreier seg om å oppleve nye ting og bli kjent med nye mennesker. Det var derfor en fin anledning for meg til å komme i kontakt med backpackere. Det var hovedsakelig to måter å gjøre dette på; melde seg på arrangerte turer eller bli med noen som skulle gjøre noe på egen hånd.

Cato Wadel diskuterer i sin bok om feltarbeid ulike teknikker som kan brukes når man gjør deltakende observasjon. Han beskriver deltakende observasjon som deltagelse og observasjon av aktiviteter og samtaler.

«Den metoden jeg har brukt, har hatt mer form av samtale hvor jeg selv har «fortalt» like mye som jeg har «spurt». Jeg skal bruke begrepet «feltsamtale» på denne typen samtaleform» (Wadel, 1991:47)

«Feltsamtale» en teknikk som jeg også gjorde bruk av under feltarbeidet. Et vanlig problem når man gjør feltarbeid, kan være å gjøre avtaler om å få snakke med folk,

Innledning

eller bli med på aktiviteter som informantene holder på med. Dette var ikke et problem i mitt feltarbeid. De fleste var tilgjengelig mesteparten av tiden, og fordi de fleste aktivitetene var åpne for alle var det ingen problemer med å få være med.

Jeg fikk veldig mange positive tilbakemeldinger på at jeg skulle studere backpackere. Mange hadde tenkt lenge på hvordan de skulle finansiere turen sin og en av dem sa «You are the only person I've met who's successfully combining travel and business - and getting paid for it.» Jeg hadde fortalt at jeg fikk stipend for å gjøre feltarbeid og at dette dekket mine utgifter til reisen. En sørafrikansk jente sa at reising for henne «becomes an addiction». Hun var ikke den eneste som ville reise mer. Et nederlandsk/australsk par hadde allerede reist en del og planla allerede nå sin neste tur som de skulle ta om to år. «I want to travel more» er et vanlig utsagn. I et slikt perspektiv er det ikke vanskelig å skjønne at de var oppriktig glade for at noen ville forske på noe de var så sterkt 'avhengige' av og som opptar en stor del av deres liv. 'Avhengigheten' av å reise vil jeg også komme tilbake til i kapittel fem.

Jeg vil nå ta for meg noen skrivetekniske valg og si litt om hvem backpackerne i denne oppgaven er. Jeg har valgt å beskrive informantene ved hjelp av fornavn og/eller nasjonalitet. Dette er de vanligste måtene å omtale andre backpackere på. Hvis du presenterer deg som nordmann, vil du bli kalt «the Norwegian girl/boy/man/woman». Navn blir kun viktige hvis du reiser sammen med noen over en periode eller hvis du reiser sammen med noen fra ditt eget land eller naboland. Utenlandske navn kan dessuten være vanskelige å huske eller uttale, det er mye enklere å huske hvor noen kom fra. Selv ble jeg ofte misforstått når jeg introduserte meg selv, de fleste engelskspråklige personer trodde jeg het «CD».

De backpackerne denne oppgaven skal handle om utgjør et lite utvalg av de som reiste i Indonesia mens jeg var der. For det første er det en del backpackere som med hensikt ikke tar kontakt med andre backpackere. Det kan være forskjellige grunner til dette. Jeg snakket med to av dem. Den ene var ei nederlandsk jente som hadde vært på Sumba, hun reiste alene, hadde reist i fem måneder da jeg traff henne og hadde bare noen dager igjen. Hun hadde først vært på Bali, Java, i Australia, på Lombok og til sist Sumba. Hun underviste i engelsk på Bali og Sumba i til sammen 1 ½ måned. Hun likte å reise alene og hadde ikke besøkt attraksjonene. Hun ville møte folk. Hun

Innledning

spurte om vi kunne snakke indonesisk. Hun ville gjerne lære det. Hun lærte nye ord for hver øy. Bodde helst på homestay, der følte hun seg hjemme. Det var viktig å bli boende lengre på et sted. På Sumba hadde hun bodd hos rektoren på en skole der hun underviste. Hun skulle begynne å studere medisin når hun kom hjem. Hun fortalte om en liten underernært unge, der moren var ugift. Hun hadde ingen penger, så da ga hun henne penger slik at ungen kunne komme på sykehus. Det «eneste» som var galt var for lite mat. Mora ga opp ungen, så den fikk bo hos en annen familie. Den nederlandske jenta hadde lyst til å få til et samarbeidsprosjekt med hennes gamle skole (highschool) og skolen på Sumba. Men brevskrivning ville bli et problem fordi frimerker kostet 1400 Rupiah og det var «meals for a day».

Man², en australier som jeg traff på Roti, hadde reist rundt på Sulawesi på jakt etter jord. Man ville undersøke mulighetene en utlending hadde til å kjøpe seg jord. Hvis dette ikke lot seg gjøre var han også interessert i å studere byggeteknikk, da han ville bygge seg et hus i det The Northern Territory». Sulawesi og The Northern Territory har samme type klima, med tørketid og regntid. Han kalte reisemåten sin for 'camping'. Man hadde dratt til forskjellige landsbyer, ofte til fots (det fantes ingen annen transport) og lagt seg til å sove på stedets torg. Etter en stund hadde noen av lokalbefolkninga kommet bort til han og spurt hva han gjorde der. Han svarte som sant var at han prøvde å sove. Men her kan du ikke ligge, bli heller med hjem til oss, sa de da. Så hadde han tak over hodet. Man hadde også lært seg indonesisk ved hjelp av Lonely Planets' frasebok. Etter hvert lærte han seg nye ord ved å snakke med folk han traff.

Dette skal altså ikke være en historie om denne type backpackere. De jeg kom i kontakt med kan sies å ha vært de som i grove trekk fulgte den samme ruta som jeg reiste, eller på annet vis befant seg på de stedene jeg kom til. Ved å følge denne ruta, vet de at de ikke reiser utenfor allfarvei. Det vet at de kommer til å treffe på andre backpackere. De som ikke ønsker kontakt med andre, foretrekker å reise til andre øygrupper. De jeg møtte var kontaktsøkende i forhold til andre backpackere. Ei amerikansk jente sa det slik «At home I wouldn't talk to anyone I didn't know, but here I talk to anyone who would listen.» De fleste jeg traff reiste alene eller sammen

² Han het Man, og gikk under klengenavnet «Man the man».

med en venn eller venninne. I to tilfeller kom jeg i kontakt med tre stykker som reiste sammen, men hovedgrunnen til at jeg kom i kontakt med dem var nok at de var skandinaviske. Ellers ville de nok ikke ha tatt kontakt på samme måte. Tre stykker som reiser sammen er av naturlig årsaker ikke så avhengige av å snakke med andre.

ANALYTISKE PERSPEKTIV

De analytisk begrepene jeg har valgt ut, er alle på et eller annet vis knyttet til mening. I den første delen av oppgaven (kapittel tre og fire) benytter jeg meg av Hannerz analytiske begrep **globalt økumene som et nettverk av nettverk**³ (Hannerz, 1992). Det globale økumene er et begrep som Hannerz benytter seg av for å beskrive fenomener som ikke kan avgrenses til et sted eller et lokalsamfunn. Det globale økumene er et begrep som omfatter alle de nettverk en spesifikk gruppe mennesker forholder seg til. Det er en måte å si noe om hvordan deres verden ser ut, ved hjelp av de nettverkene de deltar i. Backpackerne er en gruppe mennesker som i utgangspunktet er fremmede for hverandre. Kontakt mellom dem er av en flyktig karakter. Nettverk kan derfor være et nyttig analytisk begrep som kan si noe om hvordan backpackerne organiserer seg. Ved hjelp av Hannerz' nettverksbegrep vil jeg si noe om **hvordan** mening kommuniseres blant backpackerne.

Et annet spørsmål er **hva** som gjøres relevant i forhold til meningsdannelse. Hva er det som fremstår som viktig når man er backpacker? **Taksonomier** har vært benyttet som analytisk redskap i mange etnografiske fremstillinger, for å si noe om sammenhenger mellom ulike kategorier som menneskene bruker (Spradley & McCurdy, 1972). Jeg velger å benytte meg av et slikt klassifikasjonssystem for å fremstille backpackernes gjøremål. Intensjonen med dette er å si noe om hva som fremstår som viktige gjøremål for backpackerne.

I det siste kapittelet vil jeg ta i bruk de analytiske begrepene **liminal** og **liminoid**.

Turner bruker disse begrepene i sine studier av ulike faser og nivåer av mening i et overgangsrituale (Turner, 1969, 1974 og 1977). Liminal og liminoid beskriver den

³ Nettverksbegrepet ble tatt i bruk første gang av den norske antropologen Barnes i 1954 (Eriksen, 1993).

andre fasen i et overgangsrituale som handler om situasjoner der man er «betwixt and between», utenfor det vanlige liv på ulike måter. Jeg vil bruke disse begrepene til å undersøke hvorvidt backpacking kan sies å ha liminale aspekter. Jeg vil også gjøre bruk av begrepet **communitas**, som er Turners betegnelse på det fellesskap som oppstår blant de som inngår i en liminal fase. Dette fellesskapet kontrasterer Turner med 'samfunnet'. Dette vil jeg komme nærmere inn på i kapittel seks.

OPPGAVENS OPPBYGNING

Kapittel to inneholder en presentasjon av tidligere forskning på turismestudier og fremveksten av backpacking sett i et historisk perspektiv. Her plasserer jeg mitt bidrag i forhold til tidligere turisme og turiststudier. **Kapittel tre** er den første presentasjonen av backpackerne. Her benytter jeg meg av Hannerz modell om globalt økumene, for å analysere informasjonsflyt mellom backpackere og representanter for de tre ulike nettverkene: massemedia, mottakerne og de andre backpackerne. Mottakerne er alle de fastboende og tilreisende som gjør et levebrød av turismen. I **kapittel fire** utdyper jeg hvordan forskjellige typer skriftlige og muntlige tekster som utgjør deler av nettverkene, har innvirkning på backpackerne. Jeg vil her fokusere spesielt på Lonely Planet Publications innflytelse, andre skriftlige kilder (anbefalingsbøker, Internett med mer.) og 'word of mouth'- informasjon. Dette er informasjon som backpackere får fra hverandre underveis på reisen.

Kapittel fem utgjør ansatser til en etnografisk beskrivelse av backpacking. Gjennom empiriske eksempler og analyser viser jeg hvordan backpackerne kommuniserer hva man skal gjøre som backpacker. Til sammen utgjør disse gjøremålene en type regler og normer som backpackerne lever etter. En vanlig oppfatning er at 'frihet' er det idealet som backpackerne etterstreber gjennom sine handlinger. Et viktig spørsmål i dette kapittelet blir om de i egentlig er styrt av en type 'avhengighet' som gjør at de må utføre visse gjøremål? I **kapittel seks** ser jeg på reisen som livsstil. Kan denne type reising sees på som en liminal fase? Backpackere forlater sine kjente omgivelser for å dra ut på en lengre reise. Etter reisens slutt vender de som oftest tilbake til

Innledning

hjemlandet⁴. Dette kapitlet handler om den andre fasen, på reise. Underveis treffer backpackere andre backpackere. Kan man se på disse møtene mellom backpackere, som dannelse av fellesskap? Og kan dette sees i sammenheng med de regler og normer som jeg skriver om i kapittel fem? Hvis det er tilfelle, kan dette sammenlignes med det som Turner beskriver som *communitas*, og hvilken type *communitas* dreier det seg om (Turner, 1969)?

Jeg vil nå gå over til kapittel to, der jeg vil presentere noen sentrale temaer og vinklinger innenfor forskning på turismestudier og fremveksten av backpacking sett i et historisk perspektiv. Dette vil jeg knytte til mitt eget prosjekt.

⁴ Det finnes unntak der backpackere av ulike årsaker, for eksempel «den store kjærligheten» ikke kommer hjem igjen, men velger å stifte familie i et annet land.0

2. BAKGRUNN

Turisme som felt er tverrfaglig og de forskjellige fagretningene har ulike måter å tilnærme seg turisme på. Hensikten med dette kapittelet er å gi et innblikk i hva turismeforskning dreier seg om, og hvilke deler av turiststudiene som kan fungere som bakgrunn for mitt studie av backpackere. Først vil jeg si litt om turisme og turister som fokus for forskning innen sosiologi og sosialantropologi. Deretter vil jeg ta for meg et utvalg av tidligere turiststudier for å sette backpackerne inn i en forskningsmessig og samfunnsmessig sammenheng. Avslutningsvis vil jeg ta for meg noen bidrag til studie av backpackere og 'travellers', og knytte dette til mitt prosjekt.

TURISME SOM FORSKNINGSFELT

I en artikkel av Crick siteres Mings analyser av akademikernes skriftlige bidrag til turismeforskningen. Mings hevder at den utgår fra to ekstreme myter, der den første ser på turisme som «a Godsend», og den andre myten tar utgangspunkt i turisme som «evil» (Mings i Crick:1989). Denne todelingen kan virke noe forenklet, men andre forskere har også lagt merke til dette skillet. Studiet av turister og turisme har hatt visse problemer knyttet til hovedsakelig to ting: turisten er ikke en av «oss» eller en av «de andre». Turisten er derfor vanskelig å plassere, og antropologiens naturlige utgangspunkt om å gjøre en analyse «from the natives point of view» passer ikke helt inn. Mange av forskerne har derfor vanskelig for å ta turistene på alvor ved å forstå dem ut fra «the tourist point of view». Anders Sørensen sier det på følgende måte:

«Dersom den samme slet skjulte foragt for turister, deres adfærd og symbolske produktion, som ofte kan læses mellom linjerne, når turister optræder i antropologers publikationer, ville være at finde om andre 'folk', ville der ikke være langt til skældsordet 'etnocentrisme'!» (Sørensen, 1995:3)

Noe av bakgrunnen for dette synet kan sees i forbindelse med utviklingen av turismestudier. Turismestudiene kan sies å ha startet på grunnlag av tilfeldigheter, ved at forskere som egentlig skulle studere noe annet oppdaget turistenes innflytelse på lokale forhold. I 1978 kom den første utgaven av *Hosts and Guests. The anthropology of tourism*. Med sitt teoretiske rammeverk og tolv case studier som

Bakgrunn

dokumenterte turismens innvirkning, ble den ansett som et pionerarbeid (Smith, 1978). De fleste bidragene dreide seg om «å analysere fenomenet i lys av generelle samfunnsforhold og samfunnsstrukturer og å fokusere på de økonomiske, sosiale og kulturelle systemer som turismen som sådan er opphav til» (Jacobsen og Viken, 1997:27). Dette kan med en fellesbetegnelse kalles for **impactforskningen**. De fleste bidragsyterne var opptatt av problemet med å differensiere mellom effekten av modernitet og effekten av turisme, sett i lys av kulturelle endringer i lokalsamfunnet. Dette er den største, mest publiserte delen av turismeforskningen. Sosialantropologiens bidrag har i hovedsak dreid seg om forholdet mellom turister og vertssamfunn. Forskerne ser det hele «from the natives point of view» og forholder seg til en 'generalisert turist', uten å ta hensyn til at det finnes ulike typer turister. Poenget blir å finne ut av om turismen har positive eller negative innvirkninger på lokalsamfunnet. I 1989 kom den andre utgaven av *Hosts and Guests* ut, der bidragsyterne fra den første utgaven ser tilbake på sine funn fra ti år tidligere og relaterer dette til hvilken type innvirkning turismen har på stedet ti år etter (Smith, 1989 og Sørensen, 1995).

I *Hosts and Guests* får vi også en innføring i en annen debatt som er sentral i turismeforskningen: **typologiseringsdebatten**. Smith bidrar til denne debatten, ved å gi sin tolkning av ulike typer turister og turismereformer (Smith, 1978). Samtidig kommer også MacCannell ut med sin bok om *The Tourist*, der han definerer turisten som en «sightseeing»-turist som er på jakt etter det autentiske⁵ (MacCannell, 1976). Denne boka har også vært innflytelsesrik på grunn av MacCannell's bruk av det filosofiske begrepet 'autentisk' som en forklaring på hva det er turister søker etter. Begrepet er i dag sett på med stigende skepsis. Sørensen sier det slik:

...[På] den ene side søker mange turister noget, der 'ligner' autenticitet, men at det på den annen side ikke er og måske aldrig har været det, som antropologien har problematiseret i forhold til sit eget autenticitetsbegreb. Turister udtrykker imidlertid ofte det søgte via autenticitetslignende begreber...Den manglende tilstedeværelse af turisten som socialt og agerende individ underbygges også af turismeforskningens anvendelse af autenticitetsbegrebet; turismeforskningen har kvalitetsvurdert turisternes udsagn om autenticitet og har typologiseret turister iforhold til disse udsagn, men har ikke i tilstrækkelig grad forholdt sig til udsagnenes sociale karakter (Sørensen,

⁵ Se Sørensen (1995) for blant annet en inngående diskusjon av typologiseringsdebatten og en nærmere diskusjon av de viktigste verkene innenfor turismeantropologien.

1995:120-121).

Studier der for eksempel autentisitet er det viktigste tema, er det som Jacobsen og Viken beskriver som «turistiske handlinger og opplevelser som fortolkning av tegn og tekst» (Jacobsen og Viken 1997:28). Sosiologene har gjort noen studier innenfor meningsfeltet, men antropologer har nedprioritert dette området til fordel for impactforskning.

En annet område som har hatt stor utbredelse er det som Sørensen kaller for **‘ritualeforskning’**. Denne forskningen har hovedsakelig bygget på Arnold van Gennep og Victor Turners arbeider rundt temaet overgangsritualer, der forskerne har tatt utgangspunkt i ulike dikotomier som Sørensen beskriver som: «Sakral-profan, sekulær-religiøs, liminal-liminoid, leg-seriøsitet» (Sørensen, 1995:66). Turners begreper brukes av enkelte forskere til «at forklare elementer i turistisk adfærd, der set udefra - eller hjemmefra - ofte synes at være i modstrid med forventet adfærd» (Sørensen, 1995:65).

Sørensen går inn for at man foretar en relokalisering fra turisme til turister, der poenget er å studere turister «from the tourists point of view». Dette fordi

«erkendelsen af autenticitetsbegrebets værdiladning og klassifikatoriske utilstrækkelighed ...[ikke har] resulteret i en mindre distanceret forholden sig til og elitær opfattelse af turisme; tværtimod har det resulteret i, at ‘videnskaben’ finder sin autorative position bekræftet i forhold til turisterne, der opfattes som ikke havende nået denne erkendelse...Med a priori at opfatte turistens aspirationer og opfattelser som amatør-etnografiske og forældede, har turismeforskningen et fejlagtigt udgangspunkt. For turistens vidensproduktion er ikke nødvendigvis bagud i forhold til en samtidig antropologisk. (Sørensen, 1995:121-122)

Jeg er enig i det Sørensen sier her, og vil plassere min oppgave som del av et nytt perspektiv, der jeg studerer backpackere, sett «from the tourists point of view». Temamessig vil oppgaven dreie seg om **backpackernes meningsproduksjon**, sett gjennom ulike perspektiver, som jeg nevnte i innledningen. Jeg vil, uten å komme nærmere inn på autentisitetsdebatten, si noe om hva det er backpackerne søker etter. Jeg vil også bygge videre på det som Sørensen betegner som ‘ritualforskningen’, med å se på reisen som en fase i backpackernes liv.

TURISTEN - EN HISTORISK OG AKADEMISK BAKGRUNN

Sett fra mine bestemødres synsvinkel er backpacking er en ny måte å reise på. «Det va ikke vanlig å reise sånn i våres daga» er et vanlig svar når jeg forteller om backpacking til mine bestemødre og deres jevnaldrende. Odd Børretzen synger i sin sang «Mormor» om at verden var så mye større på hennes tid. Han forteller om mormors reise , fra Vest Agder til Oslo, som varte i 4 døgn og 1 time. Det tok så mye lengre tid å reise på den tiden. «Hvor langt var det ikke da til Kina?» spør Børretzen. Det var en umulighet for de fleste å reise så langt. I de siste årene har folks reisevaner endret seg betraktelig. Men hvordan begynte denne utviklingen?

Reisevaner og samfunnsendring

Et viktig aspekt ved den historiske bakgrunnen er utviklingen av reisevaner og endringer i samfunnet. Opprettelsen av *The Young Men's Christian Association* (YMCA) i London 1844, og *The Young Women's Christian Association* (YWCA) i 1855 resulterte i at det ble etablert rimelige overnattingssteder og en rekke forskjellige kulturelle aktiviteter. I 1909 ble det første Ungdomsherberge etablert i et gammelt slott i Tyskland. Det var begynnelsen på verdens største overnattingskjede, *Youth Hostel Association*. Dette spilte en viktig rolle i utviklingen av flerdestinasjons fornøylesreiser. Etter andre verdenskrig kom en stor økning i privatbilismen i Vest-Europa, som førte til at ungdommer begynte å haike rundt kontinentet.

I 1972 kom den Internasjonale Jernbane Unionen med et tilbud om Interrail-billetter, slik at unge mennesker skulle få reise ut å se Europa. Alle under 26 år kunne reise så mye de ville rundt i Europa i en måned. Etter 1992 ble omfanget av billettene endret og de som skulle reise måtte velge ut hvilke land de ville reise i på forhånd. Noe av friheten forsvant, du kunne ikke lenger reise hvor du ville i Europa i en måned. Du måtte begrense deg på forhånd.

I 1973 utkom *Across Asia on the Cheap*, den første guideboka om Sørøst-Asia fra forlaget Lonely Planet (Wheeler, 1973). Det spesielle med denne guideboka, var at den rettet seg mot lavbudsjett 'travellers'. Denne boka fikk etterhvert en veldig stor utbredelse og innflytelse, men dette skal jeg komme nærmere inn på i kapittel fire.

Bakgrunn

En annen stor endring var introduksjonen av billige flybilletter, som hadde en stor innflytelse på denne type reiser (Loker-Murphy og Pierce, 1995 og Jacobsen og Viken, 1997). Denne endringen har nok hatt størst innvirkning i forhold til utviklingen av backpacking. I tillegg til dette finnes det i dag mange billige flybilletter for studenter og ungdom, som gjør at det er nesten like rimelig å reise fra Norge til Mexico som fra Norge til Hellas. Dette gjør at det som tidligere ble sett på som utopiske reisemål, ikke lenger er det. Jeg vil nå gå over til akademiske perspektiver på turisten, og jeg vil begynne med : 'The Grand Tour'.

'The Grand Tour'

'The Grand Tour' er beskrevet som en av de viktigste fasene i turismehistorien (Towner, 1985). Det dreide seg om å reise for å lære, der reisen ble sett på som en del av utdannelsen. I begynnelsen av denne epoken, som varte fra midten av 1500-tallet til midten av 1800-tallet, dreide det seg om velstående unge mennesker fra landeierklassen i Storbritannia, som reiste i opptil tre år rundt i Europa. Denne reisen blir ofte omtalt som en dannelsesreise. Tallmessig dreide det seg om rundt 15-20000 mennesker i året og dette utgjorde på denne tiden 0.2 -0.3% av befolkningen.

Rundt 1780 skjedde det endringer med hensyn til hvilken klasse som reiste mest, fra landeierklassen til middelklassen. Samtidig førte dette til et skift fra unge mennesker som ikke var ferdig utdannet, til middelaldrende menn med yrkesutdanning. Dette førte til at det ikke lenger var vanlig å reise for å få utdanning. De unge fra landeierklassen søkte seg bort fra denne type reise og fant andre alternativer. Middelaldrende menn fra middelklassen tok familien med seg på en kortere tur. Dermed ble også kvinner deltakere i 'The Grand Tour'. Dette førte til at fokus på reisen ble forandret fra klassisk, renessansepreget tur, til en tur der motivet var å se vakkert landskap (scenery-tourism). Turene forandret lengde fra gjennomsnittlig 40 måneder på midten av 1500 tallet til rundt 4 måneder i 1830 (Towner, 1985).

De dannelsesreisende utgjorde ingen stor gruppe, men de hadde de et stort forbruk, og samlet seg langs samme reiserute. Dette økte deres innflytelse på lokalsamfunnet. Fra 1820 begynte denne innflytelsen å gi klare signaler på at en mer organisert turisme var i emning (Towner, 1985). Men er 'Grand Tour' forløperen til

Bakgrunn

backpacking? De dannelsesreisende hadde et eget cateringnettverk som bestod av hoteller, guider, ruter, transport med mer, og ligner av den grunn på enkelte av dagens turister (Sørensen, 1995). Har backpacking mer til felles med 'tramping'?

'Tramping'

På 1500-1800 tallet, da 'Grand Tour' eksisterte blant de velstående i Europa, fantes det også muligheter for de som ikke tilhørte overklassen. 'Tramping' var en type plan for arbeidsmigrasjon, som ble satt i verk for at styresmaktene skulle ha kontroll over arbeiderklassen og deres reisemuligheter. 'Tramping' dreide seg opprinnelig om et velorganisert reiseopplegg for arbeidssøkende fra den britiske arbeiderklassen. Alt de trengte var en arbeidstillatelse, så kunne de reise rundt i Europa og Nord-Amerika. Dersom de fikk jobb kunne de bli, hvis ikke, fikk de penger til reisen som kunne bringe dem videre for å lete etter en ny jobb. Hovedårsaken til at 'tramping' oppstod var stor arbeidsledighet, og ved hjelp av 'tramping' skulle arbeiderne få mulighet til å finne arbeide andre steder. Noen anså 'tramping' som en type overgangsrituale for å oppnå status som moden mann. Det var også et tegn på at hvis du var klar for 'tramping', var du klar for å starte din arbeidskarriere. Lignende systemer eksisterte i Tyskland og Frankrike. I Tyskland fikk du ikke svennebrevet før du hadde reist rundt i fire-fem år på veien (Adler, 1985). Slike systemer eksisterer visstnok fremdeles den dag i dag i blant annet Tyskland.

Etter en tid ble 'tramping' stoppet fordi fagforeningene karakteriserte systemet som et upassende kollektivt svar på den voksende arbeidsledigheten. Arbeidsledigheten ble ikke redusert ved at ti 'trampere' ankom et sted, så lenge ti 'trampere' reiste fra stedet. Alt i alt ble det like mange, og løsningen var ikke bra nok for menn med familie. 'Tramping' ble også sett på «as seducing the young to a life of vagabondage» (Adler, 1985:341). I 1870/80 sluttet 'tramping' å fungere som arbeidsmarkedstiltak, likevel fortsatte noen unge å reise rundt på samme måte. Forskjellen lå i at de ikke lenger hadde arbeidsnettverket rundt seg. De ble derfor karakterisert som et sosialt problem og deres motivasjon for å reise ble beskrevet ved hjelp av psykologiske termer som for eksempel **Wanderlust** (Adler, 1985:341). 'Tramping' ble verdsatt i seg selv, det var en måte å komme seg vekk på. Det var noen som reiste som

‘tramps’, men unngikk å skaffe seg arbeid. Dette førte til en diskusjon om hvorvidt ‘tramping’ oppfordret til å reise på ulovlig vis, som også ble kalt «railroad fever» (Flint i Adler, 1985: 346). ‘Tramping’ var en av de få mulighetene ungdommer fra arbeiderklassen hadde til å realisere overklassens verdier.

Middelklassens interesse i ‘tramping’ kom til syne i reisebøker og romaner. Forfatteren reiste selv som ‘tramp’, og fortalte leserne om hvordan det var å reise «beneath his station». Adler hevder at dette er å leke med egen identitet. Dette førte blant annet til bøker der forfatteren hevdet at et midlertidig skifte til arbeiderklasseidentitet var en god strategi for å oppnå tradisjonelle turistgoder til rimelige priser. Det var et mål «[to] look as shabby as possible» (Adler, 1985: 349).

‘Drifter’

I 1968 definerte Eric Cohen en ‘drifter’ som en turist som drar lengst vekk fra «the beaten track»⁶, unngår assosiering med turistetablisementet, tar tilfeldige jobber, ønsker å leve som lokalbefolkninga, uten ordnet tidsskjema eller spesielle mål for reisen (Cohen, 1973:89). I 1973 hevder Cohen at denne definisjonen ikke lenger er dekkende for den store økningen i ‘driferturisme’ som Cohen kaller «*the Vermassung of drifters*». Han argumenterer for at denne økningen skyldes tre typer krefter: kulturelle, økonomiske og politiske⁷. Gjennom «the Vermassung» blir ‘driferturismen’ institusjonalisert, gjennom fremveksten av reiseruter og spesielle guidebøker. En separat infrastruktur, med blant annet flyselskaper oppstår. Ungdomsherberger fremstår som møtesteder for drifterne. **‘Drifter communities’** oppstår i Katmandu, Goa og Ibiza. Disse **‘communities’** er preget av at ‘drifterne’ lever alene, i par eller i små grupper. De har liten kontakt med lokalbefolkninga og blir oppfattet som en plage av turistorganisasjonene. De kommer bare i kontakt med andre «utskudd». Cohen skiller mellom to hovedtyper ‘drifere’:

1. ‘Fulltids drifere’

⁶ «The beaten track», er en betegnelse på de reiserutene turistene benytter seg mest av.

⁷ ‘De kulturelle kreftene’ defineres som utviklingen av en motkultur og utbredelsen av narkotiske stoffer, ‘de økonomiske kreftene’ defineres som unge mennesker som var ferdig utdannet eller som tok et avbrudd i tilværelsen/utdanningen, og ‘de politiske kreftene’ defineres som unge menneskers uenighet i den hjemlige politikk og deres søken vekk fra dette. Se forøvrig Cohen (1973).

- utadvendt orientert : 'Eventyreren', som er den originale drifteren.
- innadvendt orientert : 'reisende hippie' eller «drop-outs», på tur til narkotikareder i Europa eller Asia, eller i drift mellom «communities» av driftere.

2. 'Deltids driftere'

- utadvendt orientert : 'Massedrifter', college studenter på korte reiser, som holder seg til det etablerte nettverket av overnattings- og spisesteder.
- innadvendt orientert : 'Fellowdrifter', unge som identifiserer seg med hippier og andre drop-outs, og gjør deres oppførsel til modell for egen væremåte. De besøker communities i kortere perioder for å vende tilbake til hjemlandet etterpå.

I begynnelsen ble 'drifterne' mottatt som gjester, men etter 'the Vermassung' blir de sett på som en plage. Vertssamfunnet hadde lite økonomisk utbytte av denne typen turister. **Drifterne** ble assosiert med alt som er negativt med Vesten (Cohen, 1973).

'Vandrerens'⁸ (**the wanderer**) er et annet navn på den type turist som Cohen kaller for 'drifter'. Det er en ikke-institusjonalisert turist på jakt etter landskapsopplevelser. Lowenthal hevder at bare de som ikke har jobber eller bor på et sted kan fullt ut oppleve det. De som arbeider der må konsentrere seg om hverdagsrealitetene. Han skiller mellom

«Insider and outsider... Perception of scenery is open only to those who have no real part to play in the landscape. Those who know it and work in it have to concentrate on the humdrum realities.» (Lowenthal i Vogt 1976:31)

'Vandring' (**wandring**) beskrives av Vogt som en måte å reise på der hovedmotivasjonen er personlig vekst. Dette aktiveres gjennom selvstendighet i forhold til beslutninger som må taes i hverdagen. De som kan evaluere problemene underveis på rett måte og gjøre de riktige valgene er de mest suksessrike 'vandrene'. Det er viktig å bli en spontan og morsom person for å oppleve reisen som spontan og nyte den. Læring skjer gjennom møte med nye steder der man blir utsatt for en ny type orden. På denne måten læres nye ideer, verdier og vaner. En annen type læring skjer gjennom avstand til hjemlandet, separasjon fra venner og familie, som gir rom for å evaluere seg selv mer objektivt.

⁸ Vandrerens er min egen oversettelse av Vogt's betegnelse 'the wanderer'

Vogt fokuserer på flere forhold som spiller inn i 'vandrerens' relasjoner til andre mennesker. Vogt hevder at 'vandrerens' minimale pengeforbruk, gjør at kontakten med lokalbefolkninga blir på et minimumsnivå og derfor blir 'vandrerne' og lokalbefolkninga fremmede for hverandre. 'Vandrerne' er opptatt av temporære dimensjoner, som er flyktig, løpende, ikke-repeterende. De er innforstått med at relasjonene ikke er av varig karakter. De søker etter umiddelbar tilfredsstillelse, og ønsker å leve i øyeblikket. Alt dette får de i kontakt med andre 'vandrere'. 'Vandrerne' blir etter hvert flink til å forholde seg til slike typer relasjoner og det er nettopp dette som kan gjøre det vanskelig å bli reintegrert i samfunnet (Vogt, 1976: 35). **Møteplasser** og **hvilesteder** var to viktige deler av reisen. Møteplasser er der du treffer andre 'vandrere'. Hvilesteder er der du slapper av fra maset underveis på reisen, kommer ovenpå i forhold til økonomien eller jobber. Unge mennesker er i følge Vogt særlig godt stilt i forhold til å reise på denne måten.

Vogt skriver fra 'a tourist point of view', og artikkelen er en presentasjon og en analyse av 'vandrerne'. Den største forskjellen mellom 'drifter' og 'vandrer' er at den sistnevnte ikke forbindes med et ønske om å danne 'communities'. 'Vandrerne' oppsøker 'møteplasser' for å komme i kontakt med andre 'vandrere', men ikke for å bosette seg der i lengre tid. På åttitallet kommer det flere motreaksjoner på Cohens' forskning om 'driftere'. Et av disse bidragene kommer fra Riley.

'International Long-term budget travelers'

Riley bruker betegnelsen 'International Long-term budget travelers' for å beskrive turister som er borte fra hjemlandet i minimum ett år (Riley, 1988). Artikkelen er basert på 19 formelle og over 100 uformelle intervjuer gjort med turister i 1986. Deres måte å reise på er av ikke-institusjonell karakter, som har visse fellesstrekk med Cohens tidlige beskrivelse av 'driftere'. De har både «push» og «pull» motiver for å reise. Pushmotivene er flukt fra kjedsomhet og monotont liv hjemme, og noen flykter fra romantiske forhold og ekteskapspress. De har sagt opp jobben eller har akkurat avsluttet sin utdanning. Pullmotivene er mulighet til å oppleve virkelig frihet, se nye eksotiske steder, føle seg fri fra sosialt press.

De er forskjellig fra '**driftere**' i at de ikke er i drift, de tigger ikke, de er ikke

Bakgrunn

assosiert med motkulturer og deres forhold til narkotiske stoffer er ikke annerledes enn hos andre unge mennesker som ikke reiser. At reise kan sees på som en mulighet til å slippe unna fast arbeid, kan derimot ikke nektes for.

Kvinnene i utvalget hevdet at deres foreldre ikke likte at de ikke giftet seg og stiftet familie, men foretrakk å reise. Aldersgruppen er 25-33, og de fleste reiste alene. En fjerdedel var kvinner, og dette var i 1986 overraskende stort. Fokus på lavt budsjett var sterkt, og Riley hevder at det å få den rette prisen ga prestisje i miljøet. De så på denne reisen som den eneste, og det var viktig å reise lenge. Derfor valgte mange å bli lengre enn først planlagt. Riley konkluderer med at 'International Long-term budget travelers' er vanlige unge mennesker i en spesiell fase i livet, ikke avvikere (Riley, 1988).

Backpacking

Backpacking som fokus for turismeforskning er et nytt område, og når det gjelder tidligere forskning er undersøkelsene hovedsakelig av kvantitativ art. Det har, blant annet, blitt gjort kvantitative undersøkelser om backpackere som reiser i Australia. Noen av de viktigste bidragene til denne forskningen er skandinaviske, og her blir backpackerne omtalt som 'travellers' eller 'de nye turister'. Disse bidragene er av meget forskjellig art.

Anders Sørensen har skrevet en etnografisk introduksjon om '**travellers**' i Sørøst-Afrika. Feltrapporten er basert på et seks måneders feltarbeid i Kenya, Tanzania, Malawi og Zimbabwe. Han har benyttet seg av kvantitative og kvalitative metoder. Hans teoretiske utgangspunkt er at han ser på 'travellers' ved hjelp av en samfunnsanalogi. Et samfunn, i denne forstand, er uten faste innbyggere, men likevel med regler og normer for hvordan man skal oppføre seg. Han er særlig opptatt av hvordan handlinger virker inn på 'travellers' rang i gruppen av andre 'travellers'. Han har reist som 'traveller' før han begynte sitt feltarbeid, og kom derfor i kontakt med en rekke andre 'travellers' som hadde reist før. Han var ingen nykommer, og ble behandlet deretter. Sørensens analyse dreier seg også om

«...tilstedeværelsen av en travelleridentitet...hvordan en identitet produseres og reproduces under de omstendigheter, de sociale relationer mellom

Bakgrunn

travellers er underlagt»(Sørensen, 1992:3).

I forhold til min oppgave, er dette bidraget meget relevant. Jeg vil ikke fokusere eksplisitt på betydningen av rang eller identitet, men gi et bilde av hvordan det er å ta del i backpacking for første gang gjennom å fokusere på meningsaspektet ved backpacking. Til forskjell fra Sørensen, reiste jeg som førstegangsreisende. Våre bidrag dekker også forskjellige deler av verden, der han beskriver backpacking i Sørøst-Afrika, vil jeg beskrive backpacking i Sørøst-Asia.

Det andre bidraget fra Skandinavia kommer fra den danske antropologen Inge Damm som har skrevet en bok om problemene med 'de nye turistene' (Damm, 1995).

«De er absolutt ikke turister, og forakter alle på chartertur. For de reiser med ryggsekk, og skal jorden rundt for å oppsøke det opprinnelige og urørte...Den danske antropologen Inge Damm mener millioner av ryggsekkurister tramper omkring, forstyrrer og har liten respekt for menneskene i de landene de besøker» (Enger og Geoffroy-Colonel, 1998).

Damm uttalelser er hentet fra et intervju i Dagens Næringsliv. Damm arbeider freelance med vitenskapsjournalistikk, og boka kan tolkes som et bidrag til debatten om turismens ulike negative konsekvenser. For meg er det også nærliggende å hevde at hun nok passer bedre inn i gruppen som ser på «tourism as evil» enn de som betrakter det som det motsatte. Ved å karakterisere backpackerne ved hjelp av en negativ definisjon som «I am not a tourist» oppnår hun ikke å si noe om hva de er, men hva hun synes de fremtrer som. Hun kritiserer deres lave forbruk, fordi det etter hennes mening ikke gir stor nok avkastning for lokalbefolkninga. I Australia har det vært utført en del kvantitative undersøkelser om backpackere og forbruk. I en undersøkelse fra 1992 kommer det fram at backpackerne utgjorde 7 prosent av alle besøkende og 21 prosent av alle overnattinger, og hadde dobbelt så stort forbruk som den gjennomsnittlige besøkende. Dette utgjorde sammenlagt 13 prosent av det totale forbruket (Jones, 1995). Backpackere har et mindre daglig forbruk enn andre typer turister, men det Inge Damm ikke tok med i sine beregninger er at de tilbringer mye lengre tid i hvert enkelt land.

I tillegg til disse bidragene har Loker-Murphy skrevet noen artikler om backpacking. I den ene artikkelen etterlyser hun mer forskning på backpackernes informasjonssystemer. Selv har hun fokusert på 'word of mouth'- informasjon og motivasjon for å reise (Se Murphy, 1996 og Loker-Murphy, 1996). Den første

Bakgrunn

artikkelen vil jeg komme tilbake til i kapittel fire, når jeg skal skrive om 'word of mouth' - informasjon. I den andre artikkelen, om reisemotivasjon, skiller hun mellom fire typer backpackere:

- **Escapers/relaxers** (stikke av og slappe av), prioriterer kjøp av suvenirer og går ikke i nasjonalparker
- **Social/excitement seekers** (noe må hende hele tiden), bor gjerne på 'Backpackers' (egne steder der backpackere overnatter)
- **Self-developers** (selvutviklerne), vil ikke ligge på stranda, prioriterer turer og nasjonalparker
- **Achievers** (vil oppnå alt), de er de største forbrukerne av alkohol, nasjonalparker, bor oftest på 'Backpackers'.

Loker-Murphy viser med denne typologien at ikke alle backpackere reiser rundt bare 'to have a good time' eller møte andre backpackere. Backpackere har ulike typer motiver for å reise, og prioriterer forskjellig med hensyn til eget forbruk (Loker-Murphy, 1996). Loker-Murphy etterlyser samtidig mer forskning på blant annet backpackernes informasjonssystemer.

I 1996 skrev Ødegaard en artikkel om 'travellers' i Nepal og India. Hun hadde selv reist som 'traveller' i området, men gjorde feltarbeid på et annet tema.

«Travellers are individuals, and their individuality is often one of their reasons for travelling the way they do. But this does not prevent travellers from conforming to certain unwritten rules and values that in a way negate their individuality. As a traveller you start to behave like a traveller, dress like a traveller and go to the same places as other travellers. This indicates that there is a kind of standardization and fashionconformity among travellers within this particular travellers' universe, and this is what I mean when I talk about a traveller culture» (Ødegaard, 1996:31).

Hun hevder at denne 'traveller culture', eksisterer blant 'travellers' i India og Nepal. Møte med dette samfunnet av 'travellers' gjør at alle begynner å oppføre seg tilsynelatende likt. De kler seg på samme måte og drar til de samme stedene. Dette er noe som vi kan finne igjen andre steder i verden, selv om destinasjonene trekker til seg forskjellige 'travellers'. Jeg vil komme nærmere inn på disse forskjellene i løpet av avhandlingen.

En konklusjon på dette vil være at litteraturen viser at backpackerne er en differensiert gruppe og at deres motiver for å reise er forskjellig. Backpacking

Bakgrunn

innebærer både avslapping, søken etter kontakt med andre backpackere, ønsker om at noe skal skje, selvutvikling og en trang etter opplevelser. Backpacking oppleves også forskjellig, i forhold til hvilke reisemål man velger og hvorvidt man har reist før. Ifølge Ødegaard utvikles det en 'traveller culture' som blir til gjennom en standardisering av uskrevne regler og verdier. Jeg vil i denne oppgaven se backpacking i Indonesia i forhold til et differensieringsperspektiv og et standardiseringsperspektiv. Hva er det som gjør at backpacking i Indonesia er spesielt og at det skiller seg fra backpacking andre steder? Utvikles det en 'traveller culture' blant backpackere i Indonesia?

3. BACKPACKERNES ØKUMENE

I en artikkel i Klassekampen blir backpacking beskrevet som 'globalnomadisme' (Øberg og Spänner, 1996). Dette er etter min mening en meget treffende beskrivelse. Hele verden er backpackernes reisearena, og hver enkelt reise har sine spesifikke mål. Når man har beitet ferdig på et sted, drar man videre til nye beitemarker andre steder. Noen steder er så bra at man kan vende tilbake til dem, men som regel drar man videre til nye områder. Innimellom tar noen av dem seg arbeid for å kunne reise mer, før de til slutt reiser hjem igjen. Backpacking er et fenomen der hele verden utgjør den etnografiske konteksten. Med et begrep fra Hannerz vil jeg kalle denne verden for **backpackernes økumene** (ecumene). En mulig tilnærming til globale omfanget ved backpacking er å bruke en **nettverksanalogi**. Jeg vil først si litt om hva jeg legger i disse begrepene.

«...the concept of social network paves the way to an understanding of the linkage existing between different institutional spheres and between different systems of groups and categories... a network ramifies in every direction, and, for all practical purposes, stretches out indefinitely...» (Srinivas and Béteille i Hannerz, 1992:40)

Nettverk er et betegnelse som sier noe om hvordan ulike sfærer og grupper kan henge sammen. Ved å bruke en nettverksmodell har man flere valg. Nettverk kan være bygget opp ulike måter, fra å være nære personlige forbindelser til den flyktige oppmerksomhet som fremmede gir hverandre ved tilfeldige møter. Hannerz bruker nettverksbegrepet i sammenheng med et begrep han kaller for økumene:

«...Referring to the world in its state of relative cohesion as a global ecumene, and concerning myself with its cultural dimensions, I draw some inspiration from Alfred Kroeber's...Lecture...discussing the ecumene of the ancient Greeks. That ecumene, the total inhabited world as the Greeks understood it, was a smaller one, stretching from Gibraltar towards India and a rather uncertainly perceived China» (Hannerz, 1992:37)

Hannerz hevder altså at man kan se på det globale økumene som ett stort nettverk av nettverk. På denne måten gir nettverksbegrepet et godt utgangspunkt for å analysere ulike typer relasjoner på ulike nivå. Disse nettverkene kan ikke sees på hver for seg, men de må sees på som et aggregat, et mønster av parallelle, kryssende eller overlappende forbindelser som til sammen utgjør den totale bebodde verden.

Backpacking er et globalt fenomen, som foregår på ulike måter verden over. I dette kapittelet tar jeg utgangspunkt i hvordan backpacking kan forstås som et nettverk av nettverk, som utgjør backpackernes økumene. Begrepet nettverk er et godt utgangspunkt for en analyse av backpacking fordi det tar for seg relasjoner av ulike symmetri og type, og det er nettopp dette som er viktig i forståelsen av backpackerne. Backpackerne er utsatt for ulike påvirkninger som forsøker å styre deres handlinger.

Jeg tar utgangspunkt i den gruppen backpackere jeg fikk kontakt med da jeg reiste rundt i Nusa Tenggara. Denne gruppen backpackere utgjør på denne måten en liten gruppe av den totale verden av backpackere, og de reiser rundt i et lite geografisk område. Gjennom to ulike faser, 'leaving' og 'staying', vil jeg analysere backpackernes relasjoner i ulike typer nettverk.

ULIKE REISETYPER

Jeg har tidligere, i innledningen, sagt at backpackerne som jeg reiste med i Nusa Tenggara hovedsakelig er mellom 20 og 50 år og at de kommer fra Sør-Afrika, Europa (særlig Nederland, Tyskland, Skandinavia og Storbritannia), USA, Canada og Australia. De norske backpackerne jeg møtte hadde kjøpt billettene på forhånd hos reisebyrået Kilroy og oppholdet i Indonesia var begrenset til Bali, Java og Lombok. For noen av dem var Bali det eneste stoppet i Indonesia. Dette kan ha sammenheng med at reisebyrået hjemme anbefalte at oppholdet på Bali ble begrenset til 14 dager, fordi reisebyrået mener at dette var nok. Bali er også det stedet som er det mest kjente reisemålet i Indonesia, og derfor ønsker backpackerne å reise innom.

Backpackernes opphold tilhørte hovedsakelig en av følgende tre typer reise: «Indonesia-reise», «Asia-rundt-reise» eller «jorda-rundt-reise». En «**Indonesia-reise**» innebærer at backpackeren har valgt å reise til noen av Indonesias mange øyer. En «**Asia-rundt-reise**» som kan innebære at Indonesia er en del av turen og at man reiser til noen av følgende land: India, Nepal, Thailand, Malaysia, Vietnam, Pakistan, Laos, Kambodsja, Kina, Filippinene eller Singapore. En «**jorda-rundt-reise**» betyr at man har valgt å reise til flere kontinenter. Tiden backpackerne har til rådighet og ønskene for hva de vil oppleve er med på å bestemme hvor de drar. Mange benytter

muligheten til å besøke venner og kjente i andre land særlig i løpet av en «jorda-rundt-reise». Jeg vil nå gi eksempler på de ulike reisene.

Sigrid er tjue år gammel og reiser alene. Hun vil reise «Asia-rundt» på ett år. Når Lotte og jeg treffer henne på båten til Gili Trawangan er hun i starten av sin to måneders reise i Indonesia. Hun har allerede reist to måneder i Vietnam. Hun skal videre blant annet til Malaysia, Nepal og India. Hun kommer fra København og før hun dro hjemmefra har hun jobbet både som vasker og pleier på et pleiehjem for å få penger nok til å gjennomføre reisen. Vi deler en bungalow på Gili Trawangan i fire dager før hun bestemmer seg for å reise tilbake til Bali og møte noen hun reiste sammen med i Vietnam. Hun reiser med relativt lite bagasje og foretrekker å kjøpe klær etter hvert som de gamle klærne blir slitt. Hun har akkurat kjøpt seg en ny kjole på Bali, av mønstret bomullsstoff i grønt, rødt og blått, sydd med lappeteknikk. Kjolen viser seg å være lite fargeekte, og hun ser ut som om hun har blitt banket opp. Men det bryr hun seg ikke om, det går jo bort etter at hun har vasket den et par ganger. Sigrid skiller seg ikke vesentlig fra andre backpackere som velger å reise rundt i Asia. Turen hennes er av forholdsvis lang varighet. Hennes lengste stopp blir i India, hvor hun regner med å tilbringe tre måneder. Hovedgrunnen til dette, sier Sigrid, er fordi det er mye å se i India, det tar lang tid å reise rundt, og fordi India strekker seg over et stort geografisk område.

På båten ut til Gili Trawangan treffer vi også Michael som kommer fra London. Michael er på «jorda-rundt-reise. Han bor i bungalowen ved siden av vår i tre dager. Han er på tur til Australia, for å reise og jobbe. Han har reist rundt i Asia i seks måneder og planlegger å være ett år i Australia. Michael skal jobbe et halvt år for å få penger til å kunne reise rundt i Australia og for å finansiere hjemreisen. Når han er ferdig med å jobbe vil han «shoppe» seg hjemover. På turen gjennom Asia til Australia har han fått et godt inntrykk av hva han vil kjøpe når han drar hjem. Michael har også lite bagasje, bare en liten sekk. Han har, i motsetning til Sigrid, tatt med seg de klærne han likte best, fordi han skal bruke dem så mye. Men han klarer seg likevel med en dongeribukse, som ser ganske skitten ut, noen t-skjorter og en genser. Michael hadde egentlig tenkt å reise tidligere, men han brukte opp pengene «i løpet av en weekend hjemme, man skal jo ha det morsomt også».

Bronson kommer fra et lite sted i nærheten av Chicago. Lotte og jeg treffer han på tur ned fra de fargede innsjøene på Flores og slår følge den to timer lange marsjen ned til landsbyen. Han reiser videre allerede dagen etter. Han forteller at han skal reise fire måneder i Indonesia. Han vil gjerne dra til Australia, men har ikke søkt visum. Bronson har funnet flere måter å finansiere reisen på. Før han reiste tok han kontakt med noen butikker, forklarte dem hvor han skulle reise. Han tilbydde seg å skaffe til veie varer som de hadde ønske om og tok opp bestillinger fra dem. Eksempler på dette kunne være at han kjøpte med seg saronger i Indonesia, som både han og butikken ville profitere på. Han skriver også artikler for lokalavisa og holder foredrag om turene sine der han viser slides og bilder. Han tar ca. 50 filmruller á 24 bilder i løpet av en tre måneders tur. Bronson reiser rundt i Indonesia fordi det er billig og fordi det finnes så mange fine severdigheter. Han studerte økonomi, men var ferdig da han dro fra Chicago. Han har reist en del tidligere, blant annet i Hong Kong. Han var også tre dager i Japan, men det ble for dyrt. Fordi han ikke har gjort nødvendige forberedelser, som å søke visum til Australia, blir turen hans en «Indonesia-reise».

Jeg har nå gjort en kort presentasjon av tre backpackere som har valgt forskjellige reiseruter og gjennom dette presentert noen trekk ved backpacking som jeg vil ta opp senere i oppgaven. Nå vil jeg komme inn på to ulike faser 'leaving' og 'staying', som jeg bruker for å beskrive backpackernes aktiviteter.

'LEAVING'

- «*Leaving or staying?*»
- «*Staying.*»
- «*Just asking.*»

Samtaler av denne arten fant sted hele tiden mens jeg reiste rundt i Indonesia. '**Leaving**' og '**staying**' er en måte å skille aktiviteter på. 'Leaving' dreier seg om å forlate noe, enten noe fast eller noe midlertidig. Det innebærer alltid oppbrudd og søken etter nye erfaringer. Det dreier seg også om mange praktiske gjøremål; bestilling og kjøp av billetter, og planlegge hvordan, når, med hvem og hvorfor man vil reise til et sted eller en attraksjon. Noen av forberedelsene foregår hjemme, før de reiser ut, men de fleste av aktivitetene foregår underveis, mens de reiser.

Når en backpacker er 'staying', er dette en situasjon som omfatter alt som gjøres i forbindelse med opphold på steder underveis. Det er praktiske gjøremål som innebærer å finne et sted å bo og et sted å spise. I tillegg til dette skal turer til stedets attraksjoner planlegges og gjennomføres. En vanlig dag på reise kan inneholde elementer fra begge typer aktiviteter. Jeg har valgt å gjøre et analytisk skille mellom aktiviteter som finner sted innenfor den ene eller den andre tilstanden. I virkeligheten glir disse to tilstandene over i hverandre hele tiden.

En mulig fremgangsmåte når man skal studere backpacking ved hjelp av en nettverksanalogi, er

«...to trace how culture makes its way through networks links of different kinds, often parallel to one another...but also ordered serially, towards the periphery.» (Hannerz, 1992:49)

På denne måten kan relasjoner i et nettverk føre til nye typer relasjoner i andre typer nettverk. En slik kjede av nettverk kan føre til at «culture's being renegotiated and reconstructed as well as simply transmitted» (Hannerz, 1992:50). Dette er en måte å fremstille kjeder av forbindelser. For backpackeren starter reisen hjemme, og av den grunn vil jeg ta for meg de nettverkene backpackerne tar del i begynnelsen av en reise. En backpackers vei inn i backpackernes økumene begynner hjemme. For å følge backpackeren på reisen, starter jeg derfor hjemme i Norge i den fasen som jeg kaller 'leaving'. Det finnes ulike måter å bli en del av backpackernes økumene, men jeg velger å begynne med nettverket som jeg har kalt **massemedia**. Etter dette vil jeg komme inn på to andre nettverk: **mottakerne** og **de andre backpackerne**. Disse tre nettverkene eksisterer side ved side, og benyttes i ulike grad av backpackerne.

Massemedia-nettverket: Radioprogrammet

«Ut i verden»

Det første nettverket omfatter relasjoner mellom backpackerne og **massemedia**. Jeg vil bruke et radioprogram som eksempel på hvordan planlegging av en reise foregår. Det dreier seg om utdrag fra to radioprogram i serien 'Ut i verden' som sendes på NRK P2. Jens A. Riisnæs og Sverre Tom Radøy har en tjue minutter lang sending hver lørdag der de svarer på lytternes spørsmål om reiser. De to i studio blir

presentert som «reiselivsmedarbeidere» og de deler sine reiseerfaringer med lytterne. Av og til trekker de inn andre kommentatorer som gir lytterne informasjon om tilstanden i de enkelte land til en hver tid. Lytterne kan også komme med tips dersom de har opplevd noe ute i verden som er av interesse for andre, men det dreier seg for det meste om informasjon ut til lytterne. Lytterne gir også tilbakemelding på de tipsene de får gjennom radioprogrammet, ved å skrive inn og fortelle om nytten av programmet for deres reiser. Jens A Riisnæs er kjent som «profesjonell Globetrotter», han bruker sin tid på å reise og lage tv og radioprogram om reising.

Sverre: ...Da har vi lagt bort slike trivielle småting som dette må fortone seg som, for en kar som heter Frode ... Han har nemlig sendt oss et tresiders brev, vi skal ikke ta hele i dag

Jens: Det var det, akkurat ja

Sverre: Dette her er jo artig, for dette dreier seg om en hel type av innsendte brev som vi får som har med den store reisen å gjøre (...)

Sverre: ...(leser) «Neste sommer fyller jeg nemlig tjuette, og da begynner tiden å gå raskere, jeg er da ferdig med skolegangen og ender da før eller senere i en typisk ni-til-fire jobb, med tre-fire ukers ferie, og hva er det når man skal på lang tur?...»

Sverre:... (leser) «Jeg har lyst til å se andre ting enn storbyer og typiske turiststeder, blant annet for å spare penger, men noe av det blir det vel også. Valget blir da plutselig mye vanskeligere siden det forutsetter litt kjennskap til landene, noe som jeg ikke har, ennå... Det eneste jeg vet er at når kapitalen er borte, så ønsker jeg å ende opp i USA eller Canada for å besøke kjente...»(Ut i verden, 3.5.97).

Brevet fra Frode er et ganske typisk brev som inneholder spørsmål alle har før de drar ut på langtur. Han representerer en av flere typer backpackere, nemlig den førstegangsreisende. Han søker en bestemt type informasjon som omhandler når og hvor det er lurt å reise, hva han skal ta med seg, hvordan han skal oppføre seg. Relasjonene i dette nettverket er i all hovedsak asymmetrisk, det er lytterne som spør mens Jens og Sverre som svarer. Informasjon om reiser og destinasjoner endres stadig, så dette er en god måte å holde seg oppdatert på. Frode har også skrevet ned et par konkrete spørsmål som han vil ha svar på:

Sverre: (leser) «Hva er best: kjøpe en jorden-rundt billett eller en enveis billett til et eller annet sted etterhvert som han reiser?»

Jens: Hvis han skal gjøre den store reisen og virkelig få den skikkelig, så er jo den viktigste ingrediensen friheten. Fordi at hvis det for eksempel er snakk om å spare en tusenlapp eller to eller tre eller fire, så er det jo ikke verre enn at man kan være hjemme et par uker til og jobbe med et eller annet sjauerarbeid og så spare seg opp den der differansen. Jeg synes alltid det er kjekkest å ha frihet, fordi nå er det stort sett overalt billig å kjøpe flybilletter og man sjekker jo opp det på forhånd, man har en følelse av, når man for eksempel er i Singapore og skal kaste seg sørover, så

Backpackernes økumene

sjekker man opp i Singapore om det er like billige billetter å kjøpe ved neste endeholdeplass, for eksempel Sidney, hvis man da i Singapore har kjøpt en billett til Sidney via Bali for eksempel... (Ut i verden 10.5.97).

Jens kommer her inn på et av de viktigste momentene ved det å være backpacker; nemlig friheten til å velge hvor man skal reise og når man skal reise videre. Det er vanskelig å planlegge en tur på seks måneder i detalj før du drar. Reisebyrået kan være behjelpelig med å anbefale hvor lenge du bør tilbringe på hvert sted, men det er mye annet som kan skje underveis som gjør at du må endre reiseruta. Dette med 'frihet' skal jeg komme tilbake til i kapittel fem. Jens og Sverre kommer ikke bare inn på selve turen, men også oppakningen.

Sverre: Hva er ellers fornuftig innhold i sekken, selv etter flere år med småturer har jeg enda ikke lært, enten er det for mye eller så er det for lite. Klær, skotøy og så videre.

Jens: Vi kjenner jo igjen akkurat den derre der. Jeg hadde med meg telt jeg, på min første verdens omseiling. Allright det, da var man jo ung og sprek og hadde sterke beinmuskler, men det er i praksis ikke noe vits i å slite med. Og heller ikke sånn lett aluminiums kokesett som jeg også hadde med meg. Det var ønske om å være fullstendig sjølberga. Man dro med seg en del, projiserte en del av sine camping og fjellerfaringer positive sådanne, fra egen norske fjellheim, ut på verden. Men det er jo mindre man har med seg, jo bedre er det, og dessuten så er det sånn at det er mange, mange flere av disse tingene som man gjerne vil ha med seg, som er å få selv i nokså bortgjemte strøk av verden i dag, enn bare for en ti-femten år siden (Ut i verden, 10.5.97).

Sverre er den av de to som fremstilles som om han har minst reise-erfaring, det er han som leser lytternes brev og som stiller spørsmål som novisen ofte gjør. De som har mye kunnskap blir ofte sett på som «Guruer». De har nyttig kunnskap som mange trenger og får derfor mange henvendelser. I dette tilfellet spilles det bevisst på at Jens har mye reiseerfaring. Han er den som kommer med gode råd og ikke går av veien for å trekke inn egne erfaringer for å sette rådene inn i en forståelig sammenheng. Tips om hva man slett ikke skal ta med seg er nesten like viktig å få, som hva man skal ta med seg. Disse tipsene er meget viktig for de som ikke har reist før, da det kan være vanskelig å forestille seg hva som er lurt å ta med seg og hva som er absolutt nødvendig.

Sverre: Men så var det overnattingssteder

Jens: Ja, det er ikke noe problem

Sverre: Som for eksempel ungdomsherberger og privat innkvartering. «Bør jeg bruke de gule sidene for hver by eller hvert sted?»

Jens: Gule sider? Det må være en hotellkjede som heter Gule sider, det må være i

Backpackernes økumene

Kina eller Japan. Nei, altså spøk til side. Det kan jeg ikke skjønne kan hjelpe en på vei. Man bruker da guideboken eller hører på andre man møter på ens vei som kommer fra det stedet man selv skal til. På den måten så får man jo en hyggelig samtale og viktige tips. Eller bare ta ting helt på sparket. For eksempel rundt jernbanestasjoner i alle verdens land så er det jo billige og interessante bo-alternativer...(Ut i verden, 10.5.97).

De fleste bekymringene med hensyn til overnattingsproblemer foregår inne i hodene på folk, men også i dette tilfellet er det viktig å få informasjon om hvordan det fungerer andre steder i verden. Ekspansjonen i overnattingssteder og organiseringen av disse har gjennomgått store endringer de siste årene. Da jeg var på Interrail-tur i Vest-Europa i 1992, var det flere steder bygget ut egne kontorer på jernbanestasjonene der man kunne bestille overnatting. Da jeg fortalte dette til en venninne som hadde vært på Interrail ti år tidligere ble hun overrasket. Da hun reiste måtte man vandre rundt å lete etter overnattingsstedene selv. I dag kommer overnattingsstedene som regel til deg. På busstasjoner, fergeleier og flyplasser står noen som kan hjelpe deg å finne et sted å bo.

Sverre: Hvordan plasserer man verdisakene når man skal ut å se seg omkring?

Jens: På kroppen... penger, pass, visa-kort eller andre typer pengekort eller plastikk kort, og andre typer verdisaker som billetter og sånt noe, som man ikke vil miste uten at man taper en masse penger og får mye bryderi. De skal man ha i en sånn lerretspose under bukselinningen, der er det trygt...(Ut i verden, 10.5.97).

Alle backpackeres store skrekk er å bli robbet eller på andre vis miste verdisakene sine. Men skrekken avtar etter som du reiser. Magebeltet og/eller lerretsposen er et sikkert kjennetegn på en backpacker. Der oppbevares de fleste av verdisakene, men mange har også gjemt bort litt ekstra kapital andre steder. Mot slutten av brevet kommer Frode med et spørsmål om hvordan han skal oppføre seg i de landene han skal reise til. Til dette spørsmålet har de bare noen enkle spilleregler.

Sverre: ...En tommelfinger regel er vær alminnelig høflig, og tilbakeholden og ikke for framfusen.

Jens: Det er det viktige, vær litt beskjeden og se hvordan andre gjør det på restauranter og greier (Ut i verden, 10.5.97).

Utdragene fra radioprogrammet viser at relasjonene mellom programlederne og lyttere hovedsakelig er av **asymmetrisk** art, de går fra programlederne til lytterne. Programlederne har en meget åpen profil og annonserer at ingen reise-spørsmål er for små eller for store. Noen vil ha svar på helt enkle spørsmål som «Hvor tidlig kan vi dra til Middelhavsområdet og det østlige Middelhav?», mens andre skal ut på en reise

som krever mer forhåndsinformasjon. Gjennom dette nettverket kan lytterne bli trukket inn i backpackernes økumene. De får informasjon som hjelper dem på vei. Programledernes kunnskap gir lytterne tro på at det er mulig for hvem som helst å reise ut i verden. På denne måten kan et radioprogram være en medvirkende årsak til at en lytter bestemmer seg til å reise på «langtur». Samtidig etablerer slike asymmetriske media-relasjoner i hjemlandet en slags langdistanse relasjoner til andre land. Ved å høre på programmet, får lytterne verdifull kunnskap om å reise, og sjansen for at de reiser ut blir litt større. Sagt på en litt annen måte, lokale asymmetriske relasjoner kan gi grobunn for globale relasjoner av ulik grad og symmetri.

Radioprogrammet er et eksempel på det jeg beskriver som et større nettverk av forskjellige massemedia og deres relasjoner til backpackerne. Det finnes også andre typer reiseprogram på radio og tv. «Lonely Planet Publications» har egne reiseprogram som kjøpes av forskjellige kanaler og sendes med ujevne mellomrom. De skjules gjerne bak navn som «Den ensomme kloden» og «Odyssevs». «Rough Guide», et annet guidebokforlag, produserer også reiseprogram i samarbeid med BBC. I tillegg har mange fjernsynskanaler egne programmer med navn som «När och Fjärran» (TV4) og «Packat och klart» (svensk TV2). «Travel» er en britisk fjernsynskanal som bare sender reiseprogram under slagordet «Travel - TV that takes you there!» Gjennom disse programmene får seerne kjennskap til mange forskjellige typer reiser.

Lonely Planets programmer er de som retter seg direkte mot backpackerne. Programmene tar for seg 38 forskjellige områder⁹ der vi følger programlederen (en jente eller gutt som reiser alene) på reise gjennom landet/byen/området med ryggsekken på ryggen. Programlederen fremstilles som en backpacker som lager en video mens han/hun reiser. «Rough guides» programmer er rettet mot en annen type turister. De har to programledere som reiser sammen og deres varemerke er en stor koffert med «Rough guides» logo på. Koffert er ikke en akseptert måte å bære med seg sine eiendeler når du er backpacker, og derfor taler ikke «Rough guide» programmene til backpackerne på samme måte som «Lonely Planets» programmer

⁹ Dette er tall hentet fra Lonely Planet Newsletter, nr. 36 oktober/desember 1998.

gjør det. Det vil ikke si at programmet ikke er beregnet på backpackere, men at det appellerer til en litt annen type backpackere, enn de jeg skriver om i denne oppgaven.

I tillegg til tv og radio finnes det ulike magasiner som er spesielt rettet mot de som vil ut å reise, deriblant; «Res» (svensk), Reis (norsk utgave av Res), «Vagabond» (svensk, norsk og dansk utgave), «Reiser og Ferie - Magasinet for reiselystne» (norsk) og «National Geographic's Traveler» (amerikansk). Alle disse bladene henvender seg til lesere som er opptatt av reiser, men «Vagabond» er nok det bladet som prøver sterkest på å komme i kontakt med backpackerne. De har egne sider der du kan skrive inn og få kontakt med andre backpackere gjennom kontaktannonser. På denne måten kan også disse bladene være del av backpackernes planleggingsfase.

Jeg har nå vist noen eksempler på hva som skjer i møtet mellom backpackere og massemedia-nettverket, eksemplifisert gjennom et radioprogram. Her oppstår en asymmetrisk relasjon som kan føre til andre typer relasjoner i andre nettverk. I tillegg til massemedias innflytelse på backpackernes valg om å reise ut, finnes det også andre typer innflytelse fra andre nettverk. Anna, en canadisk backpacker, sa at hovedårsaken til at hun valgte å reise ut var at mange av hennes venner hadde reist før henne. Gjennom vennene sine hadde Anna hørt mange historier om hva det ville si å reise som backpacker. De viste henne bilder og snakket om hvilke erfaringer de har gjort seg og alt man kan oppleve hvis man reiser jorda rundt. Dette gjorde at Anna visste litt om hva det innebar å reise på denne måten. Slike opplevelser er også viktige når man avgjør om man vil reise ut i verden. Det neste steget på reisen inn i backpackernes økumene er møtet med **mottakerne**.

Mottakernettverket - et møte mellom de lokale og backpackerne

Da Lotte og jeg ankom Indonesia i slutten av mai var vi meget spente og uerfarne med hensyn til å være backpacker. Jeg hadde på forhånd vært i kontakt med ei jente som jobbet på Det norske studiesenteret på Bali¹⁰ og spurt henne hvor vi kunne veksle penger og hvor vi skulle overnatte den første natten.

«På flyplassen fikk vi ryggsekkene våre som vi ikke hadde sett på over ett døgn.

¹⁰ Det norske Studiesenteret tilbyr undervisning i blant annet Ex.phil og sosialantropologi mellomfag i den lille fisker landsbyen Jimbaran på Bali.

Backpackernes økumene

Etter at vi hadde passert tollerne ble vi møtt av en verbal eksplosjon fra ivrige valutavekslere. De satt bak hver sine små luker og ropte ut sine kurser. Da vi etter det første sjokket gikk mot den ene av dem, ble de andre helt stille. Vi vekslet 200 amerikanske dollar. Fikk rundt 460.000 Rupiah tilbake.»

Dette er førsteinntrykket fra vårt møte med Kuta Beach på Bali, Indonesia. Allerede i det vi gikk ut at tollene, stod **mottakerne** klare. I et offensivt forsøk på å kapre kunder forsøkte fire ulike valutavekslere å få vår oppmerksomhet. Vi var, uten forvarsel, blitt del av et større nettverk, som jeg velger å kalle mottakerne.

«Da vi hadde veksla penger gikk vi ut av flyplassbygningen. Der ble vi nok en gang «overfalt» av noen gutter som kom med tilbud om steder vi kunne bo. Vi gikk til drosjesentralen som hun på Studiesenteret hadde anbefalt. Der betalte vi 10.000 Rupiah (28 kroner) for drosje til området som het «Kuta II». Drosjesjåføren spurte hvor vi kom fra og hvor lenge vi skulle være her. Han hadde selvfølgelig, som de andre, et sted vi kunne bo. Det var i hvert fall dit han kjørte oss. Vi havna i hvert fall ikke på «Suka Beach Inn» stedet vi hadde fått anbefalt før vi reiste. Det kan jo hende at det ligger i samme gate?»

Med en forholdsvis defensiv holdning fikk vi veksla penger, praia en drosje og et sted å bo. I løpet av de første timene fikk vi fire tilbud om klokkekjøp for bare «ten dollars» og enda flere tilbud om å kjøpe sigaretter. Vi hadde klokker og var ikke-røykere så vi takket pent nei når vi fikk tilbudene fra selgerne. Verdisakene la vi i en safe på «hotellet». Vi følte ikke at vi hadde gjort noe spesielt for å klare oss.»

Alle tanker om at det er vanskelig å klare seg i et fremmed land, ble snudd på hodet. Etter dette møtet ble vi klar over at utfordringen i å reise lå på et annet plan, det dreide seg ikke om å greie å vekslende penger, eller finne et sted å bo, men å ta avgjørelsene selv. Relasjonene mellom mottakerne og backpackerne blir på denne måten en forhandling om hva som er det riktige valg. Mottakerne forsøker å få backpackerne til å velge å gjøre som de anbefaler, mens backpackerne tar stilling til om det er det de vil. I begynnelsen av reisen er relasjonene mellom backpackerne og mottakerne relativt uproblematisk. Backpackerne velger å samhandle med mottakerne, på mottakernes premisser. Igjen er relasjonene asymmetrisk, fordi informasjonen bare går den ene veien, fra mottaker til backpacker, slik det også var i eksempelet fra massemedia-nettverket.

Bali tar imot et par millioner turister hvert år, så nettverkene for å ta imot alle typer turister er meget godt utbygd. «Vi kunne like gjerne vært på Sørlandet», sa Lotte. Det ligner nok litt på «Syden» på grunn av charterturistene fra Australia. Bølgene gir mulighet for surfing. Det er relativt tett med folk som soler seg. Stedet har blant annet kjøpesentre, kino, McDonalds, Benetton, Hard Rock Cafe og andre kjente

kjeder. Posthus, banker, reisebyrå, drosjer, busser, biler og motorsykler til leie finnes også. Om kvelden kan du gå på klubber der de blant annet spiller australsk musikk. Det som gir sterkest inntrykk er nok likevel alle selgerne, som utgjør en viktig del av mottakernetverket. De selger klokker, leker, aviser, armbånd, solbriller, capser, kalde drikker, transport, massasje, saronger¹¹, selvlysende jo-joer mm. De følger etter deg hvis du ser litt interessert ut, gir deg bedre og bedre priser, men gir opp hvis du går raskt nok unna. Dette evige maset, «the hassle», er det som gjør det vanskelig å være på Kuta. Enten overser du det, eller du reiser derfra. Vi bestemte oss for å gjøre som «alle andre backpackere», og reiste videre. Vi taklet ikke alle mottakerne som var klare til å hjelpe oss om vi ville ha hjelp eller ikke. Slike mottakerapparat finnes overalt i Indonesia, men med forskjellig intensitet. Det gjør at mange prøver å unngå de mest besøkte stedene, og heller reiser fortest mulig vekk. Vi hadde også vanskelig for å få kontakt med andre backpackere, fordi det var vanskelig å skille dem ut fra den store mengden med turister. Etter et par dagers reise kom vi til Komodo.

De andre backpackerne - et møte på Komodo

På tur til Komodo kom vi i kontakt med **de andre backpackerne**. De utgjør det jeg vil beskrive som det tredje nettverket. Komodo er en øy og en nasjonalpark. Her finnes de berømte Komododragene «Komodovaran, *Varanus komodoensis*», som er en krypdyrart i varanfamilien. Det er den største nålevende øgleart, kan bli opptil 3 meter lang og 150 kilo tung og lever av fugl, hjortedyr og villsvin. På reisen fra Mataram, Lombok til fergeleiet på Sape, Sumbawa hadde Lotte og jeg vært de eneste turistene. Først da vi satt oss ned for å vente på ferga til Komodo traff vi andre backpackere. Før vi ankommer øya skriver jeg følgende i dagboka mi.

«Vi sitter på ferga fra Sumbawa til Komodo. I følge ruta skal vi ankomme Komodo klokka 1700. Vi må overnatte to netter på øya fordi ferga ikke går videre før søndag. I morgen får vi altså se dragene. På fergeleiet i Sape møtte vi to svenske gutter, ei nederlandsk jente, to nederlandske gutter og to sørafrikanske jenter. De skulle også dra med ferga til Komodo for å se på dragene. De fortalte oss at myndighetene har bestemt at dragene skal mates på lørdager, med geit, men vi synes det høres ekkelt ut. Samtidig har vi ikke lyst å bli drageføde. Vi kom frem etter 29 timers reising.»

¹¹ En sarong er et sjal som i Norge brukes mest til skjerf eller skjørt. Sarongen lages i Indonesia og selges hovedsakelig til turister. Det finnes også lokale saronger som er laget av annet materiale og som i hovedsak blir brukt av indonesere og noen backpackere.

Backpackernes økumene

Vi kom i snakk med sju andre backpackere. Samtalene dreide seg om hvor vi kom fra og hva vi forventet å se når vi kom frem. Jeg antok at vi skulle overnatte to netter, fordi det ikke gikk ferge oftere. Det neste steget var ankomsten til øya. Vi sjekket inn og satt oss i nasjonalparkens restaurant for å spise. Der utvekslet vi reiseerfaringer og bakgrunnsinformasjon.

«De svenske guttene, Klas og David, nærmer seg slutten på sin seks måneders «Asia-rundt-reise», som begynte med et tre måneders opphold i India. Den nederlandske jenta, Fenneke, reiser alene og er litt eldre enn oss andre. Hun har arbeidet som sykepleier i Australia og er nå på tur hjem til Nederland. De to nederlandske guttene, Roland og Marcel, har vært på arbeidsoppdrag i Jakarta i tre uker og har nå tre uker ferie. En av dem er student. De to sørafrikanske jentene, Sam og Louise skal reise «Jorda rundt» i til sammen ett år. De har begge doble statsborgerskap og benytter sine britiske pass på reisen. De kjøpte flybillettene til turen i London, da det ikke var stor nok konkurranse i Sør Afrika på slike billetter. De har vært i India i tre måneder, og etter Indonesia skal de til Darwin, Australia. For å kunne reise videre skal de jobbe i Australia. De regner med å skille lag mens de søker jobb. Louise har lyst til å jobbe med hester. Deretter skal de til New Zealand og USA før de reiser hjem til Sør Afrika.»

Den første turen for å se dragene ble karakterisert som mislykket, fordi vi bare fikk se to slappe drager som lå ved et lite vann. De ble ikke matet, slik vi hadde blitt fortalt, og det var enighet blant alle backpackerne om at vi måtte tilbake for å se om flere drager viste seg dagen etterpå.

«Neste morgen klokka sju var vi klare til neste runde. En inngjerding var satt opp for at turistene skulle stå inne i denne, mens de så på dragene. I dag var det flere drager i sikte. Klas spurte guiden om han kunne få gå utenfor inngjerdingen for å komme nærmere dragene. Det var i orden. Ikke lenge etter var alle på utsiden av gjerdet. Nesten alle var fornøyd. Det ble mange nærbilder. En annen gruppe på fire ankom mens vi stod der og tok bilder. To damer og to menn. De hadde tatt fly fra Bali til Bima, Sumbawa og chartret båt derfra til Komodo for å se dragene. Etterpå, da vi satt i restauranten for å spise, var det en som kommenterte en av damene i reisefølget. «I think she is crazy. She must be. She was convinced there would be hundreds of dragons. I want my money back, she said.» Inngangsprisen til nasjonalparken var 1.000.-Rupiah (ca. 3 kroner), så hvis det var den hun ville ha dekket, så syntes vi det var rart. Hun hadde, i motsetning til oss, ikke tid til å vente på at det skulle dukke opp flere drager, og hadde bare sett de første to.»

Kommentarene om de andre turistene som ankom Komodo, viser at gruppen er iferd med å utvikle en enighet, med hensyn til hvilke kriterier de har til de å reise. Den kvinnelige turisten blir karakterisert som 'crazy', fordi hun uttrykker ønske om å klage på sin opplevelse av attraksjonen. Dette samsvarer ikke med backpackernes måte å takle samme dilemma. Når dragene ikke dukket opp første gang, forsøkte de å

komme tilbake en gang til. Relasjonene mellom backpackerne forsterkes når det dukker opp turister som har andre typer prioriteringer. Relasjonen mellom backpackerne er, i kontrast til de andre nettverkene jeg har beskrevet, symmetrisk. Meninger og meningsinnhold blir utvekslet i begge retninger. Dette fremstod enda tydeligere da det oppstod et problem som vi kunne løse sammen.

«Etter lunsj bestemte vi oss for å prøve å skaffe en båt til Flores. Den første forhandlingsrunden hadde funnet sted før vi spiste. De av oss som var best til å prute, hadde snakket med en kaptein som var innom restauranten. Han begynte på 100.000.- Rupiah. Deretter gikk han ned til 80.000.- Rupiah. Men vi kunne tenke oss 60.000.-. Vi var åtte stykker, Klas ville bli igjen. Han ønsket å få med seg mer av dyrelivet på øya, fordi han var interessert i fotografering og studerte biologi, og hadde ingen grunn til å dra videre så raskt. Han og David skulle reise hver for seg og møtes på Bali når flyet deres gikk hjem. Men kapteinen ville ikke gå ned mer i pris. Plutselig så vi at han dro av gårde med båten sin. Vi satt forskrekket tilbake.»

«How could he just leave without telling us? He should have read the guide book in bargaining. It ends with : I say 80.000.- and now I'm leaving» , sa Louise. Etter sjokket fant vi ut at vi skulle pakke sammen det vi hadde, og gå til landsbyen for å se etter en annen som kunne få oss til Flores. Tilbake på restauranten dukket plutselig kapteinen opp igjen. Nå så han at vi hadde pakket, og vi bestemte oss for å prøve å få prisen ned i 72.000.-, for det var en grei sum å dele på 8. Han gikk med på 75.000.-, men ville ikke gå lavere enn det. Vi tenkte at da fikk vi heller ta det, så slapp vi å gå til landsbyen. Det var midt på dagen og turen ville tatt to timer minimum tur/retur. Plutselig skulle vi av gårde. Vi gikk ned til brygga der båten ventet. Vi var tretten stykker om bord, og turen til Flores tok fire timer.»

De fleste backpackerne hadde opplevd det de forventet på Komodo, og de ønsket derfor å reise videre. De organiserte gruppen ved å plukke ut noen som kunne forhandle med kapteinen. Målet var å skaffe rimelig transport til Flores. Problemet oppstod da kapteinen forlot forhandlingen, fordi de ikke kunne komme frem til en pris som han kunne akseptere. Backpackerne ble fortvilet fordi kapteinen ikke oppførte seg i forhold til deres forventninger. I denne situasjonen handler backpackerne som en gruppe, og de blir sett på som en gruppe av motparten. Vi hadde de samme målene med turen. Med ett unntak, Klas, ville alle reise videre etter at vi hadde fått innfridd våre ønsker om å se dragene og ta bilder av dem. I uka som fulgte utgjorde vi en løst sammensatt gruppe. Alle reiste i utgangspunktet sammen med en annen eller alene, men i de fleste tilfellene skulle vi gjøre det samme på de neste stedene vi dro til. Da vi kom til Labuhanbajo, Flores, tok seks av åtte inn på det samme homestayet. David skulle reise videre neste dag, mens de som ble igjen leide båt sammen og dro på snorkel-tur. Etter to dager møttes alle sammen på bussen til

Bajawa. I Bajawa dro sju av oss på landsbytur sammen. Da vi kom til den lille landsbyen Moni, med Flores hovedattraksjon de fargede innsjøene, «kjente vi alle backpackerne som bodde der». Noen av oss hadde avtalt å bo på det samme stedet, men landsbyen var så liten at vi traff de andre ganske fort. Backpackerne blir på denne måten til hjelp for hverandre, de finner på ting sammen og deler informasjon med hverandre. Det utgjør en viktig del av det å reise. Jeg vil komme nærmere inn på dette i neste kapittel når jeg skal ta for meg 'word of mouth'-informasjon.

Hittil i dette kapitlet har vi fulgt backpackerne gjennom faser som jeg har karakterisert som 'leaving'. De tre nettverkene ble presentert i en rekkefølge som også backpackerne kan møte dem. Parallelt med dette foregår også faser som jeg kaller for 'staying'.

'STAYING'

'Staying' innebærer, som ordet indikerer, at man forblir på et sted over en lengre periode. Hvor lenge fasen varer er avhengig av hva man kan gjøre på stedet. Denne fasen dreier seg blant annet om å oppleve attraksjoner, vaske klær, finne et sted å spise og finne et sted å bo. En av de aktivitetene som tar mest tid, og som er av stor betydning for backpackerne er hvordan man får informasjon om ulike attraksjoner og opplevelser. Jeg skal nå ta for meg noen eksempler der backpackerne befinner seg i 'staying' fasen og hvilke typer nettverk de gjør bruk av.

Om å gjøre bruk av ulike nettverk i 'staying' fasen

Når man ankommer et nytt sted for å slå seg ned i en kortere periode er det mange ulike måter å få informasjon på. Hvilke nettverk som blir tatt i bruk er situasjonsavhengig. De ulike nettverkene blir benyttet hele tiden og blir ofte satt opp mot hverandre. Dette skjer etterhvert som backpackerne blir klar over muligheter og begrensninger med de ulike typer nettverk.

Massemedia-nettverket's innflytelse, mens backpackerne er på reise, er i hovedsak begrenset til guidebøkene til forlaget Lonely Planet, som jeg nevnte i kapittel to. Dette nettverket blir ikke brukt i like stor grad av alle backpackere. Noen få velger å

reise uten boka, da det er relativt enkelt å skaffe seg en bok underveis, eller låne den hos andre backpackere. De fleste førstegangsreisende har en utgave av boka i sekken. Den fungerer som en type oppslagsbok der du kan få svar på dine reisespørsmål. Hvor mye informasjon som gis avhenger av stedets størrelse. Med størrelse mener jeg både fysisk størrelse og hvor populært stedet er som reisemål. Hvis stedet er et nytt reisemål er backpackerne avhengige av andre typer nettverk enn hvis stedet har hatt høye besøkstall tidligere. Jeg vil bruke to attraksjoner: Nemberala og Kanawa, og backpackernes tilnærming til disse som eksempler.

Før jeg begynte min reise i Nusa Tenggara, hadde jeg aldri hørt om landsbyen Nemberala, som ligger på den sørligste øya i Indonesia, Roti. Etter at jeg hadde reist frem og tilbake i Nusa Tenggara i over fire måneder, befant jeg meg en dag på øya Flores, på et overnattingssted i nærheten av Maumere. Jeg satt og spiste utendørs, i et området som ble kalt 'restauranten'. Mens jeg satt der kom et britisk par og satt seg ned ved siden av meg. De hadde akkurat kommet fra Nemberala. De skrøt av maten og den avslappende atmosfæren.

«You should go there. We were going to stay there three days, but we stayed three weeks. We needed a rest, after working in Australia.»
«How long did you work there?»
«Three and a half months... Five weeks ago it was hard to be a sunbather in Nemberala, you were taking up surfers bed. Now there are not so many surfers left.»

Den siste kommentaren henspeiler på forskjellen mellom en vanlig backpacker og en surfer. Surferen har med seg et surfebrett og er av den grunn mindre mobil enn andre backpackere. I tillegg har han før han reiste hjemmefra bestemt seg for at turen hovedsakelig skal dreie seg om å finne «good surf». Det er et sted der forholdene er ideelle for surfing. På bakgrunn av denne anbefalingen bestemte jeg meg for å reise til Nemberala. I denne situasjonen var nettverket av andre backpackere den viktigste grunnen til at jeg tok min beslutning. På vei til Nemberala møtte jeg en australsk surfer, Scotty, på homestayet i Kupang, Timor. Han anbefalte at jeg bodde på et homestay som het Ti Rosa. Han hadde akkurat kommet derfra og likte seg kjempegodt på stedet. Jeg bestemte meg for å følge hans oppfordring. På ferga til Roti bestemte jeg meg for å sjekke om guideboka hadde utfyllende informasjon om stedet. Nemberala har fått tildelt en halv side i guideboka som heter *Indonesia - a travel survival kit*. Kuta Beach på Bali har til sammenligning 16 sider. Boka er 1000

sider lang og en ment å dekke hele Indonesia. «Hele» betyr i denne sammenhengen de stedene som Lonely Planet finner interessante for backpackerne. Om Nemberala kunne jeg lese følgende:

«A surfers' secret for a few years, Nemberala is a relaxed little coastal village with whitesand beaches, and a good surf between April and July. A long coral reef runs right along the main beach, with snorkelling possible inside it...The best place to stay is Losmen Ti Rosa, right on the beach in Nemberala. It's run by the kepala desa¹² and his family, who speaks good English. The losmen has a generator. Accommodation costs 7500 rp per person, all meals included» (Turner, 1995:734-735).

Dette er den informasjonen som guideboka tilbyr om landsbyen. Boka var bare et år gammel da jeg kom til Nemberala, og «det eneste» som hadde endret seg var prisen på kost og losji, den hadde steget til 10.000.- Rupiah (tilsvarende 28 kroner).

Min bruk av guideboka i denne sammenheng, var et supplement til den informasjonen som andre backpackere ga meg. Dette er et eksempel på at de to nettverkene, som i utgangspunktet er av ulik karakter kan utfylle hverandre. Gjennom nettverket av andre backpackere blir informasjon om stedene utvekslet. Etter en tid kan det hende at reisemålet blir så populært at det får det flere sider i guideboka og da er ikke backpackerne avhengig av andres informasjon på samme måte som tidligere. Selv om et sted er mye omtalt i guideboka er det likevel en del informasjon som ikke kommer med. Turner advarer selv i innledningen til guideboka om at «Things change - prices go up, schedules change, good places go bad, and bad places go bankrupt - nothing stays the same» (Turner, 1995:5). Ny oppdatert reiseinformasjon fås hos andre backpackere eller lokalbefolkninga. Et eksempel på dette er møte med øya Kanawa.

« I går bodde vi på et hotell i Labuhanbajo, kalt Gardena. Der kom vi i snakk med et britisk par som var i begynnelsen av tredve-åra, de hadde vært på Kanawa. «It was beautiful, so quiet, privacy. There were some rats there, but they have put out some poison, so it really is no problem anymore...and in the evening it was really social, because everybody sat around the same table in the restaurant and played cards.» Vi så for oss paradisoøya. Det må være slik det startet andre steder. En øde øy blir en turistattraksjon. Betal litt ekstra, få en egen strand, egen vei ned til den. Veranda. Lokalbefolkninga besetter stillingene som personell. De prøver å være morsomme med snodige kommentarer og gester...

Kanawa er en liten øy, en times båttur fra Labuhanbajo på Flores. Ti bungalower, fem på hver side av en restaurant, et hus til personalet, felles

¹² Kepala desa er oversatt med «village chief» i guideboka (Turner, 1995:982).

Backpackernes økumene

mandi med ferskvann og tre asiatiske toalett er ALT øya har å by på. På øya finnes det et aggregat, så vi har strøm fra 1800-2300. Hovedaktiviteten er snorkling etter skilpadder, korallrev og tropiske fisk. Snorkelutstyr leies ut, båtavgang til Flores er en gang daglig. Utgangsreisen er 17.500.- Rupiah natten for en bungalow. Vi er visstnok de eneste som ikke har pruttet på prisen. Den første dagen bodde vi i huset til personalet til nedsatt pris. Jeg så for meg et stort lokale fullt av folk, der vi skulle sove på gulvet. Vi fikk et eget rom med seng og myggnett. Dagen etter ble det ledig bungalow. Ti stykker reiste samtidig fra øya..»

Da vi ankom øya ble vi veldig i tvil om vi hadde valgt rett sted. Hadde vi stolt for mye på backpackerne vi møtte på Gardena? De andre backpackerne som bodde på øya da vi kom var gifte/samboere (kalt «couples») og minst ti år eldre enn oss. I tillegg hadde de bodd der et par dager og blitt kjent med hverandre. Etter at ti av dem dro av gårde samme dag og nye backpackere kom til, ble miljøet fullstendig forandret. Plutselig befant vi oss i en situasjon der vi kjente fire av backpackerne som dukket opp. Vi hadde truffet dem tidligere på turen. Men selv om vi hadde det veldig trivelig og befant oss på en paradisisk øy, ville vi etterhvert reise videre. Hovedgrunnen til dette var maten og servicen på øya.

Etter solnedgang¹³ var det ikke annet å gjøre enn å gå til restauranten. Omtrent tjue stykker bestilte mat samtidig og det tok opptil to timer å få en omelett. Kjøkkenet hadde ikke kapasitet til å ta imot alle bestillingene. Etterhvert tok mange av råvarene slutt. Selv om de hadde daglige båtavganger til Flores var de stadig vekk fri for frukt og egg. Dette gjorde at utvalget på menyen ble stadig mindre, og backpackerne ble stadig mer misfornøyd. Et svensk par, Johan og Elisabet, hadde ekstra uflaks og fikk vente på maten sin i flere timer flere dager på rad. «Hur kan det ta två timmar och ordna en omelett?», spurte Johan. Da jeg og ei amerikansk dame møtte dem igjen fjorten dager senere spurte jeg dem om de var glad for å forlate Kanawa. Da svarte de ja og fortalte at Johan hadde skrevet en avbefaling i Kanawas gjestebok: «The island is good, but the management sucks». Selv om Kanawa var et sted som var verdt å få med seg, var det ikke mye å ta seg til der. Et lite kart inni restauranten understreket hvor liten den var, det var tegnet to piler, en til høyre og en til venstre og de var merket med 'til soloppgang' og 'til solnedgang'. Attraksjonen var grei nok, men etter et par dager hadde de fleste fått nok. Jeg vil komme tilbake til denne rastløsheten ved reisen i kapittel fem.

¹³ Det er solnedgangen sett fra Kanawa Beach som preger forsida.

Øya, er en av flere i samme område, som lever av å ha et godt rykte blant backpackerne. Vi kunne like gjerne reist et annet sted, dersom vi hadde møtt noen andre som anbefalte oss å dra til en annen øy. Relasjoner til andre backpackere kan være meget kortvarig, og bare dreie seg om noen få utvekslinger av erfaringer, som i dette tilfellet. Selv om vi på mange måter var fornøyd med oppholdet der, fikk det oss til å tenkte hvorvidt vi ville følge alle typer anbefalinger i fremtiden. Eksempelet viser at backpackere er en differensiert gruppe, selv om et sted anbefales av noen backpackere er det ikke sikkert at det faller i smak hos alle andre.

Et forsøk på å bryte ut av mottakernetverket

Etterhvert som backpackerne blir mer reisevant og vet at de kan klare seg selv, prøver de å bryte med noen av nettverkene. Et eksempel på dette har jeg hentet fra en reise sammen med ei amerikansk dame som heter Nancy. Vi skulle reise fra Bali til Java for å oppleve det vulkanske fjellet Bromo.

«Nancy og jeg forlot Ubud, Bali den 9. juli klokka tolv. Vi skulle reise med Perama, et av flere bussreiseselskap som organiserer transport for turister på Java, Bali og Lombok. Peramas minibuss hentet oss på homestayet. Vi ble kjørt til fotballbanen, der ventet en større buss. Tre stykker, et par og en eldre mann var kommet allerede. Utenfor markedet kom Peter på. Nancy hadde truffet han da hun var på Kanawa. ...Vi kjørte i vel tre timer. Vi kom frem til fergeleiet rundt 1515. Ferga gikk en halvtime senere. Vi ventet på en annen Perama buss fra Lovina. Vi ble pakket ut av bussen og deretter ble vi stående å vente. Turen gikk greitt... Rundt 1915 stoppet vi for å spise. «We'll have a forty-five minutes break to eat.», sa sjåføren. Vi trodde vi nærmet oss målet men den gang ei. Jakarta tid, still klokken en time tilbake. Klokka 1900 dro vi videre. Ved ankomsten til Bromo Hotel, der Peramas kontor lå, var det «skitkaldt». En mann fra hotellet stod utenfor og ventet på bussen. Han ville gjerne at vi skulle bo der.

«I just don't like anyone to tell me where to stay», sa Nancy. Hun gikk for å se om det var noen steder å i nærheten.

«What's with your friend?», spurte mannen fra hotellet meg.

«Well, they told us the trip would take eight hours, and that we would be here at 8 or 9. Now it's 10.30», sa jeg.

«Well, sometimes they do that, to sell tickets. You could have a double-room for 10.000.- here.»

Nancy kom tilbake. «Sorry, the only rooms next-door that are available cost 17500!», sa hun.

«Let's get in and check the rooms here.» , sa jeg.

Så gikk vi inn.

«[We] Only [had] three double rooms for 10000, we're full», sa hotell resepsjonisten.

Backpackernes økumene

Vi tok sekkene våre og gikk. Jeg hadde tatt på meg ullgenseren, for det begynte å bli ganske kaldt. Et gjestehus lå like i nærheten. De hadde rom til 12.000.-, «Hot shower, 1500.- extra. If you want to go to Mount Bromo tomorrow, book now, so we will know how many cars we'll need. If you want breakfast you have to book now, and get up at 2.50, then you'll have time to eat.»

Nancy hadde på dette tidspunktet reist i nesten to måneder i Indonesia. Hun hadde reist rundt i Nusa Tenggara og var blitt vant til å klare seg selv. Reiseselskapene som finnes på Bali organiserer transport og de har samarbeidsavtaler med forskjellige hoteller og overnattingssteder på alle destinasjoner. Bussene stopper enten ved selskapets kontor eller ved et hotell, i dette tilfellet var disse et og samme sted. Kontoret var inne på hotellet. Når bussen kom frem, stod mottakerne klare på stoppestedet. Målet deres var å skaffe flest mulig gjester til hotellet. Ved spørsmål fra backpackerne om det fantes andre steder og overnatte, var svaret at alt annet var fullt. Det var ikke første gang noen hadde fortalt Nancy hvor hun burde bo, men hun ville ikke høre på deres anbefalinger, hun ønsket å ta sitt eget valg, med hensyn til hvor hun skulle bo. Hennes forsøk på å unngå mottakerne ved å prøve å gå forbi dem, ble ikke sett på med vennlige øyne. Backpackerne blir møtt med samme type mottakernetverk alle steder. Etter å ha reist rundt i lengre tid, er det ikke uvanlig at de blir lei av dette evige maset («the hassle») fra mottakerne. Det siste eksempelet viser kan det være vanskelig å komme seg unna mottakerne, hvis det er det man ønsker. Backpackerne prøver å unngå å inngå i en relasjon med mottakerne, de ønsker å gå direkte til de som kan tilby dem en vare, og vil ikke ha kontakt med mellommenn. De to foregående eksemplene viser en tendens blant backpackerne til å bruke informasjon fra andre backpackere, fremfor å bruke guideboka. Guideboka blir benyttet som supplement. Jeg skal komme tilbake guideboka's innvirkning i neste kapittel.

OPPSUMMERING

Den teoretiske tilnærmingen i dette kapittelet er basert på Hannerz modell om at et økumene er den totale verden slik, for eksempel, backpackerne forstår den. Hannerz modell kan virke for vid til å ha analytisk verdi, men den har stor deskriptiv verdi som et redskap til å beskrive backpackernes verden. Et økumene er sammensatt av forskjellige nettverk som overlapper hverandre og til sammen utgjør backpackernes

totale verden. Nettverk, er i likhet med backpackerne, uavhengig av et spesielt sted. Gjennom ulike eksempler har jeg belyst ulike måter de tre nettverkene massemedia, mottakere og andre backpackere påvirker backpackerne i de to fasene ‘leaving’ og staying’. Fordi nettverkene er ulik av type skaper de ulike betingelser for disse aktivitetene. Problemet oppstår når backpackeren ikke lenger vil være en del av nettverket. Mange backpackere ønsker å være fullstendig fri til å bestemme selv hvor de vil dra, hvor de skal bo og hva de skal gjøre. For sterkt press fra andre, for eksempel mottakernetttverket, fører til et enda sterkere ønske om å slippe unna fra backpackernes side. Jeg vil komme tilbake til dette i kapittel fem. I det neste kapitlet vil jeg se nærmere på informasjonsinnhold og flyt i nettverkene.

4. TEKSTANALYSE

I dette kapittelet skal jeg belyse tre former for informasjon som backpackere har tilgang på underveis på reisen. Først vil jeg ta for meg guideboka Lonely Planet, som i forhold til forrige kapittel er del av massemedia-nettverket. Deretter kommer jeg inn på nettverket av de andre backpackerne der jeg først tar for meg andre skriftlige kilder: anbefalingbøker og tips som skrives ned av backpackere på ulike måter. Til slutt vil jeg diskutere de muntlige kildene, 'word of mouth'-informasjon; som er backpackernes jungeltelegraf.

THE LONELY PLANET

«Jeg sitter oppå fergedekket. Rundt meg ser jeg 14 personer. 8 av dem er backpackere, de andre er indonesere. Det er varmt, klokka er 12 og sola skinner fra skyfri himmel. Det er ikke så rart. Det er midt i tørketiden. Det spesielle med alle reisefølgene er at alle sammen sitter med hver sitt eksemplar av en guidebok. De leser alle om Lombok, som er neste stopp på turen gjennom Indonesia . Vi har enda et par timer igjen, så det er greit å forberede seg litt. Det er bare ett par som har The Rough Guide's Bali & Lombok bok. Alle de andre har Lonely Planets guidebøker i forskjellige versjoner. Det er Bali og Lombok, Indonesia eller Sørøst-Asia boka. Det er ingen tilfeldighet. Har du den ikke med deg, er den lett å få tak i, brukt eller ny, rundt omkring i Asia. «It's in the Lonely Planet» er et vanlig utsagn, dersom du spør etter veien til et sted.»

Det er kan være vanskelig å forstå at et forlag skal ha så stor innflytelse på backpackerne som de faktisk har. Hovedgrunnen til at Lonely Planet er i denne posisjonen skyldes nok at de i de ti første årene drev nesten alene på guidebok markedet i Sørøst-Asia. I 1982 kom Rough Guide, et annet reiseguide forlag, på banen. De er nå i ferd med å bli ganske store, men enda er Lonely Planet den mest suksessrike av dem. Enkelte vil hevde at det finnes andre guidebøker som er like gode, men de hører til i et annet geografisk område¹⁴. Enkelte andre guidebøker når ikke opp fordi de rett og slett er av en annen karakter enn de Lonely Planet publiserer. Noen satser på fine bilder og disse bøkene er best egnet til å se i før man

¹⁴ South American Handbooks, nå Footprint, har mange guidebøker, men disse har ikke samme utbredelse i Indonesia og Sørøst-Asia. Et annet forlag er Moon Travel Handbooks, men jeg så ingen som brukte disse guidebøkene i Nusa Tenggara.

reiser ut¹⁵. Når man kommer ut kan man selv se hvordan det ser ut, og derfor er det andre typer informasjon som etterspørres av backpackere.

Grunnleggerne av boka

Tony: «My name is Tony Wheeler and I am the publisher of Lonely Planet Publications which I started with my wife Maureen twenty-five years ago, and for twenty-five years I've been publishing guidebooks, we're based in Australia, our head-office is in Australia, but we also have offices in London and Paris and in San Francisco, America. And we publish guidebooks for independent travellers. We have several hundred of them now.» (Ut i verden 21.2.98)

Lonely Planet Publications er et forlag som lever av å publisere guidebøker. Det begynte med utgivelsen av *Across Asia on the Cheap*, skrevet av Maureen og Tony Wheeler (Wheeler, 1973). Boka var et resultat av en ett år lang reise som Tony og hans daværende kjæreste, Maureen, gjorde gjennom det asiatiske kontinentet, fra London til Sydney. Da de kom frem til Sydney var det mange som ville vite hvordan de hadde gjort dette på egenhånd, så de bestemte seg for å gi ut en bok. Opplaget på 1500 var utsolgt i løpet av ti dager. Forfatterne dannet the Lonely Planet Publications som spesialiserte seg i guidebøker for selvstendige 'travellers'. I dag finnes det over 350 titler, inkludert reiseguides, snorkel- og dykkeguides, spaserguides, frasekurs, tv-serier, videofilmer, reiseatlas og reiselitteratur som dekker nesten hele verden. Målet er å ha en guide til absolutt alle verdens hjørner. De mangler bare Bhutan og et par karibiske øyer (Jarlsbo, 1998). I tillegg har Lonely Planet egne hjemmesider på Internett der backpackere kan skrive inn med sine siste reisetips. Noen av tipsene legges deretter ut på nettet, eller de sendes til interesserte via det månedlige elektroniske nyhetsbrevet «Comet Bot» eller de trykkes i det kvartalsvise nyhetsbrevet «Planet Talk». Begge deler er gratis å abonnere på.

For Indonesia finnes en rekke guides som dekker Jakarta (by guide), Bali og Lombok, Indonesia og Sørøst-Asia. *South East Asia on a shoestring* ble etter kort tids bruk kalt «den gule bibelen» av backpackerne (på grunn av sin omslagsfarge). «The bible» er for øvrig et kallenavn som brukes på alle de største guidebøkene til Lonely Planet, da bøkene brukes til å gi svar på det meste.

¹⁵ Dette gjelder blant annet Insight guides-serien.

De to guidebøkene *South East Asia on a shoestring* og *India - a travel survival kit* har solgt i ¾ million hver. I 1997 solgte Lonely Planet 3,5 millioner reiseguides. Den sterkeste konkurrenten, Rough Guide, solgte i fjor rundt en million bøker i året (Ut i verden, 21.2.98).

Fra å være et lite forlag med base i Australia, har de nå 50 forfattere som reiser rundt i verden og 230 ansatte fordelt på kontorer verden over (Jarlsbo, 1998). Forfatterne har jobbet med mye forskjellig før de begynte å skrive for Lonely Planet. Blant yrkene som er representert finner vi: journalist, poet, redaktør, naturviter, profesjonell fotballspiller, sivilingeniør og samfunnsviter (Asiastudier, politikk, engelsk).

Indonesia - a travel survival kit

Indonesia - a travel survival kit er den boka jeg hadde med meg på feltarbeid, og som ble brukt av mange av backpackerne. I forhold til boka om Sørøst-Asia, inneholder denne mange flere opplysninger om Indonesia. Som undertittelen på boka antyder er boka det redskapet som backpackerne trenger for å overleve. Boka tar for seg hele Indonesia slik skribentene ser det. Dette innebærer at stedene som blir beskrevet er steder som har nådd et visst nivå på turist-utviklingsskalaen. Det vil si at det finnes attraksjoner som backpackerne finner interessante. Dette har ikke nødvendigvis sammenheng med om det finnes overnattingsmuligheter og restauranter på stedet. Gili Trawangan, en av tre små øyer nordvest for Lombok, var for bare seks år siden en «uberørt» øy, der backpackerne ble bedt om å ta med telt og mat dersom de ville besøke øya¹⁶.

Alle guidebøkene til Lonely Planet har samme type oppbygning som begynner med: «Introduction», «Facts about the country», «Arts and crafts (med fargebilder)», «Facts for the visitor», «Getting there and away» og «Getting around». Deretter følger et kapittel for hver øy eller øygruppe, i Indonesiaboka er det: Java, Bali¹⁷, Sumatra, Nusa Tenggara, Kalimantan, Sulawesi, Maluku og Irian Jaya¹⁸. Dette utgjør 817 av

¹⁶ Kilde: Rough Guide 1993, Bali and Lombok

¹⁷ Bali er noen ganger beskrevet som del av Nusa Tenggara og andre ganger ikke. I denne guideboka har Bali et eget kapittel.

¹⁸ Alle øynavnene er indonesiske. Kalimantan er Indonesias del av Borneo, Moloku er også kjent som Molukkene og Irian Jaya er den vestlige delen av Ny-Guinea.

Tekstanalyse

bokas 1008 sider. Boka har kart over øygruppene, øyene og stedene. Hvert kapittel begynner med fakta om øygruppa, historisk bakgrunn og hvordan man kan komme seg dit. Videre beskrives øyas geografi, befolkningstall, religion, religiøse festivaler, musikk, økonomi, danser og språk. En liten seksjon med henvisninger til videre lesning om øya og praktisk informasjon om flypriser, båtavganger, bussbillett priser, fergeavganger og hvordan man best kommer seg rundt omkring på øya finnes også.

Guideboka beskriver hvilke typer bosteder og restauranter som finnes på stedet, delt inn i tre prisklasser: «bottom end», «middle» og «top end». Kartene har varierende kvalitet, men har avmerket kategoriene; «bosteder», «spisesteder» og «andre». Den siste kategorien omfatter postkontor, telefonkontor, banker, templer/kirker, markeder, vekslingskontorer, reisebyråer, museum, turistkontorer, offentlige kontorer, shoppingsenter og sykehus. Videre kan du lese om hva som er verdt å kjøpe med seg av lokale varer. Helt til slutt i boka finnes en ordliste med de mest brukte indonesiske ordene oversatt og forklart på engelsk.

Paradokset

«...‘there is something a bit silly about numerous westerners passing through an area of this size [Indonesia], travelling on almost exactly the same route and congregating together in the same few destinations, hotels and restaurants’ (Samagalski i McCarthy, 1994:94).

Samagalski hevder at Nusa Tenggara er blitt populær blant annet fordi området har blitt skrevet om i guidebøkene, og at dette fører til at mange backpackere reiser dit. Det er et paradoks når så mange backpackere velger å bruke Lonely Planets guidebøker. De reiser for å komme vekk fra noe, men risikerer å ende opp på akkurat de samme stedene som de andre backpackerne fordi de bruker samme guideboka. Selv om opplagstallene for guidebøkene er høye må man også ta med i betraktningen at det finnes mange steder og dra til og at det derfor gir en stor spredning av backpackerne. Dette kommer i tillegg til at deres måte å reise på, med korte opphold på hvert sted fører til en rask gjennomstrømning. Et sted kan ha mange besøkende hvert år, men backpackerne rekker ikke å se alle de som kommer til det samme stedet før de reiser videre. Deres opplevelse av stedet blir spesiell fordi den avhenger av hva som skjer med dem når de kommer til stedet.

Tekstanalyse

Selve meningen med guidebøkene er å gi råd hvor de skal dra og hvor de kan bo. Det er derfor bøkene ble skrevet. Men det er jo et paradoks uansett:

Tony: Look it's a problem. I mean I think the real danger is when there's only one book, when the whole bus is really just one book, it's better that there is some variety and some competition. I mean it's... I like to see that everyone is using our books, but (it) worries you that sometimes people are a little bit too much like sheep, that if you say turn right, they do. If you say stop here, they stop here. You say this is the best restaurant, they all want to eat there. It's a problem.

Jens: I mean it's a paradox because you promote the individual travel

Tony: One of the things we've learnt over the years is we never say «This is the best hotel, or «This is the best restaurant», cause you know if you do that everyone's gonna go there and nowhere else. So even if there is a restaurant that is the best, we'll just say «This is a good restaurant and this is another good restaurant». We never say THIS one is THE best. (Ut i verden 21.2.98)

Dette er ikke en regel som ble fulgt i 1995 utgaven av Indonesia guideboka. I de fleste tilfellene er det mange steder å velge mellom og det som blir skrevet om dem i guideboka er avgjørende i valg av overnattingssted. Da vi kom til Labuhanbajo på Flores var vi åtte backpackere som trengte et sted å bo. Vi løste det ved å slå opp i guideboka:

«Da vi kom i land på Flores tok Roland frem Lonely Planet og sa: «Let's read in our bible». Så leste han høyt : «...Labuhanbajo also has a number of small homestays. The best of these is Chez Felix , run by a friendly family that speaks good English. Rooms are clean, with very large windows, and there's a pleasant porch area for eating. Singles/doubles are 4000/6000 Rupiah with shared bath, 6000/8000 Rupiah with fan and attached bath.» I følge det middels gode kartet i guideboka, var det et stykke dit. Vi begynte å gå. Roland og Marcel dannet baktroppen. Da vi nærmet oss Chez Felix var de borte. De hadde fem ledige rom, vi trengte bare tre av dem. Det kostet bare 5.000.-Rupiah per person med eget bad, så vi aksepterte tilbudet. Det var rent, billig og koselig og vi hadde ingen krefter til å finne noe annet.»

Den meget positive beskrivelsen av Chez Felix var avgjørende for at vi valgte å dra dit. Vi var ute etter et fint sted og bo, og guideboka brukte beskrivelser som «friendly family», «speaks good English» og «rooms are clean». Dette førte til at vi hadde store forventninger til stedet, før vi hadde sett det. Boka fortalte oss at vi kunne vente oss det beste som stedet hadde å by på, i sin klasse. Denne gangen ble forventningene innfridd og vi bestemte oss for å bo der. Neste gang vi tok inn på et homestay var vi ikke like heldige.

«Da vi kom frem til Bajawa hadde de andre lest i Lonely Planet at vi kunne bo på Sunflower Inn. «...a friendly place that's popular for it's balcony overlooking the valley. It's a good place for information, and runs trips to villages, with knowledgeable local guides. Small single/doubles with attached

Tekstanalyse

mandi are 6000/8000 rp.» Det sa vi også når folkene på bussholdeplassen spurte hvor vi skulle. Alle backpackerne i bussen fra Labuhanbajo unntatt ei tysk jente, dro med samme bemo inn til Bajawa/Sunflower. Da vi kom frem ble vi vist inn på forskjellige rom. Vi fikk et rom med eget bad, og trodde vi var fornøyd. Det var såpass kaldt (1100 meter over havet) at vifte ikke var viktig (varmeovn ville vært bedre), men da vi gikk inn på badet var vannet kjempegrumsete. Det lå i mandien og bunnen var full av «dritt». I tillegg var vannet 'icecold' og 'freezing'. Sengeteppe luktet skittent, og rommet var ikke særlig koselig. Det var ikke nok ledige rom til at alle kunne få utsiktsrom, så vårt rom hadde ikke utsikt.»

Vi følte meget sterkt at beskrivelsen i Lonely Planet ikke stemte. Selv om vi hadde hatt utsikt over dalen ville ikke dette endret at vannet og sengetøyet var skittent. Vi var alle ganske misfornøyd med rommene, men vi skulle bare bo der en kort stund, så det var ingen grunn til å lete etter noe annet. Men fordi vi ikke likte stedet anbefalte vi heller ingen andre av de vi møtte etterpå, å bo der. «Hvis du drar til Bajawa må du ikke bo på «The Sunflower», var **av**befalingen som alle brakte videre. Noe av grunnen til at «The Sunflower» ikke lenger levde opp til beskrivelsene i guideboka kan ligge i at den ble med i guideboka. Dersom et sted får god omtale i Lonely Planet skjer det som ofte skjer i slike tilfeller. Det betyr at de slipper å vaske, holde i orden og ha god service. De kan få ganske mange kunder selv om de ikke lenger bryr seg, men hvis det går for lang tid, vil rykte spre seg blant backpackerne. Og et dårlig rykte kan bli spredd på mange måter. En måte å gjøre det på er å gi skriftlig tilbakemelding til de som eier stedet, hvis det finnes en gjestebok. Det er også mange som bruker anbefalingsbøker som finnes andre steder til å si sin mening om overnattingssteder i området.

I tillegg er det stadig nye steder som dukker opp, både restauranter og overnattingssteder, og hvis de ikke ligger så alt for langt utenfor reiseruta kan disse raskt bli del av løypa. På den annen side kan det være vanskeligere å selge et nytt sted. «We re not in the Lonely Planet», sa en fortvilt losmen eier som prøvde å kapre noen backpackere på en bussterminal i det backpackerne tar frem sin guidebok for å finne et sted å bo.

ANBEFALINGSBØKER

Rundt omkring i Indonesia på kafeer og overnattingssteder ligger det anbefalingsbøker der backpackere skriver ned sine beste tips og sterkeste

avbefalinger. Man velger selv hvilket språk man vil skrive på, selv om flesteparten foretrekker engelsk. I disse bøkene sier folk rett ut hva de mener om attraksjoner, overnattingstilbudet, lokalbefolkningas oppførsel, backpackeres oppførsel og andre ting de interesserer seg for. Oppslagstavler kan også være et sted å formidle informasjon og rette henvendelser. Denne typen informasjon finnes på tilfeldige steder og den blir oppdatert hver gang noen bestemmer seg for å fortelle om sine opplevelser til andre backpackere.

Et Indonesiakart på «Backpackers»

På et Indonesiakart på veggen på et overnattingssted i Kupang, Timor er det skrevet følgende over navnet Flores:

«Look Folks... Fly, boat, crawl, dig a tunnel anything but bus from Ende to Labuhanbajo and save yourself 3 days of playing suicidal sardines with your backpack = The best advice since don't drink the water.»

Bussturen fra Ende til Bajawa ble beskrevet som 'helvete' (hell) av de jeg reiste sammen med. Den tar fra 11 timer om natten til 15 timer om dagen. Bussen stopper hele tiden langs veien for å ta opp folk som skal reise med bussen. Veien er veldig svingete. Noen backpackere jeg møtte beskrev den 'som en slange' Den svinger seg fremover i høyt og lavt terreng. Det finnes bare en type buss som går mellom disse stedene og alle typer mennesker og dyr reiser med bussen. Mange av dem blir lett syk av å kjøre på den svingete veien, og etter ti minutter roper den første passasjerer 'plastikk'. Bussjåføren har mange plastikk-posere liggende og sender noen bak i bussen til de som trenger dem. Mat, dyr, unger og voksne sitter rundt omkring i bussen. Det blir ganske trangt om plassen, særlig for de som har lange ben, det er begrenset plass frem til neste sete. Jeg ble karakterisert som gal da jeg fortalte at jeg skulle ta samme veien tilbake til Bali. Alle de andre som vi traff skulle fly tilbake til Bali. Da slapp de den grusomme bussturen og de fikk litt bedre tid før de skulle reise fra Bali. Over to andre øyer står det skrevet følgende:

«East Sulawesi: Thank God not in The Lonely Planet. Go there before it is!»
Sawu: «Tony Wheeler Should Be Exiled Here»

Sawu er en liten øy mellom Sumba og Roti. Dette er to uttrykk for direkte negativ kritikk av Tony Wheeler og Lonely Planet. Det som ligger til grunn er vel et ønske

Tekstanalyse

om at ikke alle perler har godt av å bli avslørt. At noe kan være opp til backpackerne å finne ut av. Det er også del av guidebok-paradokset som jeg diskuterte tidligere. Hvis det skal finnes en guidebok vil den også på samme tid avsløre hvor paradisiene ligger. Midt ute i Timorsjøen har noen tegnet en strek mellom Flores og Roti og skrevet:

Flores-Roti: «Can Swim This If You Put A Basketball In Your Backpack.»

Dette er et forsøk på å være morsom, da denne turen er sammensatt av to fergeturer, hvorav den første tar nesten 20 timer og den andre tar fire timer. Det er ikke på noen måte mulig å svømme distansen, men jeg skjønner at man kan være fristet, da fergeturen i seg selv ikke er spesielt koselig, med konstant høy temperatur inne i salongen og uten mulighet til frisk luft. De jeg reiste med tok meg med inn på førsteklasse. Dette høres luksuriøst ut, men det var rett og slett fullt alle andre steder. Bildekket var fylt til randen av mennesker og varer. Det var ikke bedre i turistklasse salongen. Der var det folk overalt enda vi kom en og en halv time før ferga skulle gå fra Flores til Timor. Vi fortsatte inn på førsteklasse salongen og der var det heldigvis plasser ledig. Vi hadde bare turistklasse billetter og jeg var litt bekymret for hvordan det skulle gå, men de to jeg reiste med sa at jeg bare skulle ta det med ro. Og de fikk rett, da billettøren kom betalte vi alle litt ekstra og så fikk vi bli sittende.

Informasjonen som står skrevet slik er både ærlig og informativ på samme måte. Den er ikke særlig utfyllende, den hadde ikke gitt særlig mye mening med mindre du visste hva backpackerne hadde opplevd. Anbefalingsbøkene blir brukt til å få frem egne meninger og veilede andre backpackere som skal reise til de samme stedene.

Informasjon fra «Travellers Cafe»

En dag jeg ikke visste helt hvor jeg skulle dra oppsøkte jeg «Travellers Cafe» i Ubud på Bali. Jeg satt tre og en halv time på kafeen. Der kom jeg i snakk med Laurie fra Adelaide, Australia. Hun eide kafeen og fortalte at deres målgruppe var backpackere og andre turister. De serverte enkel mat og drikke og hadde en oppslagstavle med postkort og kart. Postkortene var sendt av backpackere som hadde vært innom kafeen. I tillegg hadde de spill man kunne låne og guidebøker man kunne lese i. Laurie kunne gi mye nyttig informasjon, og svarte på spørsmål som backpackerne

hadde.

I de tre anbefalingsbøkene, som lå fremme i kafeen, hadde backpackere tatt seg tid til å skrive ned sine anbefalinger og avbefalinger. Jeg var spesielt interessert i områder som jeg hadde vært på eller steder jeg visste jeg skulle dra til. Det var flere andre backpackere på kafeen, som var kommet dit for å lese i anbefalingsbøkene, men etter å ha ventet en stund ble bøkene ledige. Jeg hadde tenkt meg til Lovina nord på Bali og skrev derfor ned følgende tips som kunne ha nytte for meg:

Om Lovina. 15/1-96

«If you are going to Lovina we recommend staying at Puri Bali. Nice big, clean rooms, near the beach and really friendly people. You'll be hassled to go and see the dolphins but it's well worth it. We were surrounded by about 200 of them at one point, and some were only 10 feet away. Malibu bar in Lovina has great food and a great place to watch a film» - Gillian

Det er de samme verdiene som vi så etter i Lonely Planets guidebok da vi lette etter et sted å bo på Flores. Ordene som går igjen er «clean rooms», «friendly people» og «recommend». I tillegg ligger Lovina nær stranda, så derfor er også beliggenheten i forhold til den tatt med i anbefalingen. Delfinene er nevnt, fordi de er stedets hovedattraksjon. Jeg leste videre og fant blant annet denne listen:

Travellers tips.

- 1. Travel in single sex groups (or risk room rearrangement at midnight)*
- 2. Eat the local food.*
- 3. Never buy a watch in Kuta.*
- 4. Haggle on everything.*
- 5. Don't wear a sarong if you're in a hurry.*
- 6. If you can't sleep, go to a fire dance.*
- 7. ... (uleselig)*
- 8. Check the speed of the fan before you take a room.*
- 9. Say no to everyone (then at least you can change your mind)*
- 10. Get a free motor cycle ride by checking out people's hotels.*

Lista er tydeligvis skrevet utfra opplevelser som backpackeren har hatt på Bali. Den er sammensatt av morsomme og velmenende tips som kan komme til nytte dersom du reiser rundt på Bali. De forteller også en del om backpackernes måte å være på, om hvilke verdier som betyr noe når du reiser. Ikke alle tipsene er undertegnet med navn, og dette var et av dem. Mye av det som skrives er forholdsvis åpenbart. Det anbefales at du ikke deler rom med folk av motsatt kjønn, med mindre du er klar over ulempene. Tipset om å spise den lokale maten er et vanlig tips å få på linje med tipset om å lære seg språket. Da kan du spise som de innfødte og snakke med dem.

Tekstanalyse

Problemet er at maten som selges fra Warungs ofte er kald og den kan derfor bli hard kost for sarte backpacker mager.

Tips om å unngå klokkekjøp på Kuta er noe man oppdager kort tid etter at kjøpet ble gjort. Klokka faller fra hverandre, den er ingenting verdt. Dette har jeg selv sett, og da det finnes mange klokkeselgere finnes det også mange turister som lar seg overtale til å kjøpe en klokke. Tips om å prute på alt, kommer jeg tilbake til i kapittel fem, når jeg skal se på forholdet mellom det som er rimelig og det som er eksklusivt. Noen av tipsene vil du selv bli klar over etter hvert som du reiser, at sarongen ikke er brukbar som klesplagg når du har det travelt skjønner du før eller senere. Den detter faktisk av!

Praktiske tips som å sjekke farta på vifta før du takker ja til et rom, var nyttig. Jeg ble bevisst dette og fulgte tipset da jeg sjekket inn på neste homestay. De første to rommene hadde vifter med «sakte kino» hastighet. Det tredje rommet jeg ble vist hadde en vifte som gikk rundt med vanlig hastighet.

'WORD OF MOUTH'- INFORMASJON

Informasjon fra andre backpackere, lokale og innflyttere kalles for 'word of mouth'-informasjon. Murphy hevder at 'word of mouth'-informasjon er viktig i forståelsen av sosiale nettverk blant backpackerne i Australia (Murphy, 1996). Dette gjelder også i stor grad for backpackere i Indonesia. 'Word of mouth-informasjon' dreier seg om opplevelser du ikke kan gå glipp av, eller tips med hensyn til hvor du skal bo, eller hvordan du skal reise. Dette er backpackernes jungeltelegraf. Hele tiden når du reiser treffer du andre backpackere, på bussen, ferga, sightseeingturen, båtturen eller på stedet du bor eller restauranten du spiser på. Det foregår en konstant utveksling av informasjon om hva som skjer på det forskjellige stedene på reiseruta. Denne informasjonen er, til forskjell fra all nedskrevet informasjon, den ferskeste informasjonen du kan få. Den er et viktig supplement, men det er også mange måter å bruke denne type informasjon på. Hvis noen sier til deg at noe er fint, kan det hende at du synes det motsatte, og dette er selvsagt også tilfelle når det gjelder reiseopplevelser. En anbefaling trenger ikke falle i smak hos alle, men samtidig er det fint å bli advart dersom noe er helt forferdelig eller ikke verdt å bruke tid og krefter

på.

Sam og Louise ordner opp

‘Word of mouth’- informasjon består blant annet av de andre backpackerne som du kan reise sammen med. Man hjelper hverandre med praktiske gjøremål og arrangerer turer sammen. Da vi hadde tatt inn på Chez Felix i Labuhanbajo, som jeg fortalte om tidligere, dro fem av oss på båttur sammen. Etter båtturen dro Lotte og jeg for å finne telefonkontoret og da vi kom tilbake hang denne lappen på vår dør:

Siri & Lokta (spelling!?!)

We're gone to meet the 2 Dutch boys, Roland & Marcel for dinner at Gardena in town. Remember that place we passed as we were walking to Chez Felix on the left; where we stopped. (It was some bungalows that looked quite nice) - on the hill. Hope to see you there. We were meeting them at 7.00. I paid for your boat + snorkel hire so you owe me 19.000 Rs. Remember to book a bus. We have decided we are going straight through to Bajawa tomorrow so the Bajawa bus is coming past here at about 6.30 am.

See you later

Sam & Lou

Da vi leste lappen fikk vi beskjed fra mannen som eide homestayet at han allerede hadde booka oss på samme buss som de andre (Fenneke, Sam, Louise og ei tysk jente). Vi «slapp» å ta den avgjørelsen om hvor/når vi skulle dra. Vi ble sett på som en gruppe som reiste sammen. Det samme hadde skjedd på Komodo når vi skulle reise derfra. De som skulle reise sammen med oss på båten lurte på hvor vi kom fra, og forventet i sakens anledning at vi skulle svare Australia eller USA. Men vi ramset i stedet opp fire forskjellige land, og dette kom som en overraskelse på mennene på båten. Vi ble uansett oppfattet som en gruppe, og det var vi på et vis. Vi fungerte som en gruppe så lenge vi hadde de samme målene og skulle gjennomføre de samme tingene. Å reise rundt i Nusa Tenggara gir ikke så veldig mange forskjellige muligheter når det gjelder hvor man skal reise. De backpackerne du møter har enten vært der du skal eller skal dit du har vært. Derfor foregår det en konstant utveksling av erfaringer mellom backpackerne.

OPPSUMMERING

I dette kapitlet har jeg vist hvordan ulike former for informasjon kan være til nytte og besvær for backpackerne. Fremveksten av guidebokforlaget Lonely Planet har vært en medvirkende årsak til at backpackerne velger å reise til Nusa Tenggara (McCarthy, 1994). Ekspansjonen i salget av guidebøkene har ført til at stadig flere reiser rundt med de samme guidebøkene og følger de samme rutene. På grunn av guidebøkernes store innflytelse og utspredelse blir de utsatt for kritikk både fra utenforstående, forlaget og backpackerne. Backpackerne bruker likevel guidebøkene som en kilde til informasjon og formidler videre både gode og dårlige opplevelser gjennom blant annet anbefalingsbøker og 'word of mouth'-informasjon. Fellesnevner for disse er at det dreier seg om praktiske, konkrete råd som kan benyttes i den grad du har bruk for dem. Informasjonen er sentrert rundt hvordan backpackerne kan utføre ulike aktiviteter.

En annen type informasjon som sirkulerer, på en litt annen måte, berører hva backpackerne skal gjøre. Hva er det som gjør at det er viktig å reise til Komodo og hva er det som gjør at backpackerne ikke bør bli for lenge på Kuta? Hva får backpackere til å ta inn på et eksklusivt hotell, når det finnes andre alternativ? Dette er noen av de spørsmål som jeg vil komme inn på i neste kapittel.

5. ANSATSER TIL EN ETNOGRAFISK BESKRIVELSE

Da jeg hadde bestemt meg for å være 11 dager i Singapore, fikk jeg klare tilbakemeldinger på at dette ikke var det rette å gjøre. Det ble oppfattet som «å gjøre ingenting» og ble nærmest sett på som en provokasjon. Fra mitt ståsted som forsker tenkte jeg at det var fordelaktig å oppleve et transittsted som Singapore i flere enn tre dager. Da ville jeg få muligheten til å se hvor lang tid backpackerne var i byen og hva de gjorde. Men 11 dager ble sett på som en veldig lang periode av backpackere generelt. Et vanlig opphold i Singapore for en backpacker varte fra 1- 4 dager.

«Hvordan kan du være i Singapore i 11 dager? Du kan få denne brosjyren, der står det du trenger og vite. Du tar bussen i fire timer og så er du i Malaysia. Du kan ikke være her i 11 dager!», sa Anna, en britisk backpacker til meg.

Singapore var et transittsted der backpackerne brukte den tid de hadde mellom fly og bussavgangene til å dra rundt til byens attraksjoner. Byen er på mange måter det motsatte av det en backpacker søker. Det ble karakterisert som **alt for vestlig**, for **mye orden**. Du får **bøter** for det meste i Singapore. De fleste backpackerne var på tur et annet sted, og det burde jeg også være. De skulle videre til Nepal, Indonesia, Malaysia eller et annet sted. Det ble kommunisert til meg at jeg brukte opp verdifull tid på **et** sted som ikke var verdt mer enn maksimalt fem dager. I løpet av fem dager får du gjort det du skal og tid til å se de severdighetene som er verdt å få med seg. Jeg hadde, uten å være klar over det, brutt med en viktig konvensjon om hva som er riktig atferd for en backpacker. Denne opplevelsen fikk meg til å innse hvor mye vekt det legges på å være i bevegelse og utnytte mulighetene til å se nye steder når man reiser som backpacker. Motreaksjonene til backpackerne gikk ut på å få meg til å forstå at det ville være best for meg om jeg fikk sett flere steder, før jeg reiste tilbake til Indonesia. Jeg vil komme tilbake til tidsaspektet ved reisen i neste kapittel.

Et viktig dimensjon i antropologiske studier er forskjellen på **erfaringsnære** og **erfaringsfjerne** begrep. Erfaringsnære begrep er slike begrep som folk benytter seg av spontant. De har med folks egne erfaringer å gjøre. Erfaringsfjerne er begrep som

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

er utviklet av spesialister. Å si at alle begrep er enten det ene eller det andre, vil ikke medføre riktighet, det er snakk om graderinger. Et begrep er mer erfaringsnært enn et annet. Å forholde seg bare til erfaringsnære begrep, kan føre til at man ikke klarer å ha distanse til de man studerer. På samme tid er det fare for å komme langt vekk fra du studerer dersom du forholder deg til erfaringsfjerne begreper alene (Geertz, 1983). Geertz tanker om en middelvei mellom erfaringsnære og erfaringsfjerne begreper er godt utgangspunkt, som jeg vil følge i dette kapittelet. Jeg har valgt å beskrive backpackernes verden ved å lage en taksonomi, der termene er basert på begreper som er erfaringsnære for backpackerne. Begrepet taksonomi, vil derimot representere et begrep som er mer erfaringsfjernt, sett fra backpackernes side.

To hovedbegreper synes å være sentrale i forståelsen av backpackernes syn på verden. **‘Frihet’** nevnes ofte som den viktigste faktoren når man er på reise, men hva består egentlig denne ‘friheten’ av? Begrepet ‘frihet’ kan forstås som en mulighet til å gjøre som du selv vil, reise hvor du vil og oppleve det du har lyst til. Jeg tolker frihet som et ideal for backpackerne og som virker styrende på deres atferdsmønstre. På den annen side viser mine observasjoner og erfaringer at de er styrt av en type trang til å følge visse handlingsmønstre. Denne trangen har jeg valgt å kalle **‘avhengighet’**. Ordet er en oversettelse av det engelske ordet ‘addiction’, og jeg velger å bruke det fordi det er et erfaringsnært begrep. Ordet ‘avhengighet’ kan tolkes på mange måter. Det har i denne sammenheng ingenting med narkotika eller alkohol avhengighet å gjøre. Begrepet ‘avhengighet’ tolker jeg i sammenheng med backpackernes væremåte og som et motstykke til begrepet ‘frihet’. I en tilværelse der de stadig er på reise, fører dette til at de blir rastløse av å være i ro på et sted. De må reise videre. Er det slik at ‘frihet’ er idealet, mens ‘avhengighet’ styrer backpackernes handlinger? Blir man avhengig av frihet? For å forstå dialektikken mellom disse to begrepene vil jeg se på seks andre begreper som har kommet opp gjentatte ganger i samtaler og som synes å representere viktige aspekter av hvordan de opplever reisen: ‘paradisisk’, ‘turistifisert’, ‘rimelig’, ‘eksklusivt’, ‘off the beaten track’ og ‘must’. Mine tolkninger av hva backpackerne legger i disse begrepene vil jeg komme inn på etterhvert.

STRUKTUREN I KULTURELL KUNNSKAP

Jeg vil benytte meg av en strategi som Spradley og McCurdy kaller for å fokusere på strukturen i kulturell kunnskap. Det dreier seg om å organisere den informasjonen som jeg har fått gjennom feltarbeidet, ved å ta i bruk kategorier som brukes av backpackerne. Dette gjøres ved å definere kategoriene, vise hvordan de henger sammen og illustrere betydningen av dem. Dette er en måte å fremstille backpackernes verden analytisk. Poenget er å finne de kategorier som sier noe om hvordan de opplever sin verden og hvordan den er organisert.

«All knowledge depends on categorization; that is, the classification of objects according to their similarities to and differences from other objects» (Watson og Watson i Spradley 1972: 60).

Kategorisering er, ifølge Spradley og McCurdy, å behandle forskjellige objekter som om de var like. Ved å oppdage det underliggende mønsteret av likheter forstår vi meningen med dem. Uten kategoriene ville alle mennesker og alle ting vært unike og umulig å beskrive. Relevante trekk gjøres på denne måten eksplisitt slik at alle som har disse trekk blir oppfattet som del av samme kategori. Kategorisering er noe som finnes opp for å klassifisere og organisere erfaringer.

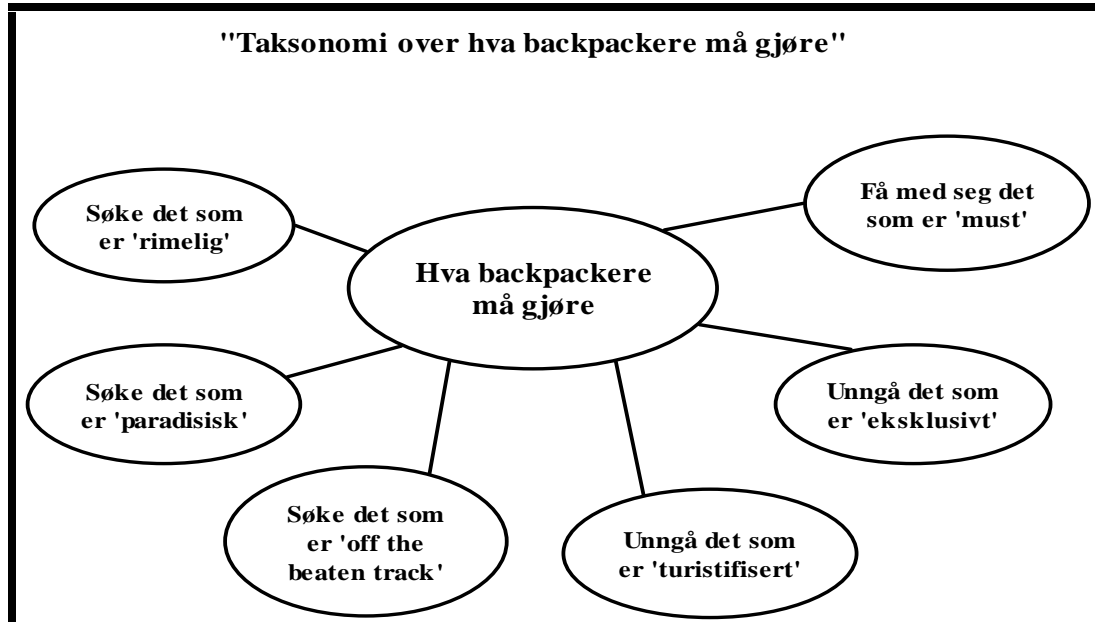
«Category systems not only divide up the world, they also define it. (Spradley, 1972:68)

Når man finner ut hva en kategori betyr sier det implisitt også noe om hva det ikke betyr. En måte å finne ut av hva en kategori betyr, er å se på hvordan de blir definert av informantene. Strukturen noen antropologer bruker for å systematisere sett av kategorier som forholder seg til hverandre ved hjelp av henvisninger kalles gjerne for en **taksonomi**. Når flere kategorier er inkludert i en mer generell term, kalles den sistnevnte for **cover term**, fordi den dekker mange andre termer (Spradley, 1972). Spradley og Mann gir følgende tolkning av begrepet taksonomi i sin etnografi om «the cocktail waitress»:

«Some writers restrict the term «taxonomy» to a set of terms related by strict inclusion where each term is «a kind of» the cover term. This taxonomy is based on the semantic relationship of «X is a thing Y has to do». It could be restated that «X is a kind of activity that Y does», but such a formulation is awkward and not precisely the one expressed by informants» (Spradley og Mann, 1975:34).

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

I den påfølgende analysen vil jeg bruke taksonomitermen på en lignende måte. Jeg vil sette opp de uttrykkene backpackerne brukte for å beskrive hva de gjør i en taksonomi av typen «X er en noe som Y må gjøre».

Jeg hevder ikke at denne taksonomien inneholder alt en backpacker må gjøre, men den gir et utgangspunkt for å forstå hvilke gjøremål som er viktige. Taksonomien viser seks ulike gjøremål som gir et bilde av hva det vil si å være backpacker. Alle gjøremålene inneholder begreper som backpackerne selv bruker for å forklare hva gjøremålene innebærer. Begrepene kan lettere forstås når de settes i forhold til hverandre, og i den videre analysen vil jeg sette to og to begrepspar opp mot hverandre for å klargjøre hva det er backpackerne legger i disse begrepene.

'PARADISISK' ELLER 'TURISTIFISERT'?

Det første begrepsparet er: 'paradisisk' og 'turistifisert'. Forestillinger om hva som er «paradis» har de fleste av oss, og blant backpackerne finnes det minst like mange forestillinger. 'Paradisisk' er et erfaringsnært begrep for backpackerne. Det kan ha mange betydninger, men forstås best når man setter det opp mot 'turistifisert'. Som kategorier opptrer 'paradisisk' og 'turistifisert' som binære opposisjoner, de er hverandres motsats. Hva er det som gjør at et sted eller en opplevelse karakteriseres som det ene eller det andre?

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

For å svare på dette spørsmålet vil jeg sitere to korte samtaler med to backpackere på øya Roti i den tidligere omtalte landsbyen Nemberala.

Andrew, en australsk backpacker, og jeg går langs stranda, da Andrew plutselig bestemmer seg for å ta et bad. På grunn av korallrevet som tar av for bølgene en kilometer lenger ut, er havet som et kjempestort basseng. Han ligger ute i vannet og plutselig sier han:

Andrew: «This is paradise.»

Siri: «I can't think of anywhere else.»

Andrew: «There is one place, north of Cairns, do you know Cairns?»

Siri: «Yes, I do.»

En annen dag spør jeg Eden, en britisk backpacker hva han synes om stedet. Spørsmålet vekker litt oppsikt, da det er tydelig at både Eden og de to han reiser med liker seg veldig godt på stedet, og av den grunn vanskelig kan skjønne mitt «dumme» spørsmål.

Siri: «So, do you like it here?»

Eden: «Yes, this is great.»

Siri: «Someone said there was a place north of Cairns that was very much the same as this.»

Eden: «Oh, no. I've been there. It's much more touristy.»

Andrew og Eden er enige om at Nemberala kan karakteriseres som 'paradisisk'. Uenigheten kommer til uttrykk når de sammenligner Nemberala med 'a place north of Cairns'. For Andrew er dette stedet også 'paradisisk', mens Eden karakteriserer stedet ved at det er alt for 'turistifisert'. For å utdype nærmere hva det er backpackere legger i disse kategoriene vil jeg analysere hva det er som gjør at noe blir karakterisert som det ene eller det andre.

I en anbefalingsbok på Travellers Cafe i Ubud har noen skrevet «**Never stay long** in Kuta». Etter det har en annen føyd til «Bad tip, Better **avoid it** totally». Et sted som er 'turistifisert' bør man prøve å unngå å besøke, det er ikke verdt å besøke. En annen uttalte «After fifteen minutes I knew I **had to leave**» (mine uthevinger). Kuta Beach er her beskrevet i meget negative vendinger. Stedet er den rake motsetningen av Nemberala. På Kuta finnes hoteller i alle prisklasser, restauranter, butikker, internasjonale kjeder (McDonalds, Hard Rock Cafe m.fl.). Stedet kan karakteriseres som «**Syden**»¹⁹ for tilreisende fra Australia. Alt er med andre ord lagt til rette for «**masseturisme**». En guide som besøkte den nye campingplassen Coinda i Kakadu uttalte: «It's **too many people**, I don't like it already.». Når et sted blir besøkt av for mange backpackere samtidig, er dette et kjennetegn som gjør at stedet karakteriseres

¹⁹ For en antropologisk analyse av Syden, les "Syden - Fritidens land og dets folk" av Runar Døving.

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

som 'turistifisert'.

Kategorien 'paradisisk' beskriver et sted eller en opplevelse som kan inneholde forskjellige kjennetegn. Etter at Lotte og jeg hadde reist i to uker satt vi opp følgende liste over det vi følte hadde vært 'paradisisk'.

«Paradis. Lotte og Siris liste pr. 15. juni 96

- 1) *Gili Trawangan ; bungalow, hengekøye*
- 2) *Komodo ; veranda, stille og rolig*
- 3) *Chez Felix, Labuhanbajo; «Laid back kind of place»*
- 4) *Hot spring (varm kilde), Bajawa*
- 5) *Waterfall (fossefall) , Moni: Fikk vasket klær i fossefallet, herlig temperatur, strøm som i et boblebad.»*

Denne lista er ikke en rangert liste, den er en oppramsing som begynner med det første stedet vi kom til og avslutter med det stedet vi befant oss når lista ble skrevet. Gili Trawangan er 'paradisisk' i tradisjonell forstand. Dens kjennetegn er: **liten** øy, **egne** bambushytter, **små** restauranter, **fin sandstrand** og **gode muligheter** for **snorkling** og **dykking**. Nummer to på lista over det som er 'paradisisk', er derimot en opplevelse. Det dreier seg om møte med et **stille og rolig sted** etter en 28 timer lang reise, bestående av en båttur, tre bussturer og to fergeturer. 'Paradisisk' er å få sette seg ned på et rolig sted i skyggen, for å koble av fra reisen. Underveis på denne turen hadde vi kranglet oss frem til bussholdeplasser, tatt ut penger, takket 'nei takk' til utallige tilbud fra selgere på bådhavna, busstasjonen og fergeleiene. Når vi kom frem til bestemmelsesstedet var gleden stor over en **skyggefull veranda** og en **rolig atmosfære**. «Chez Felix», er et overnattingssted i en liten fiskerlandsby. Det ble beskrevet som «a **laid back** kind of place». Den varme kilden i Bajawa og fossefallet i Moni var begge 'paradisisk' fordi de ga oss muligheten til et henholdsvis varmt og kaldt **bad**.

Paradokset er at dersom noe 'paradisisk' blir veldig attraktivt, kan det komme flere besøkende og så blir stedet etterhvert 'turistifisert'. Denne utviklingen går bare en vei, noe som er 'turistifisert' kan ikke bli 'paradisisk' etterpå. For backpackere er søken etter det som er 'paradisisk' en viktig del av reisen. Det blir et ideal å oppleve det som er 'paradisisk'. Det som er 'turistifisert' oppleves likevel, men det er ikke på samme måte. Selv om backpackerne forsøker å unngå det som er 'turistifisert' må de likevel ta del i det, fordi slike steder ofte er ankomststeder, slik at du er nødt til å bo der en stund før du kommer deg videre. På samme tid kan steder som er 'turistifisert'

tilby mye av det som backpackerne er vant til hjemme fra, og det kan derfor være nødvendig å oppsøke dette av og til, blant annet av praktiske årsaker. Større steder har ofte postkontorer med Poste Restante-service, og banker som kan tilby uttak fra kredittkort. På denne måten gjør backpackerne seg avhengig av også å dra til steder som er 'turistifisert' med jevne mellomrom. På slike steder er det ofte lettere å ordne praktiske ting som klesvask og endre/bekreftede flybilletter.

'RIMELIG' ELLER 'EKSKLUSIVT'?

*«...The traveller wants to see the country at ground level, to breathe it, experience it - live it. This usually requires two things the tourist can't provide - more time and **less money**. If you're going to really travel, it's going to take you longer and **on a day-to-day basis cost less...**»(Wheeler, 1992:35, mine uthevinger).*

Tony Wheeler's sitat, som jeg brukte i innledningen, sier blant annet noe om det økonomiske forbruket til backpackere, sett i forhold til andre typer turister. Når du er backpacker kan det være veldig viktig å få varen til rett pris, helst den lokale prisen som lokalbefolkninga betaler. Det er viktig «å få valuta for pengene» Og et viktig kjennetegn er **pruting**.

Get a free motor cycle ride by checking out people's hotels.(tips fra anbefalingsbok, «Travellers Cafe»)

Noen vil hevde at backpackernes mål med all økonomisk samhandling er å få varer og tjenester «nesten gratis». Selv om tipset ovenfor tyder på at dette noen ganger er tilfelle, er det ikke slik hele tiden. Jeg vil heller si at pruting er en del av backpacking. Interessen for det å prute varierer fra backpacker til backpacker. Men uansett er det en viktig del av forståelsen av backpackerne å være klar over hva de legger i kategoriene 'eksklusivt' (expensive) og 'rimelig' (cheap/reasonable). Når backpackeren snakker om priser blir definisjonene ofte av en sammenlignende karakter. En pris er enten lav eller høy i forhold til en annen pris et annet sted.

«I may stay on Bali for fourteen days and then go to Australia, to Sydney or Darwin. I asked around at Kuta and the cheapest ticket is 300 US \$. ...It is cheaper to fly to Darwin than Singapore.» (Olle, svensk backpacker)

En billett kan ikke defineres som 'rimelig' med mindre du har **asked around**, og funnet ut om billetten er den 'rimeligste' som er på stedet. Under et restaurant besøk i Ubud, en times kjøring fra Kuta, diskutert svenske Olle og sørkoreanske Kim prisene

på menyen.

Olle: «The prices are reasonable.»

Kim: «Cheaper than Kuta.»

Olle: «A coke costs 1000 Rupiah, on Kuta they cost 1500.»

Prisen på en Coca Cola ble betegnet som **reasonable** og **cheaper than Kuta**. Hvis prisene derimot ikke tilsvarer kategorien 'rimelig', leste jeg et råd i anbefalingsboka på Travellers Cafe i Ubud, Bali der alle ble oppfordret «[to] Haggle²⁰ on everything!»

De to nederlenderne Marcel og Roland skulle bare reise rundt i 3 uker og hadde etter kort tid blitt veldig flinke til å prute. De fortalte av en viktig faktor i prutingen var å **ikke bli irritert eller se sint ut** mens prutingen foregikk. Derfor smilte de bestandig når de prutet. Hvis du mot formodning mistet besinnelsen hadde du tapt ansikt, og selgeren ville ikke lenger ta deg seriøst. Hvis du derimot klarte å forholde deg rolig og smile kunne handelen avsluttes på en måte som gjorde at begge parter var fornøyd. Å finne et rom til den rette prisen, kan oppfattes som er tidkrevende prosess av utenforstående, men ikke nødvendigvis for backpackerne. Da jeg ankom Timor, for første gang, sammen med et britisk/dansk par bestemte jeg meg for å bli med i jakten etter 'et rom til den rette prisen'.

«Da vi kom frem...brakte vi nesten en time på å finne et overnattingssted som var 'rimelig' nok. De hadde hørt at det gikk an å få tak i rom til 3.000.- Rupiah (7,50 nkr) natten, og derfor ga de seg ikke før de hadde funnet noe som de likte til den rette prisen. Det første stedet vi kom til var et veldig populært sted, der det kostet 3.000.- per person, men hvor vi måtte sove i «dorms» (en sovesal der flere backpackere deler rom). «We're not staying in dorms», sa Adrian og Bente - så vi dro videre. Nabohotellet hadde rom til 20.000.- Rupiah, som var rimeligere enn det de hadde betalt for hotellrommet sitt i Ende (som hadde en utgangspris på 22.500.-), men likevel for 'eksklusivt' siden det lå i Kupang. Kupang hadde ifølge guideboka 'rimeligere' overnatting å tilby. Vi tok frem guideboka og fant frem til to steder som lå fem kilometer fra sentrum av byen, i nærheten av en naturlig kilde. Vi tok bemo dit. Etter å ha lett litt rundt omkring fant vi først det ene stedet. Vi sjekket prisen, den var 3.000.- Rupiah, men vi ga oss ikke før vi hadde sett det andre stedet. Bente ble sittende igjen og passe på ryggsekkene, mens Adrian og jeg gikk for å finne det andre stedet. Vi fant den naturlige kilden, men den så ikke særlig innbydende ut. Ved kilden fant vi også det andre overnattingsstedet, prisen var den samme, men standarden på rommene var dårligere enn på det første stedet. Vi dro tilbake til Bente og bestemte oss for å bli der.»

Adrian og Bente hadde vært på reise i ett år og planla å reise rundt i nesten ett år til.

²⁰ 'To haggle' betyr å prute.

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

De var med andre ord bundet av å ha et så lite forbruk som mulig for at de skulle ha råd til å følge opp planene sine. For dem var det viktigere å finne et rom til rett pris, enn å bruke tid.

Et annet moment som gjør det vanskelig å oppnå den rette prisen, er sjansen for å du blir lurt, når du skal gjøre en økonomisk transaksjon. Uavhengig av hvor lenge du har tenkt å reise rundt, er frykten for å lurt (**'to be cheated'**) alltid tilstede. Å bli lurt innebærer at du ikke betaler den rette prisen, men at selgeren klarer å overbevise deg om en annen pris. Da Lotte og jeg fortalte om en nederlandsk dame som hadde betalt 60.000.- Rupiah for en bussbillett fra Labuhanbajo til Ende, fikk vi følgende reaksjon fra en annen backpacker: «Hon blev lurad, å va hon blev lurad». Turen koster vanligvis rundt 16.000.-, men damen hadde tydeligvis betalt ganske mye mer enn hun burde.

«I've talked to the Dutch couple. They are so cool. They are teachers and every year they travel in their holidays for four weeks. They have tried the more expensive tours, but they prefer to travel like this»(Dave, kanadisk backpacker).

Dave var deltaker på en seksdagers busstur fra Darwin til Alice Springs og ble gledelig overrasket over at et nederlandske ektepar, som hadde råd til å reise på en mer 'eksklusiv' måte, foretrakk å reise 'rimelig', som han selv. For Dave var det viktig at de foretrakk det 'rimeligste' alternativet. Det fortalte at de var som backpackerne, og søkte etter det 'rimelige'.

Men det er ikke alltid backpackerne gjør alt for å oppnå det rimeligste alternativet. Det finnes situasjoner der det er ønskelig **'å lyxa lite'**, som svenske Elisabet sa. Da man velger bevisst å kjøpe noe som er 'eksklusivt'. Og Sujis' bungalower på Kuta er 'eksklusivt'.

«Elisabet hadde reist rundt i Asia sammen med kjæresten sin, Johan. Etter at de hadde bodd og spist rimelig i nesten seks måneder hadde de planlagt at de skulle bo på et bedre sted den siste uka før de reiste hjem til Sverige. Da jeg traff dem første gangen fortalte de at noen venner av dem hadde bodd på et 'eksklusivt' hotell på Bali, der de også skulle avslutte Asia-turen sin. De så frem til å ligge ved et svømmebasseng og bo på et rent rom med vannklosett og dusj. Jeg traff dem igjen flere ganger senere og den nest siste gangen var de på tur til det 'eksklusive' hotellet og inviterte meg dit . «Det är nummer 29 i Lonely Planet!», sa Elisabet.»

De var ikke de eneste backpackerne jeg møtte på Sujis' bungalower. Jeg traff blant

annet flere nordmenn som var på tur hjem, men som skulle tilbringe noen dager ved svømmebassenget som avslutning på turen. De 'rimeligste' rommene kostet rundt 35.000.- Rupiah (ca. 85 norske kroner). Det som er 'eksklusivt' er ikke nødvendigvis noe backpackerne holder seg unna, men de bruker det som en avslutning på oppholdet. Det er ikke bare backpackerne selv som gjør det klart at de er ute etter noe 'rimelig'. Da Lotte og jeg bestemte oss for å reise til Sanur, et badested på østsiden av Bali, ble vi overrasket over prisnivået der. De overnattingstedene som var 'rimelige' hadde ingen ledige rom, så vi endte til slutt opp på et sted der vi betalte det dobbelte av det vi var vant fra andre steder på øya. De som jobbet på overnatningsstedet sa det rett ut, at vi var kommet til feil sted: «Tomorrow you go to Kuta.» For på Kuta var det halvpris på rommene, i forhold til Sanur.

Eksemplene viser at det utarbeides klare ideer om prisnivå og rimelighet blant backpackerne. Disse er ekstremt relative, de varierer fra sted til sted. Eksempelet med Adrian og Bentes' jakt på et rom til den rimeligste prisen viser at en pris som blir regnet som 'rimelig' et sted, kan regnes som 'eksklusiv' et annet sted. Dersom backpackerne er klar over at det eksisterer rimeligere alternativer, bruker de den tiden de trenger for å finne et sted som tilbyr varen rimelig. For backpackerne kan det lett oppstå et jag om å få et rom til den rette prisen, og de bruker gjerne tid på å lete. Tid blir i denne sammenheng mindre viktig enn å oppnå rimelige avtaler med hensyn til overnatting og kjøp av andre varer. Det som er 'eksklusivt' bør man helst styre unna. Men det finnes legitime grunner til å benytte seg av tilbud som fremstår som 'eksklusive', jamfør Elisabets uttalelse om 'å lyxa lite' på slutten av oppholdet.

'MUST' ELLER 'OFF THE BEATEN TRACK'?

Hittil i kapittelet har jeg vist hva det er backpackerne velger og dra til, og hva de er villig til å betale mens de reiser. Men hva er det som gjør at de stopper på et sted, og ikke på det neste? For å utdype dette vil jeg ta for meg de to begrepene: 'must' og 'off the beaten track'. Jeg vil begynne med et sitat som sier noe om hva som er 'must' i Nusa Tenggara:

«Highlights.

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

The string of Islands east of Bali attracts a growing stream of travellers looking for a taste of different cultures, with some unique sights and good beaches thrown in. Lombok gets a lot of the Bali overflow, attracted by fine beaches, towering Gunung Rinjani, interesting crafts and a more relaxed approach to tourism....Komodo is home to those fabulous dragons, and seeing a dragon in the wild is awesome...Flores is a high volcanic island, and the most visited. In the mountains, Keli Mutu is home to the spectacular coloured lakes. The Bajawa area has interesting traditional villages, while Labuhanbajo and its nearby beaches are the place to kick back for a few days» (Turner, 1995:617)

Utdraget ovenfor er hentet fra guideboka til Lonely Planet. Hvert kapittel begynner med en liten oversikt over hva som er verdt å få med seg mens man besøker området. 'Must' er blant annet **fine strender** på Lombok, **klatre fjellet Rinjani**, **se dragene på Komodo**, **de spektakulære innsjøene** på Flores og besøke **tradisjonelle landsbyer** i Bajawa.

Men i tillegg til guideboka finner man også ut hva som er 'must' gjennom å lese i anbefalingsbøker og snakke med andre backpackere. Det er derfor svært vanlig å endre reiseplaner underveis. Et eksempel på dette er mitt møte med Nancy, en amerikansk backpacker, som reiste på denne måten. Hun hadde kommet til Indonesia for å reise rundt i Nusa Tenggara i to måneder. Da Nancy hadde ei uke til turistvisumet gikk ut møtte jeg henne på Bali. Hun fortalte at det var enda et sted hun måtte rekke å se før hun reiste ut av Indonesia.

Nancy: «Tomorrow I am going to Mount Bromo. It's on Java...Lot's of people go there. We've heard so much nice things about it... Just have to go and see the volcano and come back in three days.»

Uttrykket 'lots of people go there' var en medvirkende årsak til at Nancy ville dra til fjellet Bromo. Steder som oppnår god omtale gjennom benevnelser som '**nice things**', eller steder som har spesielle attraksjoner som for eksempel '**good snorkling**', hører inn i kategorien 'must'. Men et slikt 'must' er bare interessant dersom du liker å snorkle.

Prosjektet mitt gikk ut på å reise rundt i Nusa Tenggara i seks måneder og dette ble lagt merke til av de andre backpackerne. Jeg som hadde så mye tid til rådighet, måtte jo reise til flere øyer. Et spørsmål mange backpackere spurte meg var «Hvorfor skal du ikke til **Sumatra** eller **Java**?» En sveitsisk backpacker som jeg møtte i Singapore, kom med en siste oppfordring før hun reiste hjem og den lød: «Have a good time, and go to Sumatra!» Hun hadde likt seg veldig godt på Sumatra og ville også at jeg skulle

reise dit. Det var fånyttet å si at jeg skulle dra tilbake til Bali, der jeg hadde vært flere ganger før. Et 'must' kan derfor være et sted, en opplevelse eller en hel øy. **Sumatra var definitivt et 'must'**. Det at jeg likevel valgte å reise tilbake til Bali, der jeg hadde vært flere ganger tidligere, var merkelig i de backpackernes øyne. Alle steder har sine 'must', men når du har gjort sett/oplevd det som er, kan du reise videre:

*«Nothing much to do there (in Riung, Flores) if you're not snorkelling, just a little fishing village. All you need is one day.»
(Sam & Louise, sørafrikanske backpackere)*

Denne uttalelsen kan også sammenlignes med hendelsen på Komodo, som jeg beskrev i kapittel tre, der målet med å reise til øya var å se Komododragene, ta bilder av dem og dra videre. Som en oppsummering kan jeg si at det som betraktes som 'must' i disse områdene ofte er **naturopplevelser** og at det gjelder å få med seg **flest mulig av Indonesias øyer**. Dette må ikke forveksles med nordmenns trang til å gå turer i skog og mark. Det jeg mener er at det som er attraksjoner i disse områdene er «naturlige» attraksjoner, **opplevelser av soloppgang, solnedgang, sjeldne dyr** (Komododragene) og **nasjonalparker**. Til sammenligning kan jeg nevne at et 'must' når backpackere reiser rundt i Mexico og Guatemala langs «La Ruta Maya» er å se flest mulig ruiner fra forskjellige tidsepoker i latinamerikansk historie. Du har ikke fått med deg alt, dersom du ikke har vært på de viktigste ruinene.

Motsatsen til det som karakteriseres som 'must' er 'off the beaten track'. Det handler om å dra **utenfor turist-tråkket**. Det er dit mange backpackere tror de skal når de starter reisen. Lotte, den norske backpackeren som jeg reiste sammen med de første ukene, hadde en litt ironisk tone i sine postkort hjem da vi oppdaget hvor mange som reiste til de samme stedene. Hun underskrev kortene med «Lotte Explorer». Hun skjønte fort at backpacking ikke hadde noe med tradisjonell oppdagelse å gjøre. Mange hadde reist ruta før oss, og mange kom til å reise den etter oss. Vi var bare oppdagelsesreisende i den forstand at vi ikke selv hadde vært der før.

Blant backpackere finnes det ulike oppfatninger av hva som utgjør 'mange mennesker'. Noen unngår ethvert sted der det finnes mer enn ti andre backpackere og stedet blir derfor ikke et 'must' for dem. De søker vekk fra de andre backpackere og 'off the beaten track'. For dem finnes det nesten bare et alternativ og det er å reise ut til landsbyer og øyer som ikke står omtalt i guideboka, blir omtalt av andre

backpackere, eller anbefalt på andre måter. Problemet med Nusa Tenggara er at det ikke finnes så mange alternative reisemåter, og derfor møter man andre backpackere hele tiden. Men hvor kommer ideen om 'off the beaten track' fra? Det dreier seg om ideal-steder der det ikke er 'turistifisert', det finnes ingen 'must' og alt er 'rimelig'. I Norge vil vi bruke et uttrykk som «utenfor allfarvei». Det dreier seg om steder som ikke blir besøkt av turister generelt, det har ingen spesielle attraksjoner, og det er ikke nevnt i guideboka. Som jeg antydte er det dit backpackerne aller helst vil dra. Det er en verdi som henger sterkt sammen med 'frihetstanken'. Det gjelder å være fri og reise dit man har lyst. I det område jeg reiste rundt ville et område 'off the beaten track' kunne være «East Sulawesi», fordi dette området enda ikke var omtalt i Lonely Planets guidebok på dette tidspunktet. Et sted som er 'off the beaten track', vil kunne defineres som noe som ikke er 'turistifisert' eller 'must'. Det er få eller ingen andre turister der. Australieren Man, som jeg omtalte i det første kapittelet, hadde reist rundt på Sulawesi på jakt etter jord. En reise 'off the beaten track' medførte i hans tilfelle at han ofte måtte **gå til fots** fordi det ikke fantes annen transport. Han kalte det han drev med for **camping**. Det innebar at han sov der det måtte passe, og at han ofte ble invitert hjem til noen i landsbyen og fikk sove hos dem. Å reise 'off the beaten track', innebærer også at det blir nødvendig **å bruke det lokale språket**.

Men hvorfor er det så få som reiser på denne måten, dersom de egentlig vil? En av grunnene til at så mange følger turist-tråkket er guideboka. Så lenge guideboka fortsetter å selge, vil backpackerne fortsette å dra til stedene som blir anbefalt i boka. Det er slik paradokset kommer til uttrykk i backpackernes verden. Mange vil oppsøke **det uberørte**, men på grunn av alle stedene de må se, alle 'must', er de ikke i stand til å finne steder som er 'off the beaten track'. 'Avhengigheten' gir seg uttrykk i et jag, der det gjelder å være oppdatert og finne ut mest mulig om interessante attraksjoner, eller 'must'. Jeg vil nå sammenfatte det jeg har kommet frem til ved å analysere backpackeres gjøremål i forhold til en overordnet dikotomi: frihet og avhengighet.

SAMMENDRAG - FRIHET OG AVHENGIGHET

Dette kapittelet har vist at når backpackere møtes blir de ganske raskt del av det som

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

Ødegaard beskriver som «traveller culture», der det eksisterer visse regler og normer for hvordan de må oppføre seg (Ødegaard, 1996). Jeg har vist hvordan seks ulike gjøremål eksisterer som dels er komplementære, dels er motsetninger. Ulike ønsker fører til at man må gjøre ting som ikke bestandig kan utføres samtidig. Det gjelder å søke etter steder som er 'paradisisk', samtidig som man skal unngå det som er 'turistifisert'. I konflikt med ønsket om å oppleve det 'paradisiske' kommer jaget etter alt som karakteriseres som 'must'. Informasjon om hva som er 'must' kommer blant annet frem i guideboka og i kontakt med andre backpackere. Når man velger å dra til et sted som er 'must' kan man ikke samtidig oppfylle kravene om å søke etter steder som er 'off the beaten track'. I tillegg til dette er jaget etter det som er 'rimelig', stadig tilbakevendende, men steder som blir populære blir lett dyre og eksklusive og det finnes tilfeller der man tillater seg å gjøre noe som karakteriseres som 'eksklusivt', som å bo på et bedre sted i en kortere periode for å ha noe å se frem til mens man bor 'rimelig'.

En mulig måte å tolke alle disse tilsynelatende paradoksene i backpackernes gjøremål på er å se de i forhold til 'frihet' og 'avhengighet'. Backpackere søker primært etter det som kan kalles for 'frihet'. De vil ha det som er 'paradisisk', det som er 'rimelig' og det som er 'off the beaten track'. På den annen side er det trekk ved backpackernes livsstil som skaper 'avhengighet'. Gjennom beskrivelsene av hva backpackerne gjør for å få med seg det som er 'must', alle forsøkene på å unngå eller ta avstand fra det som er 'eksklusivt' og det som er 'turistifisert', viser at det utvikles visse stereotype atferdsmønstre blant backpackerne, som nærmer seg det ritualiserte. Som en konklusjon på dette kan man si at backpacking gjennom å følge idealet 'frihet' skaper et atferdsmønster som jeg beskriver som 'avhengighet'. Idealet 'frihet' fører med seg en søken etter det som er: 'paradisisk', 'off the beaten track' og 'rimelig', uttrykket i et atferdsmønster som fører med seg opplevelser og steder som er 'turistifisert', 'must' og 'eksklusivt'.

Slike forskjeller mellom atferd og ideal kan fremstilles på mange måter. Det kunne vært beskrevet som Geertz' skiller mellom *models for* og *models of*, med fokus på ideer, verdier, symboler og tankemønstre (Geertz,1973:95). Slike motsetninger gjør seg gjeldende på forskjellig vis innenfor alle typer livsformer.

Ansatter til en etnografisk beskrivelse

I dette kapitlet har jeg foretatt en logisk analyse bygget på konkrete opplevelser, i forhold til åtte erfaringsnære begreper som backpackerne bruker. Å foreta en logisk analyse av verden, kan lett fremstå som kaos. Dette kommer blant annet av at verden i seg selv ikke er logisk. Den er preget av tilfeldigheter og adhoc løsninger som ikke passer sammen i et pent mønster. Selv om den fremstår som full av motsetninger, ser det ut til at backpackernes tilpasning fungerer veldig bra. Utgangspunktet deres er at reisen er en fase i deres liv, det er ikke en varig situasjon. De vender seg til 'å ta ting som de kommer'. Jeg vil nå gå over til en mer erfaringsfjern diskusjon, der jeg ser på reisen som del av et livsløp ved hjelp av Turners teorier om overgangsritualer og liminalitet. Jeg vil sette fokus på hvilken type fellesskap som eksisterer blant backpackerne.

6. LIVET SOM REISE

I dette kapittelet vil jeg se på reisen som en fase i individets liv. Mange går rundt og drømmer om å reise jorda rundt, men backpackerne er et eksempel på noen som gjør sine drømmer om til virkelighet. De ønsker å styre sin egen utvikling gjennom å beslutte å reise ut i verden. De utsetter seg for en selvpålagt endring av omgivelser, ved å legge ut på en lengre reise for å oppleve fremmede steder og mennesker.

Alle reiser har en begynnelse, en midtfase og en avslutning. Jeg vil sammenligne aspekter ved backpackernes reiser og tilknyttede aktiviteter med et overgangsrituale, der jeg vil se på reisen som en prosess av liminal karakter. At alle backpackerne utgjør en kategori, på grunnlag av felles sosiale, relevante trekk, har jeg vist på ulike måter gjennom oppgaven. Spørsmålet man kan stille seg er **når** de utgjør et fellesskap.

I en liminal fase oppstår ofte det som Turner kaller *communitas*, som er et eksempel på en type fellesskap. *Communitas* er det latinske ordet for samfunn. Turner observerer at mennesker i en gitt situasjon, hvor deres ikke-liminale distinksjoner forsvinner eller slutter å være relevante, har en tendens til å utvikle et intenst vennskap. Når de befinner seg i den liminale fasen, opplever de både beskjedenhet og hellighet, homogenitet og kameratskap. En type samfunn utvikler seg. Kan backpackerne sies å danne et slikt *communitas*? (Turner, 1969).

Turner bygger på Van Genneps definisjon av overgangsritualer som «rites which accompany every change of place, state, social position and age» (Turner, 1969:94). Turner hevder videre at alle endringer kan sees på som endringer av «state» (tilstand), fordi det omfatter «any kind of stable condition that is culturally recognized» (Turner, 1969:94). Ritualene deles vanligvis inn i tre faser; separasjon, liminalitet og reintegrasjon. Jeg vil komme tilbake til de enkelte fasene underveis i kapittelet.

Overgangsritualer med religiøs begrunnelse blir det stadig færre av i det moderne samfunn. I nordeuropeisk sammenheng er de viktigste ritualene; dåp, konfirmasjon,

bryllup og gravferd. Turner stod selv ovenfor et fokusskifte i 1977, da han gjorde seg følgende betraktninger:

«My theoretical focus has correlatively shifted from societies in which rituals involve practically everyone, to societies in which, as Durkheim puts it «the domain of religion», if not perhaps of ritual, has «contracted», become a matter of individual choice rather than universal corporate ascription, and where, with religious pluralism, there is sometimes a veritable supermarket of religious wares. In these societies, symbols once central to the mobilization of ritual action, have tended to migrate directly or in disguise, through the cultural division of labor, into other domains, esthetics, politics, law, popular culture, and the like. (Turner, 1977:36)»

Turners fokusskifte har gjort ham oppmerksom på at det religiøse innholdet i dagens samfunn i stor grad er dominert av frivillighet. Symboler som tidligere var forbeholdt sentrale religiøse ritualer, finner man nå igjen i andre domener, som blant annet politikk og populær kultur. Disse fenomenene beskriver han gjennom å bruke begrepet **liminoid**. Dette begrepet kontrasterer Turner til begrepet **liminal**. 'Liminal' beskriver et fenomen som er obligatorisk/religiøst og 'liminoid' beskriver et fenomen som er frivillig/sekulært (Sørensen, 1995:59). Endelsen 'oid' betyr 'som ligner på', og den sammensatte betydningen av ordet blir da 'som ligner på' liminal. Poenget med dette er at det referer til fenomener som ligner på, men som ikke er identiske med andre fenomener som Turner betegner som '**liminal**' (Turner, 1977).

Liminale fenomener beskrives av Turner som

«the rituals and myths of archaic, tribal, and early agrarian cultures» (Turner, 1977:42-43)

«...[and they] tend to be collective, concerned with calendrical, meteorological, biological, or socio-structural cycles and rhythms, or with crises in social processes whether these result from internal adjustments, external adaptations, or unexpected disasters» (Turner, 1977:44).

De liminale fenomener skiller seg fra de liminoide ved at de **liminoide fenomener** er

«the leisure genres of art and entertainment in complex industrial societies» (Turner, 1977:42, mine uthevinger).

Turner ser på 'leisure' (fritid) som en periode som er 'betwixt-and-between', verken her eller der. Selve begrepet 'leisure'²¹ definerer han som 'å få lov til'. Liminoide fenomener er ofte verdsliggjort og kan for eksempel være karneval, opptog, store

²¹ Begrepet leisure er vanskelig å oversette og meget kontekstavhengig, og kan bety både «fritid, fri tid, god tid og ikke-bundet» (Sørensen, 1992:28)

sportsarrangement, folkedrama, nasjonalteater med mer. De kan stamme fra fortidige liminale fenomener «but are more characteristically produced and consumed by known named individuals, though they may of course, have collective or «mass» effects» (Turner, 1977:44).

Hvorvidt man kaller en tilstand for liminal eller liminoid, blir i denne sammenheng ikke relevant. Det som er viktig er å se hvorvidt reisen kan analyseres som en prosess som ligner den liminale tilstanden. Et aspekt ved denne tilstanden er læring. De liminale entrers en tilstand der de er noviser, uten den rette typen kunnskap som trengs for å erverve en bestemt type status. Backpackerne er på mange måter i samme situasjon som noviser i en liminal fase. De entrers en verden de vet lite konkret om, der de må lære seg ulike leveregler for å bli en backpacker. For backpackerne dreier dette seg om de ulike formene for gjøremål som jeg analyserte i forrige kapittel. Kunnskap om disse reglene blir overført gjennom ulike former for kommunikasjon, slik jeg har vist i kapittel tre og fire. Backpackerne entrers ritualet på forskjellig tidspunkt. Dette fører til at gruppen av backpackere er sammensatt av de som nettopp har kommet, de som har vært der en stund, og de som snart skal reise hjem. Det foregår en kontinuerlig utskiftning av backpackere. Men selv som novise kan du ganske raskt tilegne deg kunnskap som gjør at du har noe å bidra med i fellesskapet. På grunn av reiserutas natur (som jeg beskrev i innledningen), velger de fleste av backpackerne å reise til de samme stedene, og de blir på denne måten til hjelp for hverandre.

Det er viktig å lære seg hva som er rett og galt i forhold til det å reise. For backpackerne er det veldig viktig å være i bevegelse og selv bestemme **når** og **hvordan** de skal reise. Etter å ha reist rundt i nesten fjorten dager møtte Lotte og jeg to nederlendere som hadde fått et godt tips fra noen andre backpackere. På reise i Indonesia kan man ikke unngå å bli stilt følgende spørsmål av lokalbefolkninga: «Hvor skal du?» Eksempelvis ble jeg , i løpet av en halvtimes spasertur til posthuset i Ende, spurt det samme spørsmålet omtrent tjue ganger. Så lenge jeg hadde et svar å gi, fikk jeg et smil og noen pekte ut hvilken vei jeg skulle ta videre. Men etter at du har reist rundt en stund kan det bli litt slitsomt, for de som spør venter ikke en lengre forklaring, spørsmålet er bare en type hilsen. Nederlenderne fortalte oss at et godt

svar på spørsmålet var å si: 'Jalan jalan!' - 'Vi spaserer!' Frasen er meget anvendelig, den passer også som svar i situasjoner der du blir tilbudt transport. Samtidig sier det noe om dem som svarer. Backpackerne er på stadig reise, de skal videre, se nye steder. De vil helst bruke apostlenes hester for å komme seg frem, ikke reise rundt i drosje eller bemo. Når man bruker uttrykket gir man også inntrykk av at man ikke trenger hjelp, uten å virke uhøflig i forhold til de som spør. Uttrykket har også betydning som en innfallsvinkel til en videre forståelse av backpackernes leveregler. Backpackernes vandringer på jakt etter det som er 'rimelig', 'paradisisk', 'must', 'off the beaten track', og deres stadige forsøk på å unngå det som er 'turistifisert' og 'eksklusivt' kan uttrykkes gjennom 'Jalan jalan!'. Det innebærer at de vil stå på egne ben, de ønsker ikke et ferdig opplegg. På denne måten er backpackerne individualister. De ønsker ikke å bli styrt, men å styre veivalget selv.

Den liminale fasen utgjør den andre fasen i et overgangsrituale, og jeg vil legge opp dette kapittelet ved å bruke de tre fasene i et overgangsrituale. Den første fasen er separasjon, den andre fasen er liminalitet og den tredje fasen er reintegrasjon.

SEPARASJON - DEN FØRSTE FASEN

Turner hevder at separasjonsfasen er en fase som

«comprises symbolic behavior signifying the detachment of the individual or group either from an earlier fixed point in the social structure, from a set of cultural conditions (a «state»), or from both (Turner, 1969:94).

Det spesielle med reisen som liminalt fenomen, er at de liminale befinner seg langt vekk fra sitt vanlige tilholdssted. Det er ikke bare en symbolsk atskillelse fra hverdagen, men også en reell atskillelse. I Rileys artikkel om 'International Long-term budget travelers' kommenterer hun at denne gruppen reisende drives av både «push» og «pull» motiver for å reise (Riley, 1988). Backpackerne og 'International Long-term budget travelers' har i utgangspunktet veldig like motiv for å reise. I den grad man kan si at det dreier seg om flukt hjemmefra, er det flukten fra kjedsomhet og hverdagslivet hjemme, det dreier seg om. Flukten er av flyktig karakter, idet alle vet at de skal vende tilbake etter endt reise. Backpackernes' pullmotiver fremstår likevel sterkere enn pushmotivene. Det dreier seg en draging mot det ukjente med

muligheter til å oppleve noe nytt og spennende som man ikke kan gjøre hjemme. For noen er det også en lettelse å slippe unna alle forpliktelser og sosialt press i en kortere eller lengre periode.

For backpackerne er det vanskelig å si noe om akkurat når separasjonsfasen begynner. Det eneste som er sikkert er at man først foretar visse forberedelser.

«Because we are departing ordinary life and may never return, we take out additional insurance, put our affairs in order, often make a new will, and leave «final» instructions concerning the watering, the pets, and the finances. We say goodbye as we depart and some even cry a little, as at a funeral, for we are dying symbolically (Graburn, 1989:27).

Graburn beskriver her hva som skjer med en turist som skal reise hjemmefra. Denne situasjonen er også til en viss grad gjenkjennbar for backpackerne. Om de ikke skriver et nytt testamente før de reiser ut, er det vanlig å skaffe seg en reiseforsikring før de drar. På grunn av reisens varighet er det heller ikke uvanlig at eiendeler pakkes ned, og leiligheter leies ut for å spare penger mens de er bortreist. Selv om reisen er selvbestemt, er det likevel trist å forlate venner, familie og hjem. Noen tar med seg noe som minner om 'hjem', med på turen. Det kan dreie seg om bilder, musikk eller lignende som gjør det lettere å forlate hjemmet.

LIMINALITET - DEN ANDRE FASEN

«During the intervening «liminal» period, the characteristics of the ritual subject (the «passenger») are ambiguous; he passes through a cultural realm that has a few or none of the attributes of the past or coming state (Turner, 1969:94).

Turner hevder at den liminale er i en tilstand som kan beskrives som tvetydig, som har få fellesstrekk med den forutgående fasen og fasen som følger etterpå. Backpackerne er på mange måter i en verken/eller posisjon. De skiller seg fra andre turister og fra lokalbefolkninga på grunn av sin reisemåte. De har større forbruk enn de lokale, men lavere forbruk enn andre typer turister. Deres måte å forflytte seg er annerledes enn for eksempel den organiserte masseturist som er fast på et sted i 1-4 uker og reiser rundt med utgangspunkt i et sted. Backpackerne bryter med dette mønsteret. De reiser rundt i lengre tidsperioder og besøker mange flere steder enn andre turister. Hvor lenge de reiser rundt kan variere, men det som er felles for alle er

at det er en midlertidig situasjon. For noen er dette en del av en livsløpsutvikling, de er i en spesiell periode i livet. For andre er det begynnelsen på en ny måte å leve på. De vil vende tilbake og fortsette å reise så fort det er praktisk mulig å gjennomføre en ny reise. Før jeg kommer inn på den videre analysen vil jeg si litt om hvordan Turner beskriver den liminale fasen.

Den liminale fasen sammenligner Turner med «...«being in a tunnel»...its hidden nature, its sometimes mysterious darkness» (Turner, 1974:232). Til forskjell fra det som van Gennep beskrev som farlige situasjoner i den liminale fasen, hevder Turner at man i den liminale fasen slipper fri fra presset fra de sosiale roller man er tilskrevet. Noen av de som befinner seg i en slik liminal situasjon har frivillig trukket seg bort fra «the behavior of status-occupying, role-playing members» av samfunnet (Turner, 1974:233). I denne gruppen finner vi blant annet sjamaner, prester og hippier. Turner ser på den liminale fasen som avgjørende i lokalsamfunnet og individets liv. På dette punktet skiller den liminoide fasen seg fra den liminale, ved at den ikke nødvendigvis har direkte betydning for lokalsamfunnet, det dreier seg ikke om en obligatorisk fase. Deltakelsen i et liminoid fenomen virker ikke inn på lokalsamfunnet på samme måte som deltakelsen i et liminalt fenomen, der man ofte ender opp med endret status. Et eksempel på dette kan være å gå fra statusen ugift til gift. Deltakerne i et liminoid fenomen deltar av fri vilje.

Liminalitet og statussystemer

Turner bruker Lévi-Strauss' modell om binære opposisjoner for å vise hva som skiller egenskapene ved etablerte statussystemer fra egenskapene ved liminalitet. Modellens funksjon er å finne den binære logikken bak kulturelle og sosiale klassifikasjoner. Lévi-Strauss hevder at menneskene bruker denne enkle logikken ved konstruksjon av symbolske systemer. Ingen begreper kan forstås for seg selv, men som del av et kontrasterende system, som bygges opp av binære opposisjoner. Dette er en tilnærming som jeg også brukte i forrige kapittel.

Med statussystemer menes her samfunnet man er del av før og etter den liminale fasen. Den liminale fasen er en motsats til samfunnet. Ved å sette opp en liste over kontraster mellom egenskaper i den liminale fasen i forhold til egenskaper i

samfunnet, kan man se hvordan de henger sammen. Turner nevner en rekke dimensjoner som:

LIMINALITY – STATUS SYSTEM

Transition - state

Totality - partiality

Homogeneity - heterogeneity

Communitas - structure

Absence of property –property

Absence of status - status

Simplicity – complexity (Turner, 1969:106)

Ut fra denne listen kan man si noe om hvordan liminalitet forholder seg til statussystemer. Den liminale fasen kjennetegnes av at personene som tar del i den er hele personer, i den forstand at hjemlige statuser ikke lenger betyr noe. Det eneste som betyr noe er statusen som liminal person. Dette fører til at alle personene har samme status og blir behandlet på lik måte som en homogen gruppe. Det strebes etter en tilværelse som er det motsatte av den de kom fra, en tilværelse som er preget av enkelhet og fravær av eiendeler. Fellesskapet som oppstår i denne fasen beskrives av Turner som «communitas» og det er motsatsen til «samfunnet» som de liminale kommer fra. Jeg vil nå diskutere i hvor stor grad backpackerne kan sies å være i en liminal fase, ved å gjøre en sammenligning i forhold til fire av disse opposisjonene.

Kontrasten mellom **‘endring’** og **‘stabilitet’** (transition - state) er det første begrepsparet jeg vil ta for meg. Backpackerne bryter opp fra sin stabile hverdag for å reise ut i verden. I samme sekund som de starter reisen er tankene konsentrert rundt en ny verden som de bare har hørt historier og lest bøker om. Reisen er ofte en engangsforeteelse som har vært planlagt i lengre eller kortere tid. De har spart penger og er klare for å møte verden. Backpackerne er på vei bort fra hverdagens stress og mas for å oppleve nye ting. Regler og normer hjemmefra blir satt til side når de starter reisen. Som førstegangsreisende kreves en omstilling fra hverdagslivet, for å erverve en ny status som backpacker. De beveger seg inn i en endringsfase som vil vare helt til de kommer tilbake til hjemlandet sitt. Der vender de tilbake til det som er relativt stabilt, det vil si som deltakere i samfunnet, men med nye erfaringer.

Endring/stabilitet-kontrasten er viktig i Turners beskrivelse av communitas og samfunnet. I utviklingen av et communitas gjennomgår de liminale en type endring som gjør at de kan vende tilbake til samfunnet med en ny status. En slik type endring

er også i høyeste grad tilstede blant backpackere som reiser ut for første gang. Hvorvidt statusen som backpacker betyr noe i hjemlandet er situasjonelt, fordi statusen kan gjøres relevant i noen situasjoner der de møter andre som har reist som backpacker eller backpacking er tema, men dette berøres ikke i denne oppgaven.

Den andre kontrasten er **'fravær av eiendeler'** - **'eiendeler'** (absence of property - property). De aller fleste backpackere har med seg meget få eiendeler. De som har stappet sekken med unødvendige ting, sender det overflødig hjem igjen eller blir kvitt det på andre måter. Av praktiske årsaker gjelder det å ha med seg minst mulig og finne ut av hva man kan klare seg uten. Det gjelder å finne ut av hva som kan være nyttig å ha med seg. Eksempler på dette kan være en liten kortbølgeradio, eller praktisk dagstursekk med mange små lommer, slik at det er lett å holde orden. Denne streben etter en minimalistisk stil kan sees i kontrast til både livsstilen hjemme og andre turistenes forhold til eiendeler. Spesielt forholdet til andre turister blir klart når man ser på måten backpackerne kler seg. Den enkleste måten å skille ut en backpacker fra en mengde av turister er å se på fottøyet. Ved en tilstelning, for eksempel på en danseforestilling, kan man legge merke til at mange av tilskuerne har på seg sandaler, der andre stiller med finsko. Backpackerne reiser sjelden rundt med finsko i sekken. Hvis de kommer i en situasjon som tilsier at de trenger finsko kjøper de en erstatningsvare. Et eksempel på en slik erstatning er de billigste skoene som kan passere som finere enn sandalene de vanligvis har på seg.

Men samsvarer dette med det Turner forteller om at personer i den liminale fasen har et minimum av eiendeler? De fleste backpackerne erverver nye ting mens de reiser, og dette får de ikke plass til i sekken. For å holde oppakningen på et akseptabelt nivå og slik at sekken er praktisk mulig å bære, ser de seg nødt til å sende en del eiendeler hjem underveis. Men det de har med seg, har de tenkt nøye igjennom og det har stor nytte for dem. Deres forhold til eiendeler blir derfor ikke entydig i forhold til **antall** eiendeler, men i forhold til **hvilken nytte de har**. Det er den kvalitative nytten av få eiendeler, ikke den kvantitative nytten som styrer backpackernes forhold til eiendeler. Dette kan derfor sees på som en kontrast til det Turner sier om at det er den kvantitative nytten som er gjeldende for de liminale.

Den tredje kontrasten er **'fravær av status'** - **'status'** (Absence of status - status).

Som backpacker er dine hjemlige statuser viktig bare dersom spesielle hendelser gjør det aktuelt. Et eksempel på dette er den australske backpackeren som var utdannet sykepleier. Hans rolle som sykepleier ble synlig når andre backpackere trengte assistanse fordi de hadde pådratt seg tropiske infeksjoner på føttene.

Som backpacker tiltaler du andre backpackere ved fornavn eller nasjonalitet. Noen henvender seg konsekvent ved å bruke nasjonalitet i stedet for egennavn fordi det gjør det mye enklere å holde rede på hva man skal kalle de andre for. En gruppe på fem stykker blir lett til «the Dutch people», som er relativt enklere å huske enn å memorere fem nederlandske fornavn. En annen grunn til å la være å memorere navnene, er at sjansen for at du noen gang skal møte dem igjen, etter at reisen er over, blir regnet for liten. Dette kommuniseres også gjennom holdninger til utveksling av adresser. De fleste som reiser sammen i en kortere periode utveksler adresser før de reiser hver til sitt. Linda, en sveitsisk backpacker, sa at hun ville understreke at jeg kunne komme på besøk når jeg måtte ønske det, det gjorde ingenting om det tok noen år. Noen backpackere anser likevel muligheten for å få besøk som så liten, at de ikke deltar i denne adresse-utvekslingen. De ser ikke nytten av å utveksle adresser, fordi de regner sjansen for at de møtes igjen som svært liten.

Turner hevder at de liminale preges av fravær av status. Som liminale personer møtes alle som likemenn. Hva du arbeidet som før du gikk inn i den liminale fasen og hvilke andre statuser du har der, blir underkommunisert i samhandling med andre. Til en viss grad kan vi se at det slik for backpackerne også.

Det fjerde og siste kontrasten er **'homogenitet'** - **'heterogenitet'**. Backpackerne fremstår som en homogen gruppe på mange måter.

At backpackerne er i en oppbruddsfase, har samme status og et minimalistisk forhold til eiendeler gjør at de fremstår som en homogen gruppe. I tillegg til dette kommer deres deltakelse i ulike nettverk for å finne ut av hvordan man skal være backpacker og deres deltakelse i den uformelle standardisering av normer og regler med hensyn til hva man skal gjøre som backpacker.

En annet element som gjør at backpacking fremstår som homogent er deres samtaletemaer. Sett i forhold til samfunnet de kommer fra, der samtaler handler om

ulike emner, og de du snakker med har forskjellige utgangspunkt, er samtaler backpackere imellom preget av at de er i samme situasjon. De deler frustrasjoner og gleder. En kort oppsummering av de temaer som oftest ble diskutert vil være transport, malariapiller, hva du savner hjemmefra, hvor du har vært, mat, gode/dårlige opplevelser og «travellers tales». Hva er det som gjør at disse temaene utpeker seg? Noen temaer kan virke «innlysende», deriblant transport og «hvor du har vært?» Det er en vesentlig del av å reise.

Mat er et tema som ofte går igjen i samtaler mellom backpackere. Behovet for å snakke om mat oppstår etter at du har reist rundt i en lengre periode i Asia, og særlig dersom du reiser rundt i samme område i mer enn en måned. I begynnelsen av turen virker all mat ny og alle gleder seg over å spise fruktsalat til frokost og bananpannekake til lunsj. Men etter en stund går er gleden over å spise det samme hele tiden mindre.

Liisa: «Kupang must be one of the worst places I've been to, when it comes to food.»

Peter: «I'm so tired of eating Gado Gado²² every day»

Liisa: «I still like it, but every day is too much.»

Siri: «I don't like fruit salads anymore.»

Liisa: «And pancakes. We've been travelling for seven months now, and everywhere they serve pancakes, banana pancakes.»

Peter: «Everyone is talking about what they're going to eat when they go to Australia.»

Dette utdraget fra en matsamtale er ganske typisk. Jeg traff Liisa og Peter fordi vi deltok på den samme grotte-turen. Etter at de vanlige frasene om hvem vi var og hvor vi hadde vært var unnagjort, tok det ikke lang tid før samtalen kom inn på det uunngåelige mat-temaet og hva vi likte minst. Etter noen uker eller måneder er det ikke uvanlig å bli matlei og begynne å lete etter restauranter som serverer alternative retter. En god restaurant er på dette tidspunktet en restaurant som serverer noe som de andre ikke gjør. Særlig skandinavene var på stadig leit etter et sted som kunne servere 'brown bread' til frokost. Backpackere fra USA var på mange måter fornøyd med maten, men det henger nok mer sammen med det faktum at menyen var veldig nordamerikansk. Et eksempel på slik mat var bananpannekaker. De fleste europeiske backpackere jeg var i kontakt med ble på et eller annet tidspunkt matlei. Menyene som backpackere ble tilbudt var den samme i store deler av Asia. Den består av stekt ris

med diverse tilbehør, kokte eller stekte nudler, bananpannekaker og fruktsalat. Selv om maten er ensformig, er det likevel en midlertidig situasjon. Alle vet at de skal videre og derfor blir en annen del av samtalen dreid inn på hva man kan vente seg av maten på det nye stedet, eller hva man skal spise når man kommer hjem. Forventinger med hensyn til maten hjemme hører også sammen med hva man savner mest av alt hjemmefra.

Turner hevder at homogenitet er et trekk ved de liminale. Dette sees i forhold til at menneskene i samfunnet ellers preges av heterogenitet. I dagens samfunn avspeiler samhandlingen mellom menneskene dette. Man snakker ikke med hvem som helst om hva som helst. Det er ikke vanlig å slå av en prat med noen bare fordi de har samme type sandaler som deg, eller er på tur til samme sted. Relasjonene mellom backpackerne har visse trekk av homogenitet. De deler frustrasjoner og gleder gjennom samtaler der temaer de er opptatt av taes opp. Reisen preges av endring, fravær av status og et minimalt antall nøye utplukkede eiendeler. Disse trekkene er i stor grad karakteristisk for det som Turner kaller den liminale fasen.

COMMUNITAS OG SAMFUNN

Communitas er et fellesskap som oppstår i den liminale fasen. Det er basert på antistruktur. Med antistruktur menes en grunnleggende idealisert struktur (eller ingen struktur). Communitas er relativt udifferensiert. Det motsatte av communitas er det strukturerte, differensierte samfunn, som manifesterer seg selv før og etter den liminale perioden. Communitas kan sees på som **et fellesskap av individer**. Det er «[a] direct, immediate, and total confrontation of human identities» (Turner, 1969:132). Lévi-Strauss' binære opposisjoner, kan også benyttes til å forstå hvordan man kan se communitas og samfunn i sammenheng. Noen av forskjellene Turner nevner kan da settes opp på denne måten:

COMMUNITAS - SOCIETY

²² Gado Gado er en indonesisk rett som består av kalde grønnsaker, peanøtt saus og ris.

unstructured/rudimentary structured - structured

is of the now/spontaneity/immediacy - rooted in the past and extends into the future (through language, law and custom) (se Turner, 1969:113)

Turner hevder at mens menneskene i *communitas* lever i nuet og beskjeftiger seg med det som skjer i nær fremtid, har menneskene i samfunnet røtter i fortiden som fortsetter inn i fremtiden gjennom språk, lover og prosedyrer. *Communitas* er preget av spontanitet, mens samfunnet er preget av lovmessighet. Turner hevder videre at det finnes **tre typer communitas**:

existential/spontaneous communitas
normative communitas
ideological communitas (Turner, 1969:132)

Alle de tre typer *communitas* kan forklares ut fra det eksistensielle/spontane *communitas*. Fra nå av vil jeg omtale dette som det *eksistensielle communitas*. Det kan beskrives som en happening eller «a winged moment as it flies» (Turner, 1969:132). Et eksempel på et slikt *communitas* kan være hippier og deres forsøk på å bryte med samfunnets normer og lage sine egne leveregler.

Et *normativt communitas* er i utgangspunktet et eksistensielt *communitas* som blir organisert i et permanent sosialt system. Dette skjer etter at det eksistensielle *communitas* har eksistert en tid, fordi noen trenger å mobilisere og organisere ressurser på grunn av behovet for sosial kontroll over medlemmene i en gruppe. Dette gjøres for å nå et felles mål. Når et *communitas* blir definert som normativt er det samtidig fare for at det er i ferd med å endres og bli preget av struktur og lover, på samme måte som samfunnet (Turner, 1969:132). Det *ideologiske communitas* er et eksistensielt *communitas* som er basert på en utopisk samfunnsmodell, men denne dimensjonen synes ikke relevant for materialet som diskuteres i denne oppgaven. Jeg vil fokusere på det eksistensielle *communitas* og dets betydning i analysen av reisen som en liminal fase.

Dannelsen av et eksistensielt communitas?

Ifølge Turner er **å leve i nuet** et trekk ved communitas. Dette sammenligner han med at samfunnet har **røtter i fortid og fremtid**. Disse to trekk må forstås i forhold til hverandre. I communitas er menneskene (de liminale) opptatt av å leve i nuet. De har ingen felles historisk bakgrunn eller tidligere hendelser som legger føringer på hva som skal eller bør skje. Livet i samfunnet preges derimot av dets røtter i fortid og forbindelser til fremtiden. Språk, lover og regler er med på å styre livet i samfunnet. I communitas derimot, er de liminale uavhengig av lover og regler som gjelder i samfunnet. De er på denne måten fri til å leve i nuet.

Backpackerne forhold til å leve i nuet, kan sees i forhold til det emiske begrepet 'frihet', som jeg skrev om i forrige kapittel. Denne friheten uttrykkes også gjennom forholdet til tid. I de vestlige samfunn er tid regulert i forhold til klokkeid. Det meste organiseres etter den mekaniske klokken og menneskene blir bundet til den. Blant backpackerne er forholdet til tiden preget av både klokkeid og det som Johansen beskriver som 'handlingens tid' (Johansen, 1989). Noe skjer når tiden er inne, og det er ferdig når handlingen er over.

Jeg vil nå gå tilbake til historien om møtet med backpackerne på Komodo i kapittel tre. Åtte av ni backpackere var enige om at de ville reise videre etter en overnatting, selv om de hadde reist i nesten 30 timer for å komme til stedet. Når de hadde sett Komododragene, som de betegnet som 'must', ble de raskt enige om at de skulle reise videre. Handlingen hadde på denne måten sin egen tid. Når alle hadde fått sett Komododragene og tatt bilder av dem, ville de reise videre, uavhengig av klokkeid og fergeruter. En kontrasterende hendelse som jeg også beskrev i kapittel tre, var turen til fjellet Bromo. Da Nancy ankom hotellet var hun sliten etter reisen, og misfornøyd fordi hun ikke hadde kommet frem i tide, til tidspunktet hun var forespeilet på forhånd. Nancy regnet med at tidsplanen ville holde, og at hun ville rekke frem før det ble kveld. Hvis hun hadde visst at hun skulle komme frem så sent, hadde hun forsøkt å finne et annet busselskap. Hun hadde bare sju dager igjen av oppholdet i Indonesia og tid var derfor på dette tidspunktet en begrenset ressurs.

Den andre type tid er preget av handlinger, at ting skjer når de skjer, og ikke i forhold til klokka. Backpackerne har vanligvis mer tid enn penger, og dette former også deres tidsbevissthet. På den ene siden er de fri fra klokketidens tvang hjemmefra, og forsøker derfor å leve som om klokketiden ikke eksisterer. De har tid til å være på et sted så lenge de vil, og uttrykker ofte at de kan tenke seg å være på et sted 'forever'. Men de er likevel ikke helt frigjort fra klokketiden. Selv om den totale tidsrammen for reisen er seks måneder, har de ofte rammer for hvor lenge de skal være på hvert sted, gjennom booking av flybilletter med mer. Reisen styres av dag-til-dag planleggingen av tiden de har til rådighet i de forskjellige områdene. Dette er tydelig i eksempelet med Nancy. Reisen planlegges etter klokketiden og i forhold til hvor lang tid det tar å komme seg til neste bestemmelsessted. De regner ut hvor lenge de kan være på et sted og hvor mange steder de rekker å reise til før reisen tar slutt. Holdningen til tid er situasjonelt bestemt. Fordi Nancy bare har en uke igjen av sitt opphold i Indonesia får hun det ekstra travelt når noe ikke går etter tidsskjemaet. Skiftene mellom handlingens tid og klokketid er et typisk trekk ved backpacking. En dag har du all verdens tid, men neste dag må du reise videre for ikke å gå glipp av noe. Tid er derfor et viktig trekk ved backpacking, og holdningen til tiden er noe som læres gjennom de ulike gjøremålene. 'Jalan jalan!' kan også trekkes inn i denne sammenhengen. Det dreier seg om å forvalte sin egen tid. De forbeholder seg retten til selv å bestemme når de skal benytte seg av andre transportmidler enn apostlenes hester.

Et annet trekk ved *communitas* er **spontanitet**, som Turner ser i kontrast til samfunnets lovmessighet. Backpackerne har ingen skriftlige lover og regler de må følge, men gjennom blant annet taksonomien i forrige kapittel, viste jeg at backpacking styres av ulike verdier.

Selv om backpacking fører til et brudd med hverdagslivets rutiner, fører det ganske raskt til andre typer rutiner. Er dette det som Turner kaller struktur? Struktur eller **sosial struktur**, slik Turner ser det, er «a more or less distinctive arrangement of mutually dependent institutions and the institutional organization of social positions and/or actors which they imply» (Turner, 1974:272). **Antistruktur** er ikke ment å være en negativ definisjon, betydningen av begrepet finner vi ved å se på

betydningen av liminalitet og communitas. Antistruktur er når de vanlige klassifikasjonene som orden blir til gjennom, er opphevet eller skjult. Båndene mellom de liminale i communitas er basert på antistruktur fordi de er udifferensierte, like, direkte, eksisterende, ikke-rasjonelle relasjoner. Communitas er i motsetning til samfunnet basert på antistruktur. Dette vil ikke si at det er strukturløst, men at det har en spesiell type struktur som bryter med strukturen som samfunnet bygger på.

På hvilke måter kan backpacking kalles et **eksistensielt** communitas? Backpacking er et system som er preget av stor gjennomstrømning. Backpackere blir dratt inn i en verden der tilsynelatende kaos råder. De blir del av et fellesskap der betydningen av å være i bevegelse og gjøre det rette fremstår som viktige elementer i læringsprosessen. Som jeg viste i kapittel fem blir man raskt ledet inn på rett vei, dersom man ikke oppfører seg som forventet (jmfør mine opplevelser i Singapore).

Kommunikasjonen mellom backpackerne er preget av at den er flyktig, og at backpackerne har samme type motiver for å reise. Reisen blir på mange måter et rituale, der man skal erverve de kunnskaper som er viktige for å bli en god backpacker. Fellesskapet som oppstår er preget av flyktighet. De som utgjør en gruppe i det ene øyeblikket, har reist hver til sitt i det neste. Det er, for å bruke Albums ord, «flyktig av natur» (Album i Nielsen, 1996:84). Fellesskapet som oppstår blant backpackerne har derfor likhetstrekk med det eksistensielle communitas. Relasjonene mellom backpackerne har mange liminale trekk. Det er et ustabilt, ritualisert og flyktig fellesskap.

Det er vanskelig å gi en fullstendig beskrivelse av fenomenet. Ved å bruke Turners teorier om liminalitet og communitas, til å analysere backpacking er det mulig å få frem noen viktige elementer ved fellesskapet som utvikles blant backpackerne. Backpacking er en form for turisme som ikke er av syklisk karakter, det er ikke noe som gjentas hver år eller hver gang det er ferie. Til det er en slik reise alt for langvarig, den er et brudd med den daglige rutine som er så langvarig at nye leveregler utvikles. Dette trekket ved backpacking understrekes ved å bruke overgangsritualet som analytisk redskap.

Avgrensning av fenomenet

En annen som skriver om fellesskap er Anthony Cohen. Han gir ingen definisjon på ordet **community**, men velger to kriterier:

«...that members of a group of people (a) have something in common with each other, which (b) distinguishes them in a significant way from the members of other putative groups. (Cohen, 1985:12)»

Dette innebærer at en gruppe mennesker har noe til felles som de velger å gjøre relevant og at dette opprettholdes gjennom markering av grenser.

«Boundaries are marked because communities interact in some way or other with entities from which they are, or wish to be, distinguished. (Barth i Cohen, 1985:12)»

Denne grensesettingen kan være fysisk, når det er snakk om geografiske grenser, men blant grupper i et samfunn er dette grenser som eksisterer på meningsplanet, det er en symbolsk konstruksjon av grenser. Individene deler symbolet, men ikke nødvendigvis meningen de legger i symbolet (Cohen, 1985). Men hvor går grensen for hva som er backpacking og hva som ikke er det?

Før jeg reiste på feltarbeid spurte min veileder om jeg ville se en film om turister på busstur i Australia. Jeg tenkte at det kunne jeg vel, men trodde ikke at disse bussturene hadde noe med backpacking å gjøre. Filmen viste en gruppe med turister som reiste på det jeg trodde var en busstur for den organiserte masseturisten rundt i australske nasjonalparker. Under feltarbeidet reiste jeg rundt i Australia i 18 dager, og fikk et lite innblikk i hvordan backpacking kan foregå under andre forutsetninger. På denne bakgrunn vil jeg si noe om hvordan backpackerne fremstiller forskjellen på backpacking i Australia og i Indonesia. Gjennom dette vil jeg si noe om hva som er bakgrunnen for deres ulike definisjoner av backpacking.

Som et utgangspunkt for analysen vil jeg ta for meg noen utsagn om backpacking. **Backpacking i Australia** blir av mange backpackere karakterisert som **'lett'**. Hva kan være bakgrunnen for dette utsagnet? Samtidig blir **backpacking i Indonesia** karakterisert som **'en utfordring'**. Dette kan sees på som en måte å markere at det er viktige forskjeller mellom backpacking i Australia og backpacking i Indonesia.

«I think travelling in Australia is different from travelling in Indonesia. Here .

Livet som reise

you can meet people, like the four of us. We have to plan where to go, how to get there, have enough money. In Australia all you have to worry about is if you have enough money and which leaflet to pick up. In Indonesia all you have to do is have a good time. You can't work here. In Australia it's different. Everybody is going to get a job» (Andrew, australsk backpacker i Indonesia).

Andrew trekker frem nok et moment som også gjøres relevant i diskusjonen, og det dreier seg om selve strukturen på reisen i de to landene. I Australia var jeg med på bussturer til forskjellige nasjonalparker i det Nordlige Territoriet. Bussturene kan plukkes ut på grunnlag av enten 'word of mouth'-informasjon eller gjennom distribusjon av brosjyrer. Markedsføringen av slike bussturer retter seg mot backpackere som er «unge av alder eller sinn», som det stod i den ene brosjyren jeg fikk tildelt. I brosjyren står alt du trenger å vite om turen, hva du skal ha med deg, hvor turen går og en oversikt over hva som skal skje de forskjellige dagene.

«We advise our passengers to bring suitable clothing; for example warm clothing during winter months, swimming gear & towel, camera & film, & very importantly, comfortable walking shoes, as ours is an active tour. We also require that passengers be of reasonable fitness, and any medical condition or requirements should be brought to our attention before departure. We ask that you bring only what you need for the tours duration, as storage space is limited. The meals we provide are largely BBQ and camp oven cooking. We do cater for vegetarians and any dietary requirements should be advised at time of booking. We rely on each passengers full participation & sense of adventure to make the tour a complete success» (The Plus Bus - informasjonsfolder)

Turene selges som regel med «backpacker rabatt», slik at de fremstår som rimelige. Turene er sammenlignbare med masseturismens organiserte turer, der det meste er inkludert. Guiden forteller deg alt du trenger å vite. Underveis på turene ble vi gjort oppmerksom på at turen var lagt opp til at alle skulle hjelpe til og delta når maten skulle serveres og oppvasken taes. Det fantes mange selskaper som arrangerte lignende turer til de samme nasjonalparkene. Overnattingsstedene hadde egne avdelinger med brosjyrer for transport, turer, utflukter og overnatting andre steder. De fleste overnattingsstedene hjalp også til med å bestille turene og overnatting på neste sted. Alt backpackerne trengte å gjøre var å velge ut hvilke brosjyrer de ville ha. Dette er noe av grunnen til at backpacking i Australia karakteriseres som 'easy'. **Kravene til egen innsats er minimal.** Backpackerne er «fanget» i en struktur som gir dem **lite handlefrihet**. Noen backpackere ønsker mer enn bare å hjelpe til å lage maten. De vil ha større utfordringer når de reiser. Når rammene rundt reisen blir så stramme som de er i Australia, er noe i ferd med å endre seg. Grensene for hva som er backpacking kommer til syne gjennom den mening de gir backpacking i Australia.

Når backpacking går fra å være av eksistensiell karakter til å bli av normativ karakter, skjer det grunnleggende endringer ved det å drive backpacking. Det er ikke lenger preget av frihet fra samfunnets struktur. Backpackerne bestemmer ikke selv hvor de skal gå av bussen, turen er allerede lagt opp på en bestemt måte. Alle pausene er regnet ut på forhånd, og all informasjon blir gitt uten at de trenger å spørre. Backpacking i Australia blir derfor ikke den samme type opplevelse som for eksempel backpacking i Indonesia. Denne typen bussturer kan ha flere fellestrekk med masseturisme enn med backpacking, og masseturisme er per definisjon turistifisert. Det vil si at det går imot det som backpackerne ønsker å gjøre, som jeg skrev om i kapittel fem. Og det som er definert som 'turistifisert' blir automatisk definert som 'easy'.

I Nusa Tenggara endrer strukturen seg, jo lenger øst du reiser. På Bali er det mest tilrettelagt for alle typer turisme. Det finnes egne transport tilbud, såkalte skyttelbusser, som går i skytteltrafikk mellom de mest besøkte stedene på øya. Når du kommer til Lombok er det fremdeles mulig å benytte seg av slike tilbud, men dersom du skal reise videre til Sumbawa og Flores er offentlig transport eller chartring av private kjøretøy eneste mulighet. Det samme mønster kan sees når det gjelder arrangement som båtturer og fjellturer. På Bali drives til dels sterk markedsføring av stedets attraksjoner. Dette kalles av backpackere for '**hassle**'. Det vil si at du blir overlesset med tilbud om noe, for eksempel en båttur for å se delfiner. Selgerne er veldig pågående og gir seg sjelden før de har på solgt varen. Når de har solgt den ene varen, fortsetter de med å selge andre varer eller turer.

Jo lenger øst for Bali man reiser, jo lenger unna chartertrafikken kommer man, og som en følge av dette avtar selgerne i antall. Allerede på naboøya Gili Trawangan er forholdene mye roligere. Noen ungdommer fra Lombok kommer til øya om morgenen for selge smykker og suvenirer. Disse ungdommenes salgsteknikk kommer ikke opp mot «aggressiviteten» som oppleves fra selgerne på Bali. Konkurransen er heller ikke så stor blant selgerne på Gili Trawangan. Backpackerne blir på denne måten i stand til å velge selv hva de vil ha, de blir ikke påtvunget varene. Utsagn som «Somebody come and hassle me!», er ment ironisk, og understreker at man ikke har noe imot at selgerne ikke er fullt så pågående. Dersom vi beveger oss helt sør til øya Roti, er forholdene helt motsatt av det vi finner på Bali og Lombok. I landsbyen

Nemberala finnes verken turistkontor eller suvenirselgere. Her må man finne ut at hvordan man skal reise videre, hva man skal gjøre og hva man skal kjøpe på egen hånd. Opplevelsen av å bestemme selv hva du skal gjøre, er til stede mesteparten av tiden. Det finnes ingen turarrangør som guider deg av gårde. På denne måten er backpacking i denne delen av Indonesia mer lik det som Turner kaller eksistensielt communitas. Det har ingen klar struktur, som er tilrettelagt for backpacking. Det eksisterer kun et minimum overnattingssteder der alle får full pensjon inkludert i romleien.

Opplevelsen av backpacking blir preget av hvor du har reist tidligere. Dersom du allerede har reist i Australia, er backpacking i Indonesia en utfordring. Når du kommer til Indonesia oppdager du at utfordringen endrer seg etter hvert som du reiser utenfor de største turistmålene på Bali. Backpackerne bruker dette for å sette grenser mellom de forskjellige typer backpacking. De som allerede har vært i India, vil karakterisere backpacking andre steder som lett. En backpacker uttalte at Indonesia var 'India-light'. Det vil si at det var større utfordringer enn å reise i Australia, men ikke så store som å reise i India.

Vi kan se at Cohens' to kriterier for grensemarkeringer, der medlemmene av en gruppe mennesker som har noe til felles med hverandre gjør visse forskjeller relevante i forhold til andre grupper, for å markere seg som forskjellig fra dem, er en måte å tolke backpackernes karakteriseringer på. De som har reist i India, definerer seg som forskjellig fra de som ikke har det. På samme måte blir backpacking i Indonesia og backpacking i Australia tillagt forskjellig mening. Backpacking i Australia er 'easy', på grensen til det som betegnes som 'masseturisme' eller 'turistifisert'. En av grunnene til dette er at det eksisterer ulike strukturer som legger visse føringer på hvordan man bør reise rundt i Australia. Rammeverket rundt backpacking i Australia gjør at det at det ligner samfunnet som backpackerne kommer fra. Backpacking er regulert gjennom opprettelsen av spesielle turer og overnattingssteder og nasjonale satsningsplaner for backpacking. Vi ser at grensene for hva som defineres som backpacking er i endring.

Det østlige Indonesia har ikke det samme type rammeverk som man finner i Australia. Her legges det ikke føringer på samme måte som i Australia.

Backpackerne blir en del av en større gruppe som utgjør de som til enhver tid reiser rundt i området. Men det er likevel enkelte overnattingssteder som satser på backpackere som gjester, men dette har ikke utviklet seg til å bli slik man ser det i Australia.

Som en konklusjon på dette kan man si at det oppstår nye måter å kategorisere på etterhvert som backpackerne får reise erfaring. Grensen mellom hva som er backpacking og hva som er noe annet preges av gradvise overganger. Backpacking i Australia tenderer mot organisert masseturisme, men det karakteriseres fremdeles som en type backpacking, som betegnes som 'easy'. Dette sees i forhold til backpacking i Indonesia som er mer i samsvar med det backpackerne ønsker å oppleve.

REINTEGRASJON - DEN TREDJE FASEN

«In the third phase...the passage is consummated. The ritual subject, individual or corporate, is in a relatively stable state once more and, by virtue of this, has rights and obligations vis-à-vis others of a clearly defined and «structural» type; he is expected to behave in accordance with certain customary norms and ethical standards... (Turner, 1969:95)»

Den tredje fasen i overgangsrituale kaller Turner for reintegrasjon. Det er i denne fasen de liminale føres tilbake til samfunnet igjen. For backpackerne skjer dette i forbindelse med hjemreisen. Da er det ugjenkallelig slutt på reisen, og de må innstille seg på å dra hjem til hverdagslivet. Underveis mens backpackerne reiser har de vært klar over at denne dagen vil komme. Noen få velger å reise hjem tidligere enn planlagt. Australske Marty, uttalte at han ikke likte backpackere som snakket om at de ikke likte seg i Indonesia: «The only cure for them is to go home! Why don't they do that!» Marty var lei av å høre på maset om «alt som er bedre hjemme». Disse to synspunktene på å være borte hjemmefra, kan være til hjelp når jeg nå skal si noe om det å komme hjem etter endt reise.

Hannerz hevder at verden kan sees på som et nettverk av sosiale relasjoner, der mening, mennesker og varer flyter mellom de forskjellige regionene (Hannerz, 1990). Dette er det samme utgangspunktet han brukte i sin teori om globalt økumene, som jeg gjorde bruk av i kapittel tre.

«The world culture is created through the increasing interconnectedness of varied local cultures, as well as through the development of cultures without a clear anchorage in any one territory. These are becoming subcultures, as it were, within the wider whole; cultures that are better understood in the context of their cultural surroundings than in isolation (Hannerz, 1990:237).»

I en situasjon der det finnes en verdenskultur, kan mennesker relatere seg til den på ulike måter. Det finnes for eksempel 'kosmopolitter' (cosmopolitans) og 'lokale'(locals). Denne distinksjonen er basert på et skille som ble brukt av sosiologer allerede for et halvt århundre siden. Kosmopolitter ble den gang definert ut fra en nasjonal kontekst, der de levde sine liv, i motsetning til 'de lokale' som forholdt seg til lokalsamfunnet.

«Since then, the scale of culture and structure has grown, so that what was cosmopolitan in the early 1940s may be counted as a moderate form of localism now (Hannerz, 1990:237).»

Men selv om kosmopolitten ønsker å være 'ute i verden' er også han hjemme det meste av tiden. Jeg vil gjøre en sammenligning av backpackere og 'kosmopolitter' og forholdet til det å være hjemme, etter at de har vært ute og reist. Hvilken betydning har det at du har vært ute og reist? Endres forholdet til samfunnet de vender tilbake til?

«It may be one kind of cosmopolitanism where the individual picks from other cultures only those pieces which suits himself...constructs his own unique personal perspective out of an idiosyncratic collection of experiences. In another mode...he does not make invidious distinctions among the particular elements of the alien culture in order to admit some of them into his own repertoire and refuse others; he does not negotiate with the other culture but accepts it as a package deal» (Hannerz, 1990:240).

Hannerz hevder altså at det finnes minst to ulike måter å være kosmopolitt på. Begge måtene innebærer at de mestrer noe, gjennom å gjøre valg eller å akseptere alt de opplever som en pakkelsøsning. Men selv om kosmopolitten kan «embrace the alien culture» blir han ikke knyttet til den (Hannerz, 1990:240). Når det gjelder forholdet til 'hjem' kan det variere. Noen kosmopolitter er aldri helt hjemme, de behandler hjemme som noe som er **tatt for gitt**, de **føler seg litt løsrevet**, de **føler kanskje irritasjon** over de som er knyttet til det lokale folkevett og som ikke er klar over dets tilfeldigheter. På den andre siden kan hjem være et sted du ikke trenger å gjøre noe spesielt for å hevde deg. Hjemme er de fleste lokale (Hannerz, 1990). Backpackerne har også ulike tilnæringsmåter til 'hjem'. Noen har klare mål for hva de skal gjøre.

Livet som reise

Marty: «You can live any lifestyle you like.»

John: «Totally up to you mate.»

Marty: «It's your life.»

John: «I'll go back and save lives.»

(To australske backpackere, den ene jobbet som sykepleier i hjemlandet)

Marty og John skal reise fra Indonesia om et par dager, og de diskuterer hva de skal gjøre når de kommer hjem. John er klar i sin sak når han sier at han skal reise hjem og fortsette sitt arbeid som sykepleier. Marty har også tenkt seg hjem etter at reisen er over. Han forbereder seg ved å kjøpe med seg suvenirer som han kan selge på et lite marked i hjembyen i Australia.

I tillegg til samtaler om hva man skal gjøre når man kommer hjem, har jeg fått noen postkort fra backpackerne etter at de har reist hjem. Det første kortet, fikk jeg fra svenske Elisabet og Johan fire måneder etter at de kom hjem fra sin seks måneders reise «Asia-rundt».

Hej Siri!

Tack för ditt kort från Bali det var roligt att höra av dig. Vi hoppas att allt har gått bra med din uppsats Tillbaks i Stockholm är vi i de gamla vanorna, jobbet och längtan att resa ut igen har redan infunnit sig.

Hälsningar Johan o Elisabet, Stockholm

Det andre kortet fikk jeg fra danske Bente. Hun reiste sammen med sin engelske samboer Adrian, og jeg traff dem i Ende, der de ventet på ferga til Timor. De hadde allerede vært på reise i ett år og hadde et halvt år igjen av sin «jorda-rundt-tur». De hadde reist rundt i Asia og skulle videre til Australia, New Zealand og USA. Etter et halvt år fikk jeg dette kortet:

Hej Siri

7.6.97

Finally home! It felt very strange to end our 18 months «round the world» trip and in New York on the 26.4 we went for a walk in sunny Central Park feeling a bit numb before the flight. But soon we were getting back to normal among friends and family. When I return to London on 12 June we can move back into our flat. ... Hope spring, summer has reached Tromsø and that some day we'll see you again.

Bente

Uttrykkene 'i de gamla vanorna' og 'getting back to normal', er en side av å komme hjem som uttrykkes i begge kortene. Det innebærer for Elisabet blant annet at hun begynte i sin første jobb, og Johan fortsatte i sin gamle jobb. For Bente og Adrian innebærer det at de er klare til å flytte inn i sin gamle leilighet, og gjenoppta kontakten med venner og familie. De oppfatter reisen som en fase i livet som går over. De har noe å komme tilbake til og kan i likhet med Rileys' 'International Long-term budget travelers' ikke sies å være en gruppe avvikere (Riley, 1988). De ønsker å fortsette livet hjemme, når reisen tar slutt. Dette kan sammenlignes med kosmopolittens tilnærming til hjem som

«...really home, a comfortable place of familiar faces, where one's competence is undisputed and where one does not have to prove it to either oneself or others, but where for much the same reasons there is some risk of boredom» (Hannerz, 1990:248).

Hjem blir et symbol på det som er trygt i tilværelsen, der man omgir seg med kjente ansikter og ikke trenger å hevde seg. Det eneste man risikerer er kjedsomhet. Denne kjedsomheten kan gi seg uttrykk i nye lengsler etter å reise ut.

Reisen gjør at det skjer visse endringer knyttet til forholdet til hjemstedet for backpackerne. Noen velger å utsette planene om å kjøpe hus, de vil heller ha frihet til å kunne reise mer. Andre utsetter noe de vet vil skje likevel. Johan og Elisabet fortalte at de stod overfor to alternativ før de reiste ut: enten kunne de gifte seg eller de kunne reise. «Gifte oss skal vi jo uansett gjøre i fremtiden, men å reise i Asia i seks måneder, er en sjanse vi måtte gripe», sa Elisabet. Kanskje har kjedsomheten allerede fått sitt uttrykk når de skriver at: «**och längtan att resa ut igen har redan infunnit sig**». Det er ikke bare Elisabet og Johan som har lyst til å reise mer, når de har vært hjemme i kortere eller lengre tid. På grunnlag av møte med de andre backpackerne og opplevelser underveis har mange backpackere lagt planer for hvor de vil reise 'neste gang'. Lotte, som jeg reiste med de første ukene, bestemte seg for at hun ville 'reise mer' etter at hun hadde vært i Indonesia. Allerede året etter dro hun sammen med to venninner til Thailand, Vietnam og Nepal. Hun er blitt 'avhengig' av å reise og planlegger enda en tur etter av hun er ferdig å studere. Men hva er det så med denne livsstilen som er tiltrekkende på så mange mennesker? Australiske Andrew hadde følgende å si om hvorfor han reiste rundt.

Livet som reise

Siri: "How long have you been travelling for?"

Andrew: "Two years now. I've been to New Zealand for a year, and then I went home for Christmas. After that I travelled round Australia. I went to Darwin and then to Indonesia. I like going home for Christmas. I am a carpenter. I bring my tools with me in the car, so I can work. Last year I worked for three months.»

Siri: "How can you afford it?"

Andrew: «I don't drink and I don't smoke. Money spent on other things are wasted, they could have been spent on travel. I like to travel.»

Andrew har organisert livet sitt slik at han kan reise så mye han vil. Han er et eksempel på at mange backpackere velger å prioritere annerledes enn sine jevnaldrende i hjemlandet, fordi han har blitt 'avhengige' av å reise. Reisetilværelsen gir dem så mye at de gjerne ofrer andre goder for å kunne reise mer. De har vært vant til å reise rundt i en lengre periode og har vanskelig for å tenke seg at dette skal være slutten på reisetilværelsen. Det oppleves ofte som fysisk slitsomt å reise, men det glemmes fort etter hjemkomsten. Kort tid etterpå begynner planleggingen av hvordan man kan komme seg avgårde på en ny tur. Denne avhengigheten eller rastløsheten etter å komme ut å reise igjen, kan sammenlignes med kosmopolitten som tar hjem for gitt, og blir rastløs av å være hjemme i lengre tid. Menneskene som omgir backpackerne når de kommer hjem forventer at de skal ta del i hverdagslivet igjen. «Du er vel ferdig med reisinga nå?», er et spørsmål som mange blir stilt når de kommer hjem. Dette spørsmålet sier noe om en forventning om at når man kommer hjem skal man bli hjemme. For de som har vært ute og reist, kan det bli vanskelig å holde. Har du først blitt bitt av reisebasillen kan det være vanskelig å slå seg til ro. De har opplevd hva det vil si å være fri fra normale forpliktelser og vet hva som kreves for å reise ut igjen.

Turners' teori om overgangsrituale er et godt analytisk redskap til å analysere backpacking som en fase i livet. Som fenomen har backpacking en viss stabilitet, selv om deltakerne skiftes ut hele tiden. Fenomenet kan sees på som et paradoks i seg selv, det er «betwixt and between», fordi det framtrer uten en fast gruppe deltakere, samtidig som det eksisterer visse trekk, deriblant levereglene, som karakteriserer fenomenet. Selv om backpackerne jeg traff, ikke lenger er tilstede i Indonesia, vil man til dels finne igjen de samme trekkene som karakteriserer backpacking selv om disse er i endring. Andre reiseruter dukker raskt opp og det kommer nye kilder for informasjon. Et viktig element i denne sammenheng er at statusen som backpacker

ikke er varig i den forstand at de beholder den på samme måte når de vender hjem og blir reintegrert i samfunnet. Dette kommer blant annet frem i utsagn som «Jeg har reist som backpacker». Når de kommer hjem er de vanlige, arbeidende eller studerende mennesker, og deres eventuelle 'opprørstendenser' er ikke lenger mulig å spore. Det er også et viktig poeng at fordi statusen som backpacker ikke opprettholdes etter at du har tatt av deg ryggsekken, er det fullt mulig å reise på en annen måte neste gang man skal ut. Det er ingen nødvendig sammenheng mellom det å være backpacker og det å unngå organisert masseturisme når man kommer hjem. En annen gang kan de velge å reise på en annen måte. Å være backpacker kan derfor sees på som en spesiell fase i livet. Man kan velge å delta i den, men man trenger ikke å være tro mot den. Dette kom blant annet frem hos et norsk par som hadde brukt første del av reisen til øyhopping i Hellas, for deretter å reise på backpacking i Sørøst-Asia.

Mange realiserer sin drøm om å reise ut på 'den store reisen', men ikke alle synes at en reise er nok. Det er den siste typen tilpasning som John Steinbeck referer til:

«When I was very young and the urge to be someplace was on me, I was assured by mature people that maturity would cure this itch. When years described me as mature, the remedy prescribed was middle age. In middle age I was assured that greater age would calm my fever and now that I am fifty-eight perhaps senility will do the job. Nothing has worked. In other words, I don't improve, in further words, once a bum always a bum. I fear the disease is incurable»(Steinbeck, Internett).

For Steinbeck har reisen blitt en del av livet, ikke bare en fase. Mange av de som reiser rundt som backpacker vil fortsette å reise, som Steinbeck, 'hele livet'. For dem har backpacking sluttet å være en fase i livet, det har gått over til å bli en del av livet. Deres erfaringer som backpackere har gjort at de har endret syn på den store reisen. De vil ikke gi slipp på muligheten til å reise igjen, og benytter de sjanser de får til å reise til nye steder på jakt etter nye opplevelser.

Men spørsmålet man kan stille seg er hvorvidt de kan gjennomgå et overgangsrituale flere ganger? Ved å se på backpacking som en læringsprosess kan man forstå hvordan dette er mulig. Backpacking er **ett** fenomen, men kunnskap om backpacking er lokalt orientert i forhold til ulike regioner. Selv om jeg har reist som backpacker i Nusa Tenggara, har jeg få kunnskaper om hva som for eksempel er 'must' i en annen

Livet som reise

del av verden. Dette er noe jeg må lære på nytt dersom jeg bestemmer meg for å reise til et annet sted som backpacker. Den generelle kunnskapen er fremdeles gyldig. Jeg må gå gjennom en ny læringsprosess, selv om det tar kortere tid enn som førstegangsreisende å bli del av et backpacker fellesskap og tilegne seg nye normer og regler. Min reise ville likevel stadig preges av oppbrudd hjemmefra og liminale trekk som fravær av status og endringstilstand. Det er derfor i en viss forstand et overgangsrituale selv om det foregår for andre eller tiende gang.

7. AVSLUTNING

Det finnes mange ulike tilnæringsmåter når man skal studere et globalt fenomen som backpacking. Under arbeidet med denne oppgaven har jeg blitt klar over ulike problemstillinger som jeg ikke har berørt i oppgaven, men som kan fungere som et utgangspunkt for videre forskning. Det finnes noen backpackere som tøyser grensene for hvor man kan reise til det ytterste. ‘Antiturist’ er en betegnelse på en som reiser dit ingen turister ville drømme om å dra, til områder som er rammet av krig, nød eller sult (Strøksnes, 1993). I den andre retningen finner du de som vil reise uten å være turister, men heller vil komme i kontakt med lokalbefolkninga. Begge disse retningene er på siden av det denne oppgaven dreier seg om.

Internett er en av flere massemedier som får stadig større innflytelse på backpackerne. Å studere hva som kommuniseres og hvordan dette innvirker på backpackerne er et mulig utgangspunkt for å finne ut mer om fenomenet. Egne nyhetsgrupper dukker opp, der det foregår diskusjoner, utveksling av reiseinformasjon, videreformidling av egne og andres linker til hjemmesider om backpacking med mer (Se feks *Rec.travel.budget.backpack.*). På hjemmesidene presenteres turene ved hjelp av bilder og historier fra reisen. Noen legger ut reisedagbøkene sine. En mulig innfallsvinkel til et studie av backpacking kan være gjennom ulike informasjonskilder på Internett. Internett er også blitt et redskap for backpackerne, der de lettere kan holde kontakten med venner og familie gjennom å sende elektronisk post, lese aviser hjemmefra og skaffe andre typer informasjon mens de er på reise.

Forskning om backpacking er i ‘startgropa’. Jeg kjenner til flere norske hovedfagsstudenter i sosialantropologi som forsker på backpacking. En av dem, Hedda Evjen, som skriver om backpacking som en reisende kultur i Latin-Amerika (Evjen, 1998). Mitt utgangspunkt har vært å si noe om hvordan fenomenet arter seg i en del av verden kalt Nusa Tenggara, Indonesia. Jeg har gjort mine valg med hensyn til hvilke aspekter jeg ville fokusere på. Turisme kan sees på som et system som består av forholdet mellom hjemstedet, destinasjonsstedet, turisten og

Avslutning

lokalbefolkninga. Å se noe fra «the tourist point of view» har ikke vært særlig utbredt blant turismeantropologer (Sørensen, 1995). I denne oppgaven har fokuset vært på turisten, representert ved backpackerne i Indonesia, som en motsats til mange tidligere studier som har tatt for seg turisme i forhold til destinasjonsstedet og lokalbefolkninga (se bla Smith, 1978 og 1989).

Når du «samler Niagara i en liten kopp - en bitteliten tekopp», kan du av praktiske årsaker ikke få med hele fossen (Nielsen, 1996:81). Som forskere er vi bare bevisst en liten del av den verden vi studerer, og det er dette som utgjør våre data. Jeg har valgt å analysere backpacking ut fra ulike perspektiver om meningsdannelse for å si noe om hva backpackere og backpacking dreier seg om. Jeg vil nå gi en oppsummering av hovedtrekkene i oppgaven.

Den første teoretiske tilnærmingen, fokuserer på backpackerne som deltakere i et nettverk av nettverk, som utgjør et globalt økumene. Jeg har vist at disse nettverkene eksisterer samtidig og er stadig kryssende og overlappende. Backpackernes viktigste relasjon til massemedia er gjennom bruk av guidebøker fra forlaget Lonely Planet, der bøkene brukes både som førstehåndsinformasjon og supplerende informasjon.

Mottakernettet, som består av lokalbefolkninga og andre som har gjort turisme til levebrød, har relativt asymmetriske relasjoner til backpackerne. Det viser seg at backpackerne bruker nettet mer eller mindre aktivt i begynnelsen, men etterhvert som de erverver kunnskap om å reise går de over til å gjøre bruk av nettet som består av de andre backpackerne. Dette nettet er, til forskjell fra de andre to, preget av symmetriske relasjoner mellom backpackerne. Dette kommer blant annet av at reiseruta er den samme for alle, og derfor har de fleste erfaringer som kan komme til nytte for andre backpackere. Det foregår en konstant utveksling av informasjon mellom backpackerne, både gjennom 'word-of-mouth'-informasjon og skriftlige anbefalingsbøker og oppslag. Denne informasjonen er et viktig aspekt ved backpacking fordi den er den mest oppdaterte informasjonen de kan skaffe seg. Den tar hensyn til endringer som skjer mens de er på reise.

Avslutning

Den andre tilnæringsmåten fokuserer på hva det er som gjør at enkelte steder og opplevelser er verdt å få med seg og hvilke kriterier backpackerne legger til grunn for sine reisevalg. Utviklingen av en 'travellers culture' der visse verdier og normer gjøres gjeldende fremstår som et viktig utgangspunkt for å forstå hva det er en backpacker må gjøre. Til sammen seks ulike gjøremål, som jeg viste i en taksonomi, gir et bilde av verdier og normer som er kryssende og som ikke kan oppfylles samtidig. De utgjør det essensielle ved det å være backpacker. Ulike preferanser kan gjennomføres på ulike tidspunkt av reisen, eller i løpet av en dag. Det å oppsøke det som er 'paradisisk' kan eksistere samtidig med et ønske om å oppleve det som er 'must', selv om disse to ønskene ikke bestandig er mulig å utføre samtidig. Noen ganger er de det samme, mens andre ganger er de i opposisjon til hverandre. Backpackernes verden er på mange måter like full av motsetninger og kontraster som andre verdener, det dreier seg ikke om et fullkomment logisk system, men om en måte å forholde seg til verden på.

Den siste delen av oppgaven setter fokus på backpacking som en fase av livet. Gjennom å bruke overgangsrituale som en metafor for reisen, har jeg vist at reisen har visse liminale trekk. Starten på reisen markerer et frivillig oppbrudd fra hjemmet. De førstegangsreisende er noviser, men blir raskt del av et fellesskap der de erverver seg kunnskaper som kan uttrykkes gjennom utsagnet 'Jalan jalan'. Dette er et sett av leveregler, der de ulike gjøremålene som jeg presenterte i kapittel fem spiller en viktig rolle. Underveis på reisen er andre hjemlige statuser underkommunisert og et minimalistisk forhold til eiendeler etterstrebes. Alt dette gjør at backpackerne fremstår som en homogen gruppe. Noe annet som spiller inn i forståelsen av backpackerne, er deres forhold til tid. De ulike gjøremålene fører til at de får et todelt forhold til tid: de skal søke det som er 'paradisisk' og 'off the beaten track' og gjennom dette ta det med ro på reisen. Men samtidig har de krav om å få med seg alt som er 'must', og tid blir i denne sammenhengen en knapp ressurs. Fellesskapet som oppstår blant backpackerne kan også sees på som et eksistensielt communitas, der viktige egenskaper er å leve i nuet og være spontan. Når reisen er slutt, vender de tilbake til jobb eller studier i hjemlandet sitt.

Avslutning

Backpackerne du har møtt i teksten har alle oppfylt en drøm om å reise rundt i verden. De er i en fase av livet der de kan ta seg en pause fra arbeidsliv eller studier. For noen av backpackerne ble dette deres livs reise. For andre vender rastløsheten tilbake, og reiselysten blir en del av deres liv. Og med dette forlater vi backpackerne, som vi ser dem på oppgavens forside, i solnedgang på Kanawa Beach *på jakt etter nye opplevelser.*

LITTERATURHENVISNINGER

Adler, Judith (1985): «Youth on the Road - Reflections on the History of Tramping.», i *Annals of Tourism Research* Vol 12 (side 335-354).

Cohen, Anthony P. (1985) : *The symbolic construction of community* Routledge London and New York.

Cohen, Eric (1973): «Nomads from Affluence: Notes on the Phenomenon of Drifter-Tourism.» i *International Journal of comparative Sociology*, XIV. 1-2, (side 89-103).

Crick, Malcolm (1989): «Representations of international tourism in the social sciences: Sun, Sex, Sights, Savings, and Servility.» i *Annual Review of Anthropology* 18 (side 307-44).

Damm, Inge (1995): *De ny turister : eventyrere eller vandaler?* København, Fremad.

Døving, Runar (1993): *Syden - Fritidens land og dets folk*. Cand.polit.- avhandling, Institutt og museum for antropologi, Universitetet i Oslo.

Enger, Cecilie og Thierry Geoffroy-Colonel: «Turist-forakt» i *Dagens Næringsliv* Lørdag 8.8.98.

Eriksen, Thomas Hylland (1993): *Små steder, store spørsmål Innføring i sosialantropologi*. Universitetsforlaget AS.

Evjen, Hedda (1998): *Backpacking - en reisende kultur*. Hovedoppgave i sosialantropologi, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, Trondheim (under trykking).

Geertz, Clifford (1983): *Local knowledge : further essays in interpretive anthropology* New York, Basic.

Geertz, Clifford (1973 [1993]): *The interpretation of cultures : selected essays* London, Hutchinson.

Graburn, Nelson H.H. (1989): «Tourism: The sacred journey» i Smith, V.L. (red.) (1989): *Hosts and Guests. The anthropology of tourism*. 2. utgave. University of Pennsylvania Press (side 21-36).

Hannerz, Ulf (1990): «Cosmopolitans and Locals in World Culture.» i *Theory, Culture & Society*, Sage Publications, Vol.7 (side 237-251).

Hannerz, Ulf (1992): «The global ecumene as networks of networks.» i Adam Kuper (red): *Conceptualizing Society*. Routledge (side 34-56).

Litteraturhenvisninger

Hitchcock, Michael, Victor T. King and Michael J. G. Parnett (1993): *Tourism in South-East Asia*. Routledge London & New York.

Jacobsen, Jens Kr. Steen og Arvid Viken (red.) (1997): *Turisme – Fenomen og næring*. Universitetsforlaget AS.

Jarlsbo, Rønnaug: «Tonys planet» i *Søndags Dagbladet* 22.02.98.

Johansen, Anders (1989): «Handlingens tid.» i Thomas Hylland Eriksen (red.): *Hvor mange hvite elefanter?* Ad Notam Forlag AS.

Jones, Barry (1995): «Backpackers in Australia.» i *Bureau of Tourism Research Occasional Paper* Number 20, March.

Leseth, Anne og R. Elise B. Johansen (1998): «Antropologisk metode Hva kan vi, hva vet vi og hvordan gjør vi det?» i *Antropolognytt* 1/98.

Loker-Murphy, Laurie (1996): «Backpackers in Australia: A motivation-based segmentation study.» i *Journal of travel & tourism marketing*. Vol. 5(4).

Loker-Murphy, Laurie and Philip L. Pearce (1995): «Young Budget Travellers: Backpackers in Australia.» i *Annals of Tourism Research*, Vol.22, No.4 side 819-843, Elsevier Science Ltd.

MacCannell, Dean (1976): *The tourist : a new theory of the leisure class* London, Macmillan.

McCarthy, John (1994): Are sweet dreams made of this? Tourism in Bali and Eastern Indonesia. Indonesia Resources and Information Program (IRIP).

Muller, Kal (1995): *East of Bali. From Lombok to Timor*. Periplus Editions.

Murphy, Laurie (1996): «Understanding the Social Networks of Backpacker Travelers: A Social Situation Analysis Approach.» Innlegg ved en konferanse i USA, TTRA (Travel and Tourism Research Conference) Proceedings, konferansen ble holdt i Las Vegas, Juni 1996.

Nielsen, Finn Sivert (1996): *Nærmere kommer du ikke... Håndbok i antropologisk feltarbeid*. Fagbokforlaget Vigmostad og Bjørke AS.

Riley, Pamela J. (1988): «Road Culture of International Long-Term Budget Travelers», i *Annals of Tourism Research* Vol 15, s.313-328.

Smith, V.L. (red.) (1978): *Hosts and Guests. The anthropology of tourism*. Basil Blackwell.

Smith, V.L. (red.) (1989): *Hosts and Guests. The anthropology of tourism*. 2. utgave. University of Pennsylvania Press.

Spradley, James P. & Mann, Brenda J. (1975): *The Cocktail Waitress. Woman's work in a mans world*. McGraw-Hill, Inc.

Litteraturhenvisninger

Spradley, James P. & McCurdy, David W. (1972) : *The cultural experience. Ethnography in Complex Society*. Waveland Press, Inc.

Strøksnes, Morten Andreas (1993): «Reisebrev fra en anti-turist.» i *ARR - idéhistorisk tidsskrift* nr 3, Oslo (side 2-9).

Sørensen, Anders Chr. (1995): *Antropologiens turisme: Introduktion til antropologisk turismeforskning*. Konferensspeciale vinter 1995, Afdeling for etnografi og socialantropologi, Aarhus Universitet.

Sørensen, Anders (1992): *Travellers i Sydøstafrika - en etnografisk introduktion*. Feltrapport. Etnografisk afdeling Moesgård, Århus Universitet.

Towner, John (1985) : «The Grand Tour: A Key Phase in the History of Tourism» i *Annals of Tourism Research*; Vol 12, side 297-333.

Turner, Peter (1995): *Indonesia - a travel survival kit*. Lonely Planet Publications.

Turner, Victor (1974): *Dramas, fields and metaphors Symbolic action in human society*. Cornell University Press Ithaca, New York.

Turner, Victor (1969): *The ritual process. Structure and anti-structure*. Cornell University Press Ithaca, New York.

Turner, Victor (1977): «Variations on a theme of liminality.» i Moore, Sally F. og Barbara G. Myerhoff (red.) : *Secular Ritual*, Van Gorcum, Assen/Amsterdam, The Netherlands.

Vogt, Jay W. (1976): «Wandering: Youth and travel behaviour», i *Annals of Tourism Research* Vol IV No 1.

Wadel, Cato (1991): *Feltarbeid i egen kultur : en innføring i kvalitativt orientert samfunnsforskning*, Flekkefjord, Seek A/S.

Walle, Marit (1997?): *Med Marit på loffen i Malaysia*. Moria Forlag AS - utgivelsesår er ikke oppgitt i boka.

Wheeler, Tony (1973): *Across Asia on the Cheap*. Lonely Planet Publications.

Wheeler, Tony (1992) : *South-East Asia on a shoestring*. Lonely Planet Publications.

Wilson, David (1997): «Paradoxes of Tourism in Goa» i *Annals of tourism research* Vol. 24 (side 52-75).

Øberg, Jan og Christina Spänner: «Lenge leve globalnomadismen!» i *Klassekampen* lørdag 10.02.96.

Ødegaard, Sigrun Eide (1996): «Travellers and Neo-Orientalism: Old Burden in New Disguise?» i *Hovedfagsstudentenes årbok 1996*, (side 29-37).

Radioprogrammer

Ut i verden NRK P2 lørdag 3.5.97

Ut i verden NRK P2 lørdag 10.5.97

Ut i verden NRK P2 lørdag 21.2.98, intervju med Tony Wheeler

Internettreferanser

Britannica Online: «backpacking»

<http://www.eb.com:180/cgi-bin/g?DocF=micro/45/9.html>

Lonely Planet Homepage: «Propaganda»

<http://www.lonelyplanet.com/prop/propa.htm>

Steinbeck, John: «Tourism and travel»

http://www.cybernation.com/victory/quotations/authors/quotes_steinbeck_john.html

Annet materiale til inspirasjon for reiselystne

Adams, Douglas (1996): *The Ultimate hitchhiker's guide Complete and Unabridged* Wings books New York & Avenel, New Jersey (roman)

Finlay, Hugh (1996): *Northern Territory. A Lonely Planet guide*. Lonely Planet Publications, september 1996 (guidebok)

Garland, Alex (1996): *The Beach*. Penguin books (roman)

Hegge, Irene (1994): *Med drømmen i ryggsekken*. Valdres Forlag (reiseskildring)

Lonely Planet Publications: *Indonesia*. Videokassett

Navn	Kjønn	Alder	Hjemland	Min tid med dem	Type reise	Varighet	Yrke	Reise status	Splittelse
Adrian	m	38	England	7 d.	Jorda rundt	1 1/2 år	uten fast jobb	sammen med Bente	nei
Al	m	48	Australia	5 d.	Asia rundt	-	lærer	alene	
Andrew	m	20	Australia	7 d.	Australia +	2 år	snekker	alene	
Anne Siri	k	25	Norge	3 d.	Indonesia +	2 mnd	student	sammen med Joakim	nei
Bente	k	39	Danmark	7 d.	Jorda rundt	1 1/2 år	uten fast jobb	sammen med Adrian	nei
Caroline	k	30	England	2+3+2 d.	Indonesia	2 mnd	uten fast jobb	sammen nmed Nancy	ja
Chris	k	29	Australia	3 d.	Indonesia	1 mnd.	fast jobb	sammen med Garreth	nei
David	m	23	Sverige	3+1 d.	Asia rundt	6 mnd	student	sammen med Klas	ja
Debbie	k	20	USA	6 d.	Australia	2 uker	student	alene	
Elisabet	k	27	Sverige	2+1+3+5+4 d.	Asia rundt	6 mnd	student	sammen med Johan	
Fenneke	k	35	Nederland	7+2 d.	Indonesia	2 mnd	sykepleier	alene	
Garreth	m	29	Nederland	3 d.	Indonesia	1 mnd.	fast jobb	sammen med Chris	nei
Gjertrud	k	25	Norge	4+10 d.	Jorda rundt	2 mnd	student	sammen med Monica og Irene	nei
Ingunn	k	20	Norge	10 d.	Jorda rundt	3 mnd	uten fast jobb	sammen med Trond Vidar	nei
Irene	k	25	Norge	4+10 d.	Jorda rundt	2 mnd	student	sammen med Gjertrud og	nei
Joakim	m	25	Norge	3 d.	Indonesia +	2 mnd	student	sammen med Anne Siri	nei
Johan	m	27	Sverige	2+1+3+5+4 d.	Asia rundt	6 mnd	fast jobb	sammen med Elisabet	
John	m	30	Australia	8 d.	Indonesia	-	sykepleier	alene	
Jon	m	22	Canada	7 d.	Australia	11 d. + ?	uten fast jobb	alene	
Klas	m	23	Sverige	2+1+3 d.	Asia rundt	6 mnd	student	sammen med David	ja
Lotte	k	22	Norge	6 uker	Indonesia	6 uker	student	sammen med Siri	
Louise	k	23	Sør Afrika	7+2 d.	Jorda rundt	1 år	student	sammen med Sam	ja
Marcel	m	23	Nederland	7+2 d.	Indonesia	3 uker	prosjektarbeid	sammen med Roland	nei
Maria	k	25	Sverige	4 d.	Australia	4 d. + 2 mnd	fast jobb	alene	
Markus	m	24	Tyskland	6 d.	Asia rundt	18 d. + ?	uten fast jobb	alene	
Marty	m	30	Australia	8 d.	Indonesia	-	selger	alene	
Michael	m	25	England	3 d.	Jorda rundt	2 år	uten fast jobb	alene	
Monica	k	25	Norge	4+10 d.	Jorda rundt	2 mnd	student	sammen med Irene og Gjertrud	nei
Nancy	k	30	USA	2+3+7 d.	Indonesia	2 mnd	uten fast jobb	sammen med Caroline i 6 uker	ja
Peter	m	25	England	4 d.	Asia rundt	-	student	alene	
Roland	m	23	Nederland	7+2 d.	Indonesia	3 uker	prosjektarbeid	sammen med Marcel	nei
Sam	k	23	Sør Afrika	7+2 d.	Jorda rundt	1 år	student	sammen med Louise	ja
Sam	k	20	England	5 d.	Jorda rundt	-	uten fast jobb	alene	
Sigrid	k	20	Danmark	4 d.	Asia rundt	1 år	uten fast jobb	alene	
Trond Vidar	m	20	Norge	10 d.	Jorda rundt	3 mnd	uten fast jobb	sammen med Ingunn	nei